

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 2 - 2018

Klara Mårtensson:
TROEN GIR TRYGGHET s. 6

Stadig underveis: Mette Nygård s. 12

Katolsk profil: Therese av Lisieux s. 30

Min menighet: Lillestrøm s. 46

Klostertanker fra Tautra s. 66

En anstendig samtale

«Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri.» (Joh 8:32)

Enkelte mener vi lever i en tid som ligner barokken, hvor skillet mellom virkelighet og illusjon mer og mer viskes bort, som en slags reaksjon på foregående epokes strikte «renessanse-rasjonalitet».

Sammenligningen er kanskje ikke helt presis sett med katolske øyne, men det hersker vel liten tvil om at vi lever i en tid hvor «fake news» flourerer, hvor det er vanskelig å vite hva slags nyheter og informasjon som er sanne eller falske, og hvor de som ønsker å spre desinformasjon har fete dager med alle sine digitale verktøy til rådighet.

HVORDAN SKAL VI forholde oss til alt dette? Spørsmålene ble grundig diskutert under en kommunikasjonskonferanse i Roma nylig med tittelen «Dialog, respekt og ytringsfrihet i det offentlige rom».

Det alle var skjønt enige om, er at Kirken har en helt spesiell rolle i verden i dag som brobygger og formidler, og som garantist for åpenhet, toleranse og respekten for det enkelte menneske. I motsetning til andre store aktører, har Kirken heller ingen økonomiske interesser, og ingen skjulte agendaer. De fleste understreket også Kirkens ansvar for å opprettholde gode offentlige samtaler og konstruktive dialogklimaer. Våre samfunn er bygget på en matrise av kristne verdier, men de undergraves på flere hold i verden i dag. Derfor må vi holde fast ved en ytringsfrihet og et ytringsklima innenfor rammen av respekt for enkeltpersoners verdighet, og sannheten som moralsk absolutt.

Når store medieorganisasjoner distribuerer falske historier eller andre sterke aktører prøver å påvirke virkelighetsbilder og offentlig opinion gjennom manipulering av fakta, er det lite Kirken kan stille opp med der og da. Men vi kan formidle vår tro, vår lære og våre verdier på en god måte, være troverdige i måten vi snakker

FOTO: César Bolly

«Ansvaret for en anstendig samtale og for ikke å spre falsk informasjon påligger hver og en av oss.»

på og huske den egentlige meningen med dialog: å lytte til den andre og bidra til en konstruktiv samtale. Ansvaret for en anstendig samtale og for ikke å spre falsk eller hatsk informasjon, påligger hver og en av oss.

PAVE FRANS VAR TYDELIG på dette i sitt budskap til Verdenskommunikasjonsdagen tidligere i år. Paven sa at kommunikasjon er en del av Guds plan for oss og en vesentlig vei for oss til å ta del i fellesskapet. Vi er i stand til å uttrykke og dele alt som er sant, vakkert og godt. Men mennesket kan også kommunisere dårlig, forvrengte virkeligheten og vri på det som er sant.

I en tid med virusaktig og rask digital spredning av usannheter og desinformasjon, er det spesielt viktig å være på vakt, sa paven, og pekte på hvordan sannhetens lys kan lede oss til å gjenoppdage verdighet og personlig ansvar i kommunikasjon og journalistikk.

Pave Frans oppfordrer oss til å leve i sannhet, i fellesskap med Jesus, i gode relasjoner med andre, i det som fremmer godhet fremfor isolasjon, splittelse og murer.

VI MÅ ALDRI SLUTTE å søke sannheten, og vi kjenner sannheten på dens

frukter: informert og moden refleksjon som leder til konstruktiv dialog og gode resultater. Men dette skjer ikke uten at hver enkelt av oss tar ansvar: at vi lytter, at vi oppriktig engasjerer oss i andre og at vi tar ansvar for hvordan vi bruker språket. Her har journalister et spesielt ansvar. Paven ønsker seg en sannferdig journalistikk som motsetter seg falskneri, billig retorikk og sensasjonslyst, men som heller ikke viker unna det som er problematisk og vanskelig.

Pave Frans avsluttet sitt budskap med følgende ord, inspirert av en kjent fransisk bønn:

«Herre, gjør meg til redskap for din fred. Hjelp oss å gjenkjenne det negative som ligger latent i en kommunikasjon som ikke fremmer fellesskap.

Hjelp oss å fjerne giften fra våre vurderinger og dommer.

Hjelp oss til å snakke om andre som våre brødre og søstre.

Herre, du er trofast og pålitelig; må våre ord være som frø som får verdens godhet til å vokse:

La oss være lyttende der andre skriker.

La oss invitere til harmoni hvor det er forvirring.

La oss bringe klarhet der uklarhet råder.

La oss være solidariske der ekskludering råder.

La oss være nøkterne der sensasjonsjaget råder.

La oss stille ekte spørsmål der overfladiskheten råder.

La oss vise tillit der fordommene flourerer.

La oss vise respekt der fiendskapen råder.

La oss bringe sannhet der villfarelse råder. Amen»

Hans Rossiné

HANS ROSSINÉ
ANSVARLIG REDAKTØR

16

Pater Thomas Idergard: – Svensk sekularisme er svært innskrenket.

Innhold

- 5 Biskop Berislav har ordet
- 6 Min tro: Klara Mårtensson
- 9 Sannhetsserum: Astronomisk uforstand
- 10 Norske kirkeskatter: Alterskapet i Røst kirke
- 12 Portrett: Mette Nygård
- 16 Rett på sak: Pater Thomas Idergard
- 20 Caritas: Stor interesse for frivillig arbeid
- 22 De kom og ble: Waseem og familien fra umenneskelige forhold i Irak.
- 28 Kunst: Leonardo da Vincis *Jomfruen og Jesusbarnet med Den hellige Anna*
- 30 Katolske profiler: Therese av Lisieux
- 35 Louis og Zélie Martin: Et profetisk ektepar
- 37 Petter Moens dagbok: Brannfakkel fra Gestapos fengsel
- 40 Bli med til benediktinerklosteret i Tyniec
- 44 Signert: Ewa Bivand
- 45 Aktuelt: Taushetsplikten er absolutt
- 46 Min menighet: Lillestrøm
- 50 Aktuelt: Norge rundt
- 52 Aktuelt: Verden rundt
- 54 Betragtninger: «Jeg også»
- 58 Vinen som gleder
- 59 Tro, vin og kultur: Stift Klosterneuburg
- 60 Troslære: Jesus, frelseren og frelsen
- 63 Sommerquiz
- 64 Min søndagsmiddag: Hummersalat
- 66 Klostertanker fra Tautra
- 68 Film: Jesus fra Montreal
- 70 Bokomtaler
- 77 Presseklipp
- 78 Nytt om navn og kalendre
- 82 Utgangssord: *Guds hjerte* av Rolf Jacobsen

Underveis: Mette Nygård
Side 12

Katolsk profil: Therese av Lisieux
Side 30

Min menighet: Lillestrøm
Side 46

ST. OLAV

St. Olav – katolsk kirkeblad hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 2–2018, årgang 130
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
og Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Dersom intet annet er angitt, er bildene hentet fra katolsk.no

St. Olav kirkeblad redigeres etter prinsippene i Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Redaksjonen tar intet ansvar for ikke-bestilt stoff.

Redaksjonsslutt: 25.05.18

Deadline neste nummer: 03.09.18

Trykk: United press
Opplag: 4000

Forsidefoto: Christine Engstad

Nytt fra St. Olav forlag

129,-

Morten Bjelland:

THÉRÈSE AV LISIEUX

Hvordan ble en ung kvinne fra en søvning fransk provinsby på rekordtid til en av den universelle kirkes mest elskede og innflytelsesrike helgener? Dette er historien om Thérèse Martin, med klosternavnet «av Jesusbarnet og Kristi Ansikt» (1873–97). Hun skulle få avgjørende betydning for den katolske oppfatningen av helgener og hellighet i moderne tid. Boken, som utgis i anledning relikviealfarten i oktober, har en mengde fotografier som aldri tidligere er publisert i Norge, og forord av kardinal Anders Arborelius. Kommer 15. juni!

329,-

Ellert Dahl OP:

DET LEVENDE TREET

Vår trosarv gjennom tidene

Fr. Ellert Dahl tar i denne illustrerte boken for seg intet mindre enn den kristne tros utvikling helt fra utgangspunktet i Det gamle testamentet og frem til vår tid; som et levende tre har vår felles tro vokst frem av Skriften og Kirkens tradisjon. Det trosfrøet som ble sådd i Abrahams bryst og slo rot i hele gudsfolket, ble forvandlet og guddommeliggjort i Kristus. Gjennom tidene har det vokst og forgrenet seg i den kristne kirke. Den katolske tro er den modne frukt av dette treet, hevder forfatteren. Fr. Dahl, som bokdebuterer i anledning sin nittiårsdag, formidler med glede og begeistring og øser av et sjeldent forråd av kunnskap, visdom og tro.

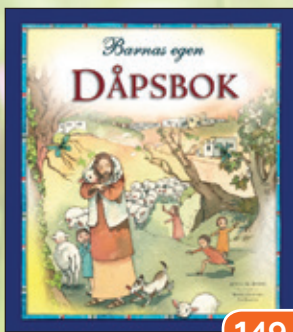
289,-

Aage Hauken OP:

JERUSALEMS MURER

Streiftog i Midt-Østen

«Ta med dere både kunnskap og spørsmål når dere skal til Bibelens land», skriver p. Hauken i bokens forord. Og nettopp Bibelens land er den litterære tråd som leseren kan følge gjennom fire velspunnede kapitler: «Jerusalems murer»; «Jesus, Johannes og Jerusalem»; «Klostre i Judeaørkenen»; og «Reisebrev fra Jordan». P. Hauken kjenner Jerusalem og omegn svært godt etter å ha frekventert by og land over fire tiår – motivasjonen er å øke leserens interesse for å oppsøke bibelske steder. I dag reiser folk mye, og det er lett å komme seg hit og dit. «Det troende folk burde benytte seg av denne muligheten for å lære troens verden å kjenne!» hevder forfatteren i denne illustrerte boken.

149,-

Angela Burrin:

BARNAS EGEN BOK TIL DÅPSDAGEN

I denne vakkert illustrerte boken lærer barna hva som skjedde den dagen de ble døpt. Den katolske dåpsseremonien forklares trinn for trinn, og viktige bibelhistorier fortelles. Det er rikelig plass til bilder, og boken hjelper barnet, foreldre og faddere til å holde minnet om dåpen levende. Kanskje kan den hentes frem på dåpsdagen hvert år? I dåpen får vi nytt liv, så dåpsdagen er som en ekstra fødselsdag! Boken er en vakker og meningsfull gave til dåpsbarnet på den store dagen – eller til minne om dåpen ved en senere anledning i barnets liv.

Kjøp i St. Olav bokhandel eller fra din lokale bokhandler!

Kjære troende

Dette var min høringsuttalelse fra Tromsø stift/Den katolske kirke i Nord-Norge til den kommunale utredningen *Handlingsplan 2017–2021 for kjønns- og seksualitetsmangfold i Tromsø*. Den ble skrevet 12. oktober 2017 og skapte en del medieomtale i januar 2018:

RELIGIONSFRIHETEN. Menneskerettsloven fastslår at alle skal ha tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Friheten innebærer forpliktelse for myndigheter til å respektere foreldres frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse i samsvar med deres egen overbevisning. Med den indoktrinering som Handlingsplanen 2017–2021 legger opp til, undergraver man katolske foreldres frihet. Assosiasjonen går til ateistiske stater som i sin tid ville utrydde religionen.

Å SKAPE NYTT LIV - Å VIDEREFØRE LIVET. Seksualiteten mellom en mann og en kvinne har sitt grunnlag i prokreasjon, å skape nytt liv – å videreføre livet, samtidig som den har verdi i seg selv. Den er også uttrykk for en fundamental egenskap i oss – å være skapende. Seksualiteten kan ikke fratas denne forbindelsen, den kan ikke oppfattes som en isolert rettighet. Seksualliv levet på uordentlig vis, anses som feilrettet. Kvaliteter som troskap, selvkontroll og respekt for andre og andres relasjoner vil henge sammen med vår evne til å styre seksuallivet. Toleranse blir synonymt med likegyldighet, og det blir et kaldere samfunn.

Kjønns- og seksualitetsmangfold representerer en ny statsdrevet sekulær ideologi i skarp motsetning til tradisjonelle norske og vestlige verdier, som har vært preget av kristen tro. Bak denne ideologien står maktmidler ingen andre har, og det gir en ubalanse som gir grunn til frykt for fremtiden.

BARN. Tryggheten for et menneske ved å vokse opp i gitte rammer som det selv kan leve i og videreføre, overses. I stedet skal barn allerede fra tidligste år stilles overfor muligheter som de ikke er i stand til å overskue eller se konsekvensene av. Det sees bort fra hvor formbart mennesket er når overordnede normer tas bort. Det sees bort også fra overmakten det offentlige har til å styre forming på tvers av det som foreldre måtte ønske, på tvers av religion og ikke minst på tvers av det en person selv naturlig ville ha ønsket om ikke han/hun var satt under føring fra det offentlige. •

+ Berislav Grgić

BERISLAV GRGIĆ

Finner trygghet **I TROEN**

– Troen gjør at jeg har noe større i livet mitt. Jeg er ikke avhengig av at menneskene rundt meg må like meg, sier Klara Mårtensson, katolikk fra Göteborg, og ung, lovende ballerina i den norske Nasjonalballetten.

TEKST: **KRISTINE BERG** FOTO: **CHRISTINE ENGSTAD**

Det er ikke enkelt å få tak i Klara Mårtensson. På en uke har hun bare én luke i timeplanen til å gjøre et intervju. Det må være mandag kveld mellom klokken ni og ti, aller helst over telefon. Programmet hennes er tett. Det er trening, prøver og forestillinger hver dag. Sånn er det når man er klassisk ballettdanser på elitenivå.

– Det er ikke lett å bygge noe vanlig liv ved siden av, ler Klara.

TRAVELT LIV: Trening, prøver, forestillinger og egne prosjekter fyller Klaras timeplan. – Det er ikke lett å bygge noe vanlig liv ved siden av, innrømmer hun. FOTO: Tor Erik Berg

om å dra fra familien i Sverige og reise til Oslo for å begynne på ballett-linjen på Kunsthøgskolen.

– Jeg husker jeg satt og gråt hele kvelden før jeg skulle dra, sier Klara.

Men hun satte seg allikevel på bussen, dro hjemmefra, flyttet inn i leilighet midt i Oslo helt alene og startet på KHIO, Norges mest prestisjetunge kunsthøgskole. Allerede før hun var uteksaminert danset hun en mindre rolle i *Svanesjøen* på Operaen, og kort tid etter ble hun tilbudt en aspirant-stilling ved Nasjonalballetten i en alder av bare 19 år.

I dag er hun fast ansatt på første året. Hun har danset blant annet i Liam Scarletts *Carmen*, Nurejevs *Don Quixote* og Alexander Ekmans *Rooms*.

EGNE PROSJEKTER

Når jeg snakker med henne er det to Jo Strømgren-koreografier, *Sult* og *Utkanten*, som står på programmet på Operaen. Ved siden av jobben som danser, arbeider hun også med egne kunstneriske prosjekter som koreograf, så dagene går i ett for Klara, men det er ingen tvil om at hun elsker det hun gjør.

– Jeg går på jobb hver dag og er inspirert og motivert, sier hun.

– Tanken på at det skal ta slutt, skremmer meg. Man blir så avhengig av det livet man lever.

– Er du en såkalt karrierекvinne?

– Ja, det er jeg, svarer Klara tydelig.

– Men det har vært vanskelig å kjempe for sin plass, samtidig som jeg har hatt denne idéen om at man skal være ydmyk.

Jeg har nok vært ganske så forvirret. Jeg må innrømme at jeg til tider har hatt et ganske anstrengt forhold til Kirken.

KATOLSK FAMILIE

Klara er vokst opp i en katolsk familie som var tett på den katolske menigheten i Göteborg. Felles bønn og å gå til messe, var en viktig del av familiens rytme.

– Men foreldrene mine var alltid tydelige på at jeg skulle velge selv, sier hun.

– Da jeg var tenåring, følte jeg at troen ofte sto i veien.

For å være en ung, ambisøs ballettdanser – det kostet. Klara beskriver hvordan det var å flytte hjemmefra tidlig og skulle bli en del av det profesjonelle danse miljøet i Oslo. Hun forteller om en periode i et fascinerende og inspirerende miljø, men det var samtidig preget av beinhard jobbing og harde krav.

– Alle ville jo bli best. Da er mange villige til å gå ganske langt. Du må konkurrere, være tøff og ikke vise at du er sårbar, sier hun.

TUNGE ÅR

Det ble noen vanskelige år for Klara som var en av de yngste i danse miljøet. Hun var langt borte fra familien og fra menigheten hun var vokst opp i. Hun følte seg ensom.

– Så jeg bestemte meg faktisk for å slutte. Jeg var lei av å føle på usikkerheten. Jeg var sliten av å være i et miljø som ikke alltid hadde en god påvirkning på meg.

Klara tok et valg og satte alt på pause. Det var tid for å tenke seg godt om. ➤

Hun startet å danse allerede i tre-fire-årsalderen. Som 10-åring begynte hun på sin profesjonelle utdanning ved Svenska Balettskolan i Göteborg.

– Jeg har alltid danset ballett, og ble tidlig ganske seriøs, forklarer Klara.

Hun legger ut om lange dager på skolen med allmennfag på formiddagen, og ballettundervisning på ettermiddager og sene kvelder.

Da hun var 15 år gammel, tok hun valget

FÅTT OPPFYLT DRØMMEN: Klara er en av rundt 65 profesjonelle dansere fra hele verden i et stadig mer velansett ensemble ved operaen i Bjørvika. – Tenk hvilken gave jeg har fått! sier hun.

«Tidligere har jeg tenkt at de som ikke tror, har et lettere liv, men jeg har erfart at det ikke er sant.»

– Troen har alltid vært der, men jeg er mye tryggere i den nå. Noen ganger lurar jeg på hva som hadde skjedd om jeg ikke hadde hatt den. Tidligere har jeg tenkt at de som ikke tror, har et lettere liv, men jeg har erfart at det ikke er sant, da har man jo ingenting å vende seg til. Nå ser jeg på kirken som en utrolig styrke.

– *Og nå er du rett og slett vellykket, du er en av få som har en profesjonell karriere som danser?*

– Ja! Klara nesten roper tilbake over telefonen og så bryter hun ut i latter:

– Jeg har lært utrolig mye av det jeg har gått gjennom. Jeg strever fortsatt i dag, men jeg føler en ro rundt det å streve, det er ikke så farlig, sier hun og legger til: – Jeg har fått mer humor på det!

Og så ler hun igjen.

OPPFYLT DRØMMEN

I dag er Klara der hun drømte om å være helt siden hun som fireåring tok sine første dansetrinn på kurset i barneballett hjemme i Sverige, og oppdaget hvor godt hun likte å stå på scenen med alles blikk rettet mot seg. Hun er en av rundt 65 profesjonelle dansere fra hele verden i et stadig mer velansett ensemble som kveld etter kveld opptre foran hundrevis av publikummere i Bjørvika.

– Tenk hvilken gave jeg har fått!

– Samtidig kan én skadet fot bety slutten på karrieren. Og etter en premiere som går fantastisk, så kan det fort komme en nedtur igjen. Selv om jeg elsker det jeg gjør og føler en lidenskap for det, forsøker jeg å ikke glemme at det bare er en jobb, det tar slutt en dag. Ja, som danser har jeg faktisk bare femten år igjen før jeg må pensjonere meg, sier Klara. •

– Da skjønte jeg ikke hvor veien skulle gå.

Klara er snart 25 år gammel. Men når hun snakker, virker hun eldre, som om hun har levd i flere tiår mer enn hun egentlig har. Kanskje blir det sånn når man starter på karrieren allerede i fireårsalderen, og møter veggen som ungdom? Hun snakker om de mange oppturene og nedturene. I motsetning til de fleste, virker det ikke som om hun er redd for å fortelle om det som har vært tøft og vanskelig.

– Det har vært en kamp, sier hun flere ganger.

Klara beskriver følelsen av at livet hun levde ikke passet sammen med idéene hun hadde om Kirken og idealene hun følte hun måtte leve opp til. Resultatet var at hun fikk dårlig samvittighet og trakk seg unna.

– Jeg har vært borte fra kirken flere ganger, men ... jeg kommer alltid tilbake!

Klara kom tilbake denne gangen også. Etter et lengre avbrekk med andre studier, begynte hun å få tilbake lysten til å danse, også.

BEDRE PERSON

– Jeg kom tilbake etter pausen som en bedre person og danser. Jeg har noe større i livet mitt, og er ikke avhengig av at menneskene rundt meg må like meg. Bli man oppslukt av å bli elsket av mennesker, da blir man bare skuffet. Det prøver jeg å være bevisst på, men jeg opplever ikke at det stopper meg, at jeg ikke prøver like hardt som før eller jobber dårligere. Det gjør meg sterkere, sier Klara.

Astronomisk uforstand

At Narvesen i stor grad har erstattet lettkledde damer med lettfattelig populærvitenskap, betyr ikke alltid at stoffet er blitt mer oppbyggelig. Fortsatt bestemmer fordommer mer enn forskning, selv om det er blitt mindre vanlig å hevde at Kirken trodde jorden var flat.

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

Mye er påvirket av Charles Freemans «The Closing of the Western Mind» fra 2002: Kirken knekket vitenskapen i tusen år. Paulus hatet gresk filosofi etter å ha blitt latterliggjort i Aten. Tertullian og Augustin understrekte at man kun kan nærme seg Gud med troen, ikke fornuften eller sansene. Siden gresk vitenskap var hedensk, raserte Kirken biblioteket i Alexandria og den antikke kunnskapsarven.

Da boken ble bredt omtalt i Klassekampen, konkluderte Bjørn Vassnes med at heldigvis hadde

«... araberne tatt vare på den for oss, ellers ville vi kanskje fremdeles vært i den "mørke middelalderen". Noe å tenke på for de som tror vår kultur først og fremst er "kristen"?»

Stjerneeksemplet er at den siste nedtegnede astronomiske observasjonen i den antikke verden ble gjort av Proclus i år 475 e. Kr. Det skulle ta tusen år før Copernicus beveget faget videre.

Her er det lett å la seg imponere. Hvor mange kjenner til Proclus eller Copernicus – og årene mellom? Hvor mange vet at biblioteket i Alexandria ikke ble ødelagt av kristne, og at byen fortsatt hadde et levende akademisk miljø da araberne erobret den? Hvor mange vet at det ikke var bedre observasjoner som inspirerte

Copernicus, men bedre matematikk? Først med teleskopet to generasjoner senere ble langt bedre observasjoner mulige – og dermed interessante.

SKJØNN- OG SVARTMALING

Når Freeman til og med støttes av vitenskapsjournalister, må man vel være så farget og forutinntatt at man får skrive i St.Olav for å protestere?

Ikke helt. Freeman blir skarpt imøtegått av historikere som ateisten Tim O'Neill. I en grundig anmeldelse beskriver han Freeman som en tryllekunstner. Trikket er å skjønne gresk-romersk vitenskap og svartmale middelalderens. Freeman skjuler bak tepper og spill alt som ikke støtter ham, fra dagens forskere til fortidens tenkere. O'Neill kommenterer hoderystende at

«Freemans tekst er, i likheten med litteraturlisten, full av pussige utelatelser, merkelige sprang og uforklarte hull.»

Mye av grunnen er nok at Freeman ikke vet bedre. Han bygger mer på myter enn manuskripter. Han blander oppgjør med religion med en avvisning av vitenskap. Han ser ikke at Augustin støtter mange kirkefedres tanke om hvor nyttig antikens kunnskap er for å utforske universet. Det er ikke tilfeldig at Cassiodorus og Boethius på 500-tallet prioriterte å oversette Aristoteles logiske skrifter til latin, siden logikken var et så viktig verktøy for tanken.

Det hjelper også å hoppe over Johannes Philoponus i Alexandria. Han foregrev Galileo med godt over tusen år ved å vise at tunge og lette legemer falt like fort, og mente universet hadde samme lover overalt. Det tok altså mindre enn én generasjon fra Proclus før en kristen tenker brakte vitenskapen videre. Dessverre satte arabernes invasjon en stopper for mye av

kontakten mellom den hellenistiske og den latinske verden.

OBSERVERE OG REGNE

Når man likevel beholdt antikkens astronomi med jorden i sentrum, var grunnen ikke for dårlige observasjoner, men for god regnemodell. Behovet for å holde orden på kalendere og varsle solformørkelser var godt dekket. Det betyr ikke at det var slutt på observasjoner. Vi har nedtegnelser fra Karl den Stores hoff om solformørkelser. Siden ikke alle var synlige i Europa, måtte man også ha beregnet noen.

Og selv om man ikke alltid regnet rett, viser selv feilene at kunnskapsnivået var høyt. Et manuskript fra 900-tallet forklarer at når en varslet formørkelse ikke ble sett, kunne det skyldes været, at det var en delvis formørkelse – eller skjedde på den sydlige halvkulen og dermed ikke kunne observeres i nord.

Noe som understreker at man så det som en selvfølge at jorden var rund.

Samtidig gjorde slike feil det nødvendig med bedre data. På midten av 1200-tallet ba Alfons 10. av Castilla og Leon femti arabiske, jødiske og kristne astronomer om så grundige observasjoner at man ikke trengte regne så mye. Disse ble nedtegnet i de såkalte *alfonsinske tabellene* som også Copernicus brukte.

Dermed bør det ikke overraske at vi har bevart astronomiske instrumenter med latinsk tekst fra så langt tilbake som 980, mer presist et astrolabium fra Barcelona. Selv om slike antagelig ikke kom i vanlig bruk utenfor den arabiske verden før noe senere, bekrefter også disse at det ble gjort observasjoner i det latinske Europa lenge før Copernicus.

Som for øvrig altså ikke gjorde slike. Det bør likevel være et ideal for populærvitenskapelige journalister å observere hva som foregikk i middelalderen. •

SANNHETSSERUM
er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen. Davidsen er knyttet til foreningen Skepsis.

TITTESKAP TIL MIDDELALDEREN:

Alterskapet I RØST KIRKE

I den hvitmalte trekirken på Røst i Lofoten står et alterskap fra omkring 1520. Når skapdørene endelig ble åpnet i kirkehøytidene, fikk menigheten et gløtt inn i himmelriket.

TEKST: **OLAF STEEN, SENIORRÅDGIVER HOS RIKSANTIKVAREN**

I dag er det Moses og Aron, malt på 1700-tallet, som skuer ut over menigheten når skapet er lukket. Røntgenundersøkelser av skapdørenes malingslag viser at menigheten gjennom kirkeårets hverdager tidligere møtte St. Olav og en biskop, et hint om hva som befinner seg inne i alterskapet.

Innenfor dørene åpenbares tidligere tiders helgener og helgenmystikk for oss, slik som under middelalderens messefeiring. Alterskapene er titteskap inn i det hellige. Tre forgylte bueganger med snodde søyler lyser mot menigheten. I midten står vår egen helgenkonge, St. Olav. Han er fremstilt med sitt våpen, langøksen, i den ene hånden. I den andre hånden holder han frem et kar med stett og lokk, nattverdskalken. Helgenkongen trækker på dragen som har ansikt som et menneske lik ham selv.

Dragen kan tolkes på flere måter, blant annet som et bilde på Satan og ondskapen som kongen overvant, eller kanskje som et bilde på kongens eget syndefulle liv.

EN FORGYLT SKULPTUR

Fargene vi ser i dag er ikke de som kirkegjengerne på 1500-tallet opplevde, men den opprinnelige fargebruken har vært undersøkt. Ut fra de sporene som er funnet, tror konservator Tone Olstad at St. Olav

har fremstått som en forgylt skulptur med gyllen krone, rustning og våpen. Med blå kappe, rød lue og rødbrunt hår og skjegg sammen med alt gullet, har det strålt av ham i alterskapet og helt ut i kirkerommet.

På hver side av Olav står to biskoper. Vi gjenkjenner dem på grunn av de spisse bispeluene. Det har vist seg vanskelig å fastslå hvem de er, fordi de ikke holder frem noen gjenstander som kan identifisere dem. Det har vært foreslått at biskopen til høyre er St. Nikolas av Bari som på denne tiden var svært populær i Bergen, hvor han ble feiret med en årlig fest. Den andre biskopen er foreslått identifisert som St. Laurentius eller St. Augustin.

DØMT TIL DØDEN

St. Katarina av Alexandria og St. Margareta av Antiokia er avbildet på innsiden av skapdørene. St. Katarina holder et langt sverd, og ved siden av sverdet er et hjul avbildet. Sverdet og hjulet viser til hennes martyrium. Legenden forteller at hun under den romerske keiseren Maxentius ble dømt til radbrekking, noe som innbar at hun ble dømt til døden ved at hjulet knuste hennes kropp. Men da hun rørte ved torturinstrumentet gikk det i stykker, og hun ble derfor halshugd i stedet. Keiser Maxentius er selv avbildet ved helgenens føtter.

Den hellige Margareta holder et kors i

sine hender, og under henne ser vi litt av dragen som viser til hennes martyrium. Legenden forteller at hun ble torturert og at flere mirakler skjedde. Før hun ble halshugd skal hun blant annet ha blitt slukt av Satan i form av en drage.

ETT AV FEM ALTERSKAP

Alterskapene var en viktig del av senmiddelalderens kirkekunst og kirkeinventar. Alterskapet i Røst kirke tilhører en gruppe på fem alterskap som alle kom til Norge fra Nederland på samme tid. Kanskje ble alterskapene gitt til de fem kirkene av den 14 år gamle Isabella av Habsburg. I 1515 var hun på vei fra Nederland til Danmark for å gifte seg med kong Christian II av Danmark-Norge, da skipet kom ut for en veldig storm. Hun ba til Gud, og lovet at dersom hun overlevet stormen, ville hun gi Kirken i sitt nye fedreland gaver. Med på overfarten var erkebiskopen av Nidaros, Erik Valkendorf. Derfor kan alterskapene ha havnet i det som den gang var hans bispedømme.

Om denne fortellingen medfører rikthet eller ikke, er alterskapet på Røst et klart uttrykk for Norges og Lofotens tette kontakt med Europa. Det er en viktig del av vår rike kunstsatt fra middelalderen, som knytter oss til Europa og som vi fremdeles kan glede oss over. •

**NORSKE
KIRKESKATTER**

er et samarbeid mellom
Riksantikvaren og
St. Olav kirkeblad

HELGENER: Alterskapet i Røst kirke, ca. 1520. St. Olav står midt i skapet med en biskop på hver side. På døren til venstre er St. Katarina av Alexandria avbildet, og til høyre St. Margareta av Antiokia. FOTO: ©Jiri Havran

FAKTA

Alterskapene var en viktig del av senmiddelalderens kirkekunst og kirkeinventar. Alterskapet i Røst kirke tilhører en gruppe på fem alterskap som kom til Norge fra Nederland omkring 1520. De øvrige alterskapene befinner seg i kirkene på Ørsta i Sunnmøre, Grip i Nord-Møre, Leka i Nord-Trøndelag og Hadsel i Vesterålen. Disse alterskapene går under betegnelsen Leka-gruppen. Totalt er det bevart omkring femti alterskap fra tiden før reformasjonen i Norge.

DOBBELTDOKTOR: Som pensjonist tok Mette Nygård fatt på en rekke studiemer ved Menighetsfakultet. Det endte med en avhandling som hun leverte til Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo.

Stadig underveis!

En tid var Mette Nygård (83) bakeribestyrer i Irland. Men hun har også arbeidet som lege, nonne, psykiater, romanforfatter, essayist og oversetter. Og som om ikke dét var nok: nå er hun blitt dr.philos. Med en avhandling om Kirkens forhold til jødene.

TEKST: **NILS HEYERDAHL** FOTO: **KATOLSK.NO**

Hun har lett for å le. Både av seg selv og av verden ellers. Selvironisk når det gjelder egen person, mildt overbærende når det dreier seg om oss andre. Hun kan spøke om det meste, men det er ikke vanskelig å skimte alvor bak den lekne, avvæpnende humoren.

Det kommer ikke minst frem når hun snakker om sitt emne for doktorgraden: forholdet mellom jødene og den katolske kirke. Selv konverterte hun i sin ungdom. Gjennomførte deretter en mangfoldig karriere. Som pensjonist tok hun så bl.a. fatt på en rekke studieemner ved Menighetsfakultet. Det endte med en avhandling som hun leverte til Teologisk fakultet ved Universitetet i Oslo.

AMBASSADØRDRØM

Mens St. Olav går i trykken prøveforeleser og disputerer hun, og når bladet leses, er hun – om alt har gått bra – dobbeltdoktor.

– *Hva har drivkraften vært?*

– Det ville vel lyde flott å si at det har vært intellektuell nysgjerrighet. Men ærlig talt: jeg tror rett og slett at når jeg har holdt på lenge nok med noe, begynner jeg å kjede meg og får lyst til å prøve noe

annet! Tilfeldigheter har også spilt en rolle. Jeg hadde tenkt å studere språk og litteratur, og hadde en hemmelige drøm om en gang å bli norsk ambassadør til Spania. Men så fikk jeg tilfeldigvis en så god artium at jeg syntes jeg måtte utnytte den. Dermed ble det medisin.

Tilfeldig? Neppe! Mer på slump var det kanskje at den unge Mette Nygård fikk et nyrestenanfall på en reise i Roma og ble behandlet av snille nonner. Det vekket nysgjerrigheten, og da hun kom hjem, begynte hun å gå til messe i St. Dominikus kloster i Oslo, og fikk så undervisning av pater Finn Thorn.

Det skriver hun om i boken *For et nonneliv*, som kom i 1988. I en passende blanding av munter ironi og reflektert alvor, skildrer hun her sin konversjon, sin studietid, men først og fremst sine år som nonne i en irsk misjonsorden av leger og sykepleiere. Det er underholdende lesning. Vi treffer rørende, imponerende og komiske skikkelser i og utenfor det kirkelige hierarki, og hun viser oss fremmede landskaper og merkelige fenomener i det katolske liv i Irland, Spania og Roma.

– Det var et interessant, men hardt liv. Jeg lærte mye, men til slutt måtte jeg

erkjenne at dette ikke var min vei. Jeg gråt meg nærmest ut av klosterkallet og reiste til Vik i Sogn for å fullføre en avbrutt distriktsturnustjeneste. I mellomtiden hadde så mangt endret seg i Kirken. Konsilet hadde ført til en åpnere holdning mot verden, og synet på legfolkets rolle var blitt mer positivt. Min nederlagsfølelse etter klosterforsøket vek etterhvert for nytt livsmot. Jeg gjenvant troen på at det finnes spenning og bevegelse i vente, bare en er våken og griper muligheten når utfordringene dukker opp.

SPRÅK OG LITTERATUR

Mette Nygård spesialiserte seg i psykiatri, men den gamle dragningen mot språk og litteratur var en nisse som fulgte med på lasset. Det fremgår klart av hennes CV: Foruten eks-nonnens selvbiografi, har hun utgitt to romaner og to essaysamlinger, redigert antologier over Jobs bok, Edith Stein og barokkens åndsliv, og skrevet en mengde artikler om litterære, psykologiske og teologiske emner – blant annet om Teresa av Avila og vår egen tids trappist-munk og forfatter Thomas Merton. Dertil har hun vært oversetter – «en yndlingsbeskjeftigelse!», skyter hun inn. Den nederlandske kulturhistorikeren >

DRIVKRAFT: – Jeg tror rett og slett at når jeg har holdt på lenge nok med noe, begynner jeg å kjede meg og får lyst til å prøve noe annet! sier Mette Nygård om sin mangfoldige karriere.

Johan Huizingas klassiske verk om senmiddelalderen, *Middelalderens høst*, er en av hennes bragder på dette området.

– Joda. Jeg har drevet med mye. Fra innsiden sett er det ikke så imponerende som folk vil ha det til. Men var det ikke avhandlingen vi skulle snakke om?

– Jo. Snakk om den!

DEN KULTURELLE HUKOMMELSE

– Det hele startet med at jeg stusset over den gjengse forestilling om at jøder og kristne alle er Abrahams barn. Det er jo riktig, men denne historiske sannhet må ikke dekke over det sørgelige faktum at disse barna har hatt et problematisk forhold til hverandre, ja vært fiender det meste av tiden. Jeg fikk lyst til å undersøke min egen kirkes anamnese ...

– *Unnskyld, undersøke hva?*

– Anamnese er et begrep som medisinerer er fortrolige med. Det betyr pasientens egen redegjørelse for sin sykehistorie. Men det er også et gammelt begrep i Kirken, og har fått ny aktualitet i moderne humanistisk forskning. Og der betyr anamnese en kollektiv, kulturell hukommelse, minner som bevarer gjennom historien, i generasjoners ritualer, myter og påminnelser. Når Jesus under nattverden sier: «Gjør dette til minne om meg!» etablerer han en anamnese. Men altså: jeg ville undersøke nærmere hvordan den katolske kirkes holdning til jødene har vært gjennom tidene, og om den har endret seg.

– *Har den det?*

– Avgjort. Det store skillet er Det annet vatikankonsil. Helt fra det første århundre og fremover til vår egen tid

rådet den oppfatning i Kirken at jødene var ansvarlige for Kristi død, og at Gud derfor hadde dømt dem til å vandre hvileløst om på jorden til tidenes ende. En rekke konsiler vedtok særskilte, diskriminerende lover mot jødene. Her er ikke Kirkens historie særlig ærefull.

TO HELTER

– Men så sammenkalte Johannes XXIII til konsil i 1962. Han og den jødiske historikeren Jules Isaac er mine helter. Isaac kunne ikke forstå at fenomener som Hitlers diktatur og nazistenes jødeutryddelse hadde vært mulig i det 20. århundre, midt i den europeiske sivilisasjon. Selv mistet han sin familie i Auschwitz, og han var nær ved selv å bli drept. Han kunne hebraisk og gresk og begynte å studere de kristne og de jødiske tekstene for å trenge dypere inn i bakgrunnen for konflikten. Det resulterte i boken «Jesus og Israel». Der viser han at nesten alt som står i Det nye testamente, bygger på gammeltestamentlige skrifter.

– Han hadde tidligere forsøkt å få pave Pius XII interessert i sine synspunkter om forsoning mellom kristne og jøder, men lyktes ikke. Nå ville han prøve å få hans etterfølger i tale. Til det fikk han hjelp av den kjente katolske filosofen Jacques

«Det er kanskje spesielt at en medisiner diskuterer sjelens eksistens på et teologisk fakultet, men når man er blitt gammel nok, kan man vel hevde at alt henger sammen med alt!»

METTE NYGÅRD

Maritain, som hadde vært Frankrikes ambassadør til Vatikanet, og dertil kjente pave Johannes XXIII fra dennes tid som nuntius i Paris. Isaac fikk audiens og hans budskap til paven var at konsilet ville være en enestående mulighet til å få gjort noe med forholdet mellom kristne og jøder. Dermed begynte den prosess som endte i en erklæring der Kirken gjør fullstendig helomvending i dette spørsmålet.

– *Er ikke dét uvanlig? Katolsk oppfatning er vel at Kirkens læreembete er gudgitt og uforanderlig, og bygger på Skrift og tradisjon. Men her brytes altså en gammel tradisjon?*

– Svaret er tja. Syv av ti teologer vil kanskje si at Kirken har brutt med tradisjonen, mens de siste tre vil si at tradisjonen bare har skiftet retning. Hovedtittelen på min avhandling er *Vendepunktet*. Da sionismens grunnlegger Theodor Herzl ville opprette et jødisk hjemland, det som siden ble staten Israel, ba han i 1904 om pave Pius Xs støtte. Han fikk blankt avslag: «Jødene anerkjente ikke vår Herre, derfor kan ikke vi anerkjenne det jødiske folk.» 80 år senere besøkte pave Johanne Paul II den store synagogen i Roma og sa: «Dere er våre brødre!». Mellom de to begivenhetene ligger erklæringen med åpningsordene «Nostra aetate» – «I vår

tid». Den handler om Kirkens forhold til de ikke-kristne religioner, og har et eget kapittel om jødedommen.

ANTISEMITTISMEN FORDØMMES

Det gikk ikke friksjonsfritt til på konsilet. Biskoper fra Italia, Spania og en del latinamerikanske land, samt patriarkene fra Midtøsten, var til å begynne med helt imot at det skulle vedtas et dokument som sa noe positivt om jødene. Utkast på utkast ble laget og en rekke kompromisser forsøkt. Men da dokumentet ble vedtatt til slutt, var det med et overveldende flertall. Kirken stadfester her at dens tro har røtter hos patriarkene, Moses og profetene, og erklærer at den vil fremme gjensidig forståelse og aktelse mellom jøder og kristne.

Den fordømmer og beklager «det hat, de forfølgelser, de utslag av antisemittisme som er blitt rettet mot jødene, uansett hvilke tider de har funnet sted i og hvem som har vært deres opphavsmenn». Kirken vil fremme gjensidig forståelse og aktelse mellom jøder og kristne, og oppfordrer til oppriktige samtaler, og til samarbeid om bibelske og teologiske studier.

– Jeg tror nok ikke så mange her hjemme kjenner dette dokumentet, sier Mette Nygård.

– Og så spørres det da, og det gjelder forøvrig en rekke andre ting som Det annet vatikankonsil besluttet: klarer vi å følge det opp? Vil motkrefter undergrave pave Paul VI's og konsilfedrenes klare standpunkt? Glem ikke at antisemittismen igjen viser sitt heslige ansikt mange steder.

– *Til doktorgraden hører også to prøveforelesninger, en selvvalgt og en over oppgitt emne. Hvilket tema har du valgt?*

– «Om sjeletap og tapet av sin sjel». Her tar jeg bl.a. for meg de posttraumatiske stresslidelser, slike som mange flyktninger er tungt belastet med. De har opplevd forferdelige ting, og strever med å få bearbeidet sine erfaringer. Noen sier at det føles som «sjeletap».

– *Men er ikke «sjel» et fenomen som for lengst er stokkjaget ut av norsk psykiatri? Blir den ikke avvist som en rest fra tidligere tiders religiøse livstolkning?*

– Mulig det, men det er jo et paradoks: Ordet «psykiatri» betyr rett og slett «sjelehelbredelse»! Det er kanskje spesielt at en medisiner diskuterer sjelens eksistens på et teologisk fakultet, men når man er blitt gammel nok, kan man vel hevde at alt henger sammen med alt!

Mette Nygård har solid bakgrunn for et slikt utsagn. •

GRUNNLEGGENDE: - Religionsfrihet innebærer å ha, utøve og uttrykke en religiøs tro så lenge den ikke innskrenker andres rett til det samme, sier den profilerte svenske presten og jesuitten Thomas Idergard.

– RELIGIONSFRIHETEN MÅ KJEMPES FOR

– *Av alle menneskelige rettigheter, er religionsfriheten den viktigste. Den beskytter menneskets mulighet til å være unikt menneskelig. Uten den kan ikke tanke- og ytringsfriheten eksistere, og i siste instans heller ikke demokratiet, sier Thomas Idergard, kapellan i St. Eugenia menighet i Stockholm, jesuitt og profilert samfunnsdebattant.*

TEKST: **HANS ROSSINÉ** FOTO: **JOSEFIN CASTERYD**

Egentlig skulle vi snakket mest med pater Thomas Idergard om den opphetede debatten som fulgte etter at bønnerop fra moskeen ble tillatt i den sydsvenske byen Växjö, til tross for store protester.

Men en samtale med den reflekterte presten går fort i dybden av temaene. Idergard vet å sette pris på både sin religionsfrihet og ytringsfrihet der han tar imot St. Olavs utsendte foran St. Eugenia-kirken ved den folksomme Kungsträdgården midt i Stockholm. Han ser en klar sammenheng mellom de to sentrale frihetene.

ENESTE SKAPNING

– Om ytringsfriheten skal være der, må religionsfriheten være på plass, fordi mennesket er den eneste skapning som spør om hvor det kommer fra, hvor det skal, hva som er objektivt godt, hva som er meningen med livet og om det finnes et liv etter døden. Disse spørsmålene forutsetter religionsfrihet. Dersom religionsfriheten innskrenkes, innskrenkes også ytringsfriheten, poengterer Idergard, og legger til at dette også gjelder retten til ikke å ha en religiøs tro:

– Religionsfrihet innebærer å ha, utøve og uttrykke en religiøs tro så lenge den ikke innskrenker andres rett til det samme. Det betyr også retten til ikke å ha en tro, retten til å skifte religion og til å leve sammen med noen med en annen tro. Men det er viktig å huske på at friheten

til ikke å ha en religion ikke betyr frihet fra å møte uttrykk for at andre har en religion, sier Idergard.

HØYTTALERE

– *Finnes det grenser for religionsfriheten?*

– Ja, det gjør det, men spørsmålet er jo hvor disse grensene går? Hvis det sto en rekke høytalere her rundt omkring i Kungsträdgården som høylytt kringkastet prekener fra kirken, ville det selvsagt ende i konflikt med alle som bor her, hvis de ble utsendt permanent og jevnlig. Spørsmålet er da om det innskrenker katolikkens religionsfrihet at vi ikke får sette opp høytalere her? Svaret på det er selvsagt nei.

– Da blir neste spørsmål om det begrenser muslimers religionsfrihet hvis de ikke får utrope sine bønner offentlig?

– Jeg sammenligner ikke bønnerop med kirkeklokker, fordi kirkeklokker kaller inn til gudstjeneste og bønn, mens moskeens bønnerop i seg selv er en bønn. Muslimers religionsfrihet begrenses ikke ved at de ikke får rope ut bønnene. Fordi man vil og ønsker noe, betyr ikke det at man har rett til å gjøre det. Jeg er tilhenger av alles religionsfrihet. Jehovas vitner går for eksempel rundt og ringer på dørene, og man velger selv om man vil slippe dem inn. Jevnlige bønnerop er i mine øyne som å slippe folk inn uten at man har valgt det selv. Jehovas vitners religionsfrihet innskrenkes ikke ved at jeg ikke slipper dem inn over dørstokken, påpeker Idergard.

Han forteller at debatter i Sverige om religion og innvandring fort blir betente og polariserte – hvis man da i det hele tatt tør å ta i temaene.

– Vi ser det også i debatten om religiøse friskoler, som noen nå vil forby. Mange svenske politikere mener at barna skal oppdras av staten. I løpet av 12 års skolegang skal man fore dem med informasjon om ulike trossamfunn. Ungene blir servert et koldtbord av ulike religioner. Og så forventer man at de liksom etter 12 år selv skal bestemme seg for hvilken religion eller livssyn de vil velge. Det går naturligvis ikke. Dette er den liberale sekularismens naivitet.

– Når det gjelder friskolene, ser vi at politikerne ikke tør å ta opp ett konkret problem – kjønnssegregering – som er blitt rapportert på en eller to muslimske friskoler, og så iverksette konkrete tiltak mot det. Isteden går man kollektivt til verks mot alle konfesjonelle friskoler, og straffer alle for feilgrep på en eller to skoler.

ABSTRAKT TRO

– *Er det et paradoks at vi synes det er OK at politiske standpunkter uttrykkes i det offentlige rommet, mens religiøse skal være private?*

– Det er sjelden politikerne i Sverige sier at de er kristne. Dette med privat tro er typisk for den protestantiske delen av Europa. Luther kappet jo båndet mellom tro og gjerning, slik at troen ble en privatsak. Troen ble abstrakt og noe du gjør >

**NORGES
UNGE
KATOLIKKER**

BLI MED PÅ SOMMERLEIR!

Norges Unge Katolikker arrangerer hvert år sommerleire for barn og ungdom i Norge. På våre leire står alltid Kristus, vår katolske tro og vårt felleskap i senter. Om du ønsker å treffe andre i din alder og ikke minst tilbringe en fantastisk og morsom uke sammen med andre unge katolikker, er denne leiren perfekt for deg! Vi håper du blir med!

SOMMERLEIRER
2018

BARNELEIR OSLO/ØST

for barn fra Østlandet, alder: 8-11 år, sted: Mariaholm, Spydeberg

23.-30.JUNI

JUNIORLEIR

for ungdom fra hele Norge, alder: 12-14 år, sted: Mariaholm, Spydeberg

30.JUNI- 7.JULI

VESTLANDSLEIR

for barn fra Vestlandet, alder: 8-14 år, sted: Fredtun, Karmøy

25.JUNI-1.JULI

UNGDOMSLEIR

for ungdom fra hele Norge, alder: 15-18 år, sted: Mariaholm, Spydeberg

7.-14.JULI

BARNELEIR SØR

for barn fra Sørlandet, alder 8-11 år, sted: Stella Maris, Manda

25.JUNI-1.JULI

BARNELEIR MIDT OG DISTRIKTSLEIR FOR NORD

følg oss på nuk.no

PÅMELDING OG INFORMASJON PÅ NUK.NO > AKTIVITETER

Arbeidsutvalget i Norges Unge Katolikker innkaller med dette til:

LANDSMØTE 2018

på Mariaholm fra 7. - 9. september.

Landsmøtet er NUKs høyeste organ og arrangeres årlig. Viktige saker på Landsmøtet er bl.a. valg av NUKs leder og arbeidsutvalg, gjennomgang av regnskapet for 2017 og budsjettet for 2019, og NUKs arbeidsprogram for perioden 2018/2019.

Frist for påmelding er 24. august.

PÅMELDING OG INFORMASJON PÅ NUK.NO > AKTIVITETER

hjemme, men vårt standpunkt er at troen har konsekvenser for hele meg og hvilke gjerninger jeg gjør. Luther avmaterialiserte troen, sakramenter ble borte, troen privat og – etter hvert – erstattet av politikk og sex.

– I det katolske Sør-Europa har for eksempel en politiker som António Guterres, nå FNs generalsekretær, ingen problemer med å flagge sin tro og ulike standpunkter for eksempel i abortspørsmålet?

– Nei, nettopp, og akkurat det eksemplet er veldig godt, for det viser hvor innskrenket svensk sekularisme er. Da han fikk jobben i FN, ble det en stor debatt her om at han er katolikk. Mange mente sågar at Sveriges utenriksminister burde unngå å møte en slik mann.

TA STANDPUNKT

– Hva betyr økt antall muslimer i Sverige?

– I mine øyne er islams nærvær bra. Fordi det får oss kristne til å ta et standpunkt til vår egen religion. Det vi kristne kan hjelpe muslimske innvandrere med, spesielt unge gutter, er å si at det finnes mange, som f. eks. kristne ungdommer, som nødvendigvis ikke deler majoritetssynspunktene på familie og samliv og likevel kan leve og trives i dette samfunnet. Her kan vi gjøre mer og hjelpe.

– Slik jeg ser det, utgjør kristendommen, islam og sekularismen en trekant. Vi har en del til felles med islam. Jeg kjenner godt, og diskuterer gjerne med, en imam i Sør-Sverige. I spørsmål om Gudstro, familie og seksualitet har vi mye til felles og vi er begge i minoritetsposisjoner.

– Så er det brede kontaktflater der vi må forstå at det liberale-sekulære samfunn springer ut av kristendommen. Kristendommen er røttene til det sekulære livssynet og samfunnet, selv om dette samfunnet angriper sine røtter hele tiden. Liberalismen springer ut av religionsfriheten, som er fremmed for mange muslimske samfunn. Vi bør ha en løpende debatt mellom disse tre sidene i trekanten. Det er viktig at vi klarer å ha en åpen diskusjon om islams rolle i våre samfunn.

– For å klare å få det til, må vi unngå to ytterpunkter i diskusjonen. Det ene er at det skulle foregå en snikislamisering ved at eksterne krefter prøver å undergrave våre samfunn. Det andre er at det en

gruppering vil og ønsker seg, automatisk gir dem en rettighet. Imamer kan ikke si at dette er slik islam skal utøves når det er helt fremmed for vårt miljø. Disse to ekstremstandpunktene må vi unngå.

NÅ DE UNGE

– Du har jobbet med trend- og omverdenanalyser i firmaet United Minds. Hva er

THOMAS IDERGARD

- **Født den 1. mars 1969 i Norrbotten.**
- **Kjent i Sverige på 1990-tallet som leder av Moderaternas ungdomsparti. Ble spådd en lysende politisk karriere og mulig fremtidig leder av Moderaterna.**
- **Trakk seg fra politikken. Jobbet bl.a. som politisk kommentator, markedsanalytiker, personalsjef og leder for «Ja til EMU» (Euro) i 2003.**
- **Opptatt i Kirkens fulle fellesskap våren 2009. Filosofistudier. Trådte inn som novise hos jesuittene i Nürnberg høsten 2012. Avga sine ordensløfter høsten 2014. Studerte teologi i London 2014–2017.**
- **Presteviet av kardinal Arborelius i september 2017 i St. Eugenia, jesuittordenens kirke i Stockholm. Virker der i dag som kapellan og jesuittpater.**
- **St. Eugenia menighet i Stockholm er nabolandets eldste og største katolske menighet med over 10 000 troende. Over 80 nasjonaliteter er representert og messer feires også jevnlig på engelsk og etiopisk.**
- **Katolikker av utenlandsk herkomst fikk religionsfrihet i Sverige i 1783. Den opprinnelige St. Eugenia-kirken ved Norra Smedjegatan i Stockholm var den første katolske kirken i Norge og Sverige etter reformasjonen.**
- **I 1879 opprettet tyske jesuiter en kommunitet i Sverige og overtok da det pastorale ansvaret for St. Eugenia menighet, noe de fremdeles har.**
- **Den nye kirken ved Kungsträdgårdsgatan ble innviet i 1982. Relikvier av Den hellige Eugenia og Den hellige Ansgar, leder av den første kristne misjonen i Sverige i år 892, ble murt inn i alteret.**
- **Les mer om St. Eugenia på nett: www.sanktaeugenia.se**

din omverdenanalyse av Kirken i Sverige i dag?

– Det viktigste er at vi jobber for og opp mot våre unge, at de lærer mer om troen og troens praksis, betydningen av pilgrimsferder og bønn. Vi må hjelpe dem til å vokse med sin tro og til å stå opp for troen og de kristne verdiene i samfunnet i dag. Troen angripes med rasjonelle argumenter hele tiden. Vi må forklare dem at det er rasjonelt å tro.

– Så mener jeg katolikker bør være mer aktive i samtiden. Vi har et unikt perspektiv på livet med vår respekt for menneskeverdet. Det må vi ikke være redde for å formidle.

– Vi må i tillegg gjøre flere ofre for folk som er nødstilte og har det vanskelig. Vi får ikke så mange rapporter lenger om den migrasjonen som foregår utenfor Sverige, sannsynligvis fordi det ikke lenger dreier seg om Sverige. Men her snakker vi om enorme behov som vil kreve svært meget av oss alle. Det er viktig at Kirken inntar den rolle i samtiden hvor den er samvittighetens røst i en rekke spørsmål. Dette er en konsekvens av vår tro. Kirken må aldri glemme sitt forkynneroppdrag om Kristi død og oppstandelse. Vi har mye å gjøre på det apologetiske området.

SETTER RAMMEN

– Du konverterte i 2009, og avga dine ordensløfter som jesuitt i 2014. Reflekterer du i blant over hvordan livet ville ha vært om du ikke hadde fulgt kallet og gått inn på denne livsveien?

– Man må huske på at en viktig del av novisiatet er å tenke og reflektere over om dette virkelig er veien jeg er kallet til. Til slutt tar du en beslutning og avlegger dine løfter. Det innebærer at kallet har satt rammen for resten av ditt liv.

– Det betyr naturligvis ikke at alt er fryd og gammen hele tiden. Det kan kanskje sammenlignes med ekteskapsloftet som følges av et ekteskap med gode og onde dager. Man funderer selvsagt over ting underveis. Jeg hadde et flott liv i 40 år, før kallet og dette livet her søkte meg opp, og jeg spurte: Hva har jeg å tape? Jeg tror det hadde vært atskillig verre å ligge på sitt dødsleie og angre på at man ikke fulgte det kallet man fikk, sier Thomas Idergard. •

Stor interesse for frivillig arbeid

– Jeg fikk selv veldig mye hjelp da jeg var ny i Norge, derfor ønsker jeg å gi noe tilbake. Det sier Nassir Hassan, en av de mange som gir av sin tid som frivillig i Caritas Norge.

TEKST: **BIRGIT VARTDAL** FOTO: **CARITAS NORGE**

Hassan kommer opprinnelig fra Somalia, men har bodd 16 år i Norge og er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo. Siden november i fjor har han stilt opp som frivillig i veiledningen ved Ressurssenteret i Oslo en gang i uken. Der liker han seg godt:

– Arbeidet er interessant og spennende, men krever en del. Livssituasjonen til mange som kommer til Norge som arbeidsinnvandrere er vanskelig. De får ikke noe introduksjonskurs, slik flyktninger gjør, heller ikke gratis språkkurs. Men selv om de har andre forutsetninger enn innvandrere som meg, som er fra land utenfor Europa, kjenner jeg meg igjen i fortvilelsen de føler dersom noe går galt, forteller Nassir.

MENINGSFULLT ARBEID

Egle Kaminskaite, som opprinnelig kommer fra Litauen, begynte som frivillig ved

MOTIVERENDE:
– Frivillig arbeid er motiverende fordi jeg ser en mening med det jeg gjør, sier Egle Kaminskaite.

Caritas Ressurssenter i Oslo for ett og et halvt år siden. Et ønske om å jobbe mer med mennesker, var en av grunnene til at hun tok kontakt.

– Frivillig arbeid er motiverende fordi jeg ser en mening med det jeg gjør. Jeg merker at folk er takknemlige for at jeg hjelper dem og gir dem noe de trenger. Og jeg lærer noe nytt hver dag, sier Egle, som kom til Norge for 12 år siden.

Hun er utdannet lingvist. Tidligere jobbet hun med innkjøp, salg og kundeservice. Som frivillig har hun holdt kurs om norsk arbeidsliv, og gitt veiledning til innvandrere. Nå er hun ansatt som prosjektmedarbeider på Caritas' au pair-senter. I tillegg har hun ansvar for å koordinere frivillige og ansatte som skal holde kurs for asylsøkere i mottak.

– I Caritas får jeg brukt den erfaringen jeg selv har fått som ny i et fremmed land. Jeg håper innsatsen i Caritas kan føre meg videre til andre spennende muligheter, sier Egle.

ANTALL FRIVILLIGE DOBLET

Caritas Norge hadde i 2017 en stor økning i antall frivillige. Hele 265 personer var engasjert i organisasjonens integreringsarbeid i Oslo. I tillegg bidro frivillige ved Caritas i Trondheim, Bergen, Stavanger, Arendal og fra lokale Caritas-grupper i menighetene til integreringsarbeid.

– Kjernen i Caritas Norges innenlandsarbeid er de frivillige medarbeiderne våre

VIL DU BLI FRIVILLIG?

VI TRENGER:

- Aktivitetsledere for barn og unge i asylmottak
 - Norskklærere
 - Tolker til arabisk, amharisk, farsi, dari, somalisk eller tigrinja
 - Sykepleiere og leger
 - Jurister
 - Kursassistenter
 - Veiledere og informasjonskonsulenter
- Mer informasjon på frivillig.no

som vi er helt avhengig av for å kunne gjennomføre alle våre aktiviteter i Oslo og rundt omkring i landet. De gjør en utrolig flott og viktig innsats, sier Per Wenneberg, leder for Innenlandsavdelingen i Caritas Norge.

De fleste frivillige er tilknyttet Caritas Ressurssenter for innvandrere i Oslo. Her tilbys alt fra drop-in veiledning, juridisk rådgiving, helserådgiving, jobbsøkerkurs, norskkurs og en arbeidslivsfadderordning.

En arbeidslivsfadder er en personlig mentor som gir flyktninger eller arbeidsinnvandrere ekstra støtte i jobbsøkerprosessen.

«I Caritas får jeg brukt den erfaringen jeg selv har fått som ny i et fremmed land.»

EGLE KAMINSKAITE

LEK: Hele 90 frivillige har fått opplæring gjennom Caritas for å gi flyktningbarn adspredelse og lek.

I tillegg til daglig leder og to deltidsansatte, er senterets tjenestetilbud basert på frivillighet.

Til enhver tid er det om lag 50 frivillige tilknyttet informasjons og veiledningstjenesten, inkludert 15–20 frivillige advokater og helserådgivere. I tillegg har vi frivillige som jobber med forskjellige kurs som lærere eller assistenter, og som arbeidslivsfaddere. I løpet av 2017 hadde Ressurscenteret rundt 130 frivillige knyttet til senterets forskjellige tilbud. På grunn av behov for flerspråklige veiledere med nødvendig kulturkompetanse, har de

fleste frivillige selv innvandrerbakgrunn, forteller Wenneberg.

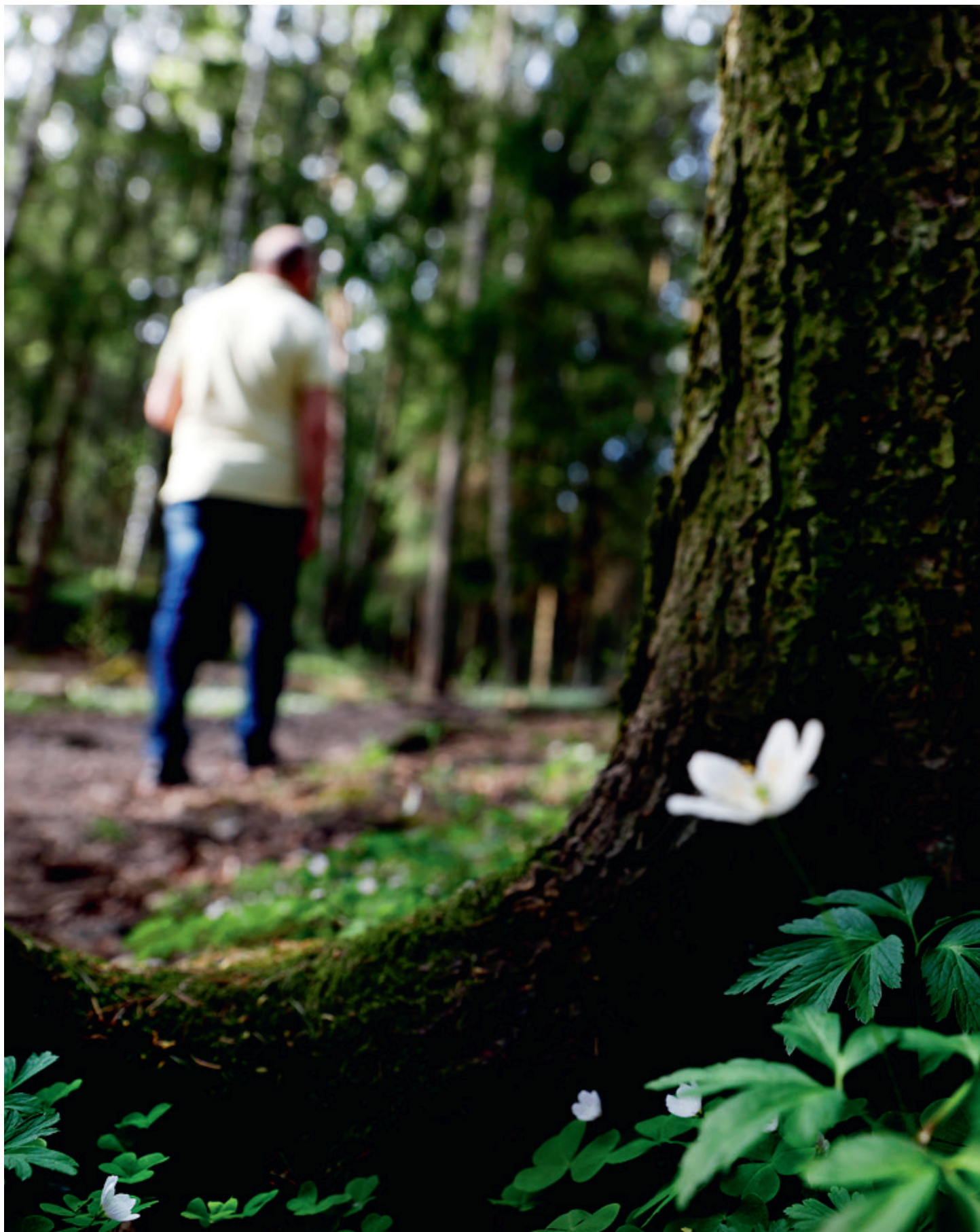
INNVANDREBAKGRUNN ET PLUSS

Vegg i vegg med Ressurscenteret i Oslo ligger Caritas au pair-senter som er en nasjonal rådgivingstjeneste for vertsfamilier og au pairer. Au pair-senteret har også avdelinger i Bergen og Stavanger. Caritas åpnet dette tilbudet på oppdrag fra Utlendingsdirektoratet høsten 2017. I tillegg til rådgivingsarbeidet, arrangerer au pair-senteret generelle informasjonsmøter for både au pairer og vertsfamilier, og tilbyr

sosiale aktiviteter. 15 frivillige var i 2017 tilknyttet au pair-senteret.

Fra 2016 har Caritas Norge også engasjert seg i integreringsaktiviteter for flyktninger i asylmottak. Det dreier seg om kurs- og karriereveiledning slik at flyktningene raskere kommer i jobb. Her bidro 45 frivillige.

Enda flere har meldt seg for å gi flyktningbarn adspredelse og lek. Hele 90 frivillige har fått opplæring gjennom Caritas i barneaktiviteter som sang, dans, maling og andre formingsaktiviteter. Disse bidro i fjor til å gi barn på ni ulike mottak glede i hverdagen. •

– Vi vil ikke miste den ilden

De flyktet fra umenneskelige forhold i Irak. I Norge har de vunnet frihet og trygghet, men må kjempe for sin kulturelle og religiøse identitet i et pluralistisk samfunn

TEKST: **ELISABETH SOLBERG** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Det er med en viss ærefrykt jeg hilser på Waseem, hans kone Hadeer og hans onkel, en arameisk familie fra Irak. De vokste opp i en kristen landsby, Alqush, 50 km nord-øst for Mosul. Etter utseendet å dømme kunne de vært europeere. Godt norsk snakker de også.

– Vi har jo bodd en stund i Norge, da, sier Waseem. Han kom hit som flyktning i 2001. Onkelen var allerede på plass, mens Hadeer ble familiegjenforent noen år senere.

Jeg har nok hørt at det finnes et lite samfunn i Midtøsten som snakker arameisk fremdeles, og på mine interesserte spørsmål svarer Waseem stolt:

– I 2004 så vi Jesus-filmen som Mel Gibson hadde laget. De setningene som ble uttalt på arameisk, skjønte vi!

Men så skynder han seg å tilføye at det arameiske språket har forandret seg en god del gjennom tidene, mange arabiske lånord har blant annet sneket seg inn.

VIKTIG Å LÆRE OM EGEN TRO

Ekteparet er i begynnelsen av førtiårene og har to barn i skolealder. Onkelen er noen år eldre. Også flere familiemedlemmer bor i Norge.

– Vi er kaldeisk kristne, sier Waseem.

I Irak finnes det også kristne av ortodoks ritus. De er katolikker og anerkjenner paven.

– Katolsk praksis i Irak var ikke så forskjellig fra den vi har i Norge. Messene var for det meste på morsmålet, men noen bønner ba vi på et gammelt, liturgisk språk vi ikke begrep. Vi ramset dem opp, men oversatte ordene til forståelig bønn inne i hodet.

De tre ler litt sjenert. Tanken streifer meg at også vi en gang i tiden gjorde noe lignende da språket i messen var latin.

– Messene ble feiret på søndag kveld etter jobben, minnes Hadeer.

– På fredag, den muslimske helligdagen, pleide vi kristne å ta med barna på religionsundervisning i kirken. I møte med alle impulsene fra samfunnet rundt, var det viktig å lære om egen tro. Derfor varte undervisningen hele formiddagen. Også voksne kunne få tilbud om katekese.

Solid kunnskap om egen religion og kulturell bakgrunn er nødvendig for en utrydningstruet minoritetsbefolkning.

Waseem sukker litt oppgitt: – De kristne er i ferd med å bli totalt fordrevet fra Midtøsten nå. Mine foreldre holdt stand frem til 2015. Da overtok IS byen og satte de kristne kniven for strupen: De hadde valget mellom å konvertere til islam eller å bli halshugd. Ingen av valgene var særlig aktuelle, mor og far greide å komme seg unna. Da jeg selv flyktet i 2001, diskuterte mine foreldre også muligheten, men den gang motsatte min mor seg ideen, så de ble igjen i Alqush. >

LANG FLUKT: I 45 dager gikk Waseem på sine bein fra et østeuropeisk land til et annet. Han sov ute på markene eller overnattet i låver.

«De kristne er i ferd med å bli totalt fordrevet fra Midtøsten nå. Mine foreldre holdt stand frem til 2015. Da overtok IS byen.»

WASEEM

Waseem ser at jeg stusser over tidspunktet. – Jeg flyktet ikke på grunn av krig, oppklarer han. – Psykisk terror har også stor skadevirkning på en befolkning. Menneskenes identitet og kultur blir brutt ned.

MOBBING AV KRISTNE

Waseem og Hadeer gikk på vanlig offentlig skole, der islam og Koranen var retningsgivende.

– Koranens ord ble vektlagt i større grad enn faktakunnskap. Skolefagene var gjennomsyret av islam. Vi ble innprentet en ideologi som gikk på tvers av vår egen overbevisning. Men vi tidde av redsel for represalier. Kristne ble mobbet og trakassert, og vi torde ikke ta til motmæle. Både de voksne og våre muslimske klassekamerater behandlet oss som annenrangs borgere. Vi måtte taust ta imot fornærmelser og skjellsord.

Henvendt til de to andre i gruppen skyter onkelen inn: – Kan du skrive arameisk? Nei, det kan ingen av de tre. Men foreldregenerasjonen kan, konstaterer de. På skolen lærte de ikke å skrive sitt eget morsmål. De snakket arameisk og skrev arabisk.

– Språket vårt ble undertrykt.

Når barns kulturelle bakgrunn blir nedvurdert og de stadig blir innprentet hva de skal tenke, kan deres indre gnist lett slukne – eller de kan hegne om sin indre flamme i trass, dersom de er sterke nok. De tre arameerne valgte det siste. Deres tro og kultur dannet en solid plattform, selv i møte med omverdenen, som blant annet fortalte dem at de ville komme til helvete om de ikke ble muslimer.

– Vi var redde, og vi var sinte, sier Waseem intenst.

Waseems onkel minnes at han som 11-åring flyttet til en bydel i Bagdad.

Det ble en nedtur: – På den nye skolen ble jeg mobbet. Læreren var en muslimsk ekstremist. Han fant ut at jeg var kristen. Med et ønske om å skape splid, oppfordret han klassekameratene mine til å ta avstand fra meg. De slo ring rundt meg og skrek ukvemsord, og min spede stemme druknet i kakofonien, så det eneste jeg kunne gjøre, var å gå min vei. Tidligere hadde jeg ligget godt an i skolefagene, men denne læreren ga meg automatisk dårlige karakterer, fordi jeg var kristen. Jeg hadde det så vondt, jeg gjemte meg bort og gråt i smug.

– Ikke bare skolebarna ble plaget, fortsetter onkelen. Faren min drev hotell i Bagdad i mange år. Under krigen med Iran i 1980-årene slo en rakett ned rett ved hotellet og ødela deler av bygningen. Eieren mente at far hadde ansvaret. Det ble rettsak, og naturligvis tapte far. Han måtte betale gjenoppbyggingen av hotellet. Harmen dirrer når han forteller. De to andre nikker medfølende.

ANGREP OG FORSVAR

Hadeer forteller at hun utdannet seg til ingeniør, mens Waseem studerte statistikk og økonomi, onkelen ble arkitekt.

I 1997 avtjente Waseem verneplikt. Her ble navnet hans et problem. Soldater uten muslimske navn fikk ikke nok å spise og ble dårlig behandlet.

– Vi hadde bare lov til å drikke vann, men en gang fikk jeg tak i en elektrisk vannkoker. Jeg hadde så lyst på kaffe og prøvde å smugle med meg den vannkokeren. Ledningen hadde jeg puttet innenfor buksebenet. «Forbrytelsen» ble oppdaget, og kaffen kunne jeg se langt etter. Jeg ble satt i fengsel.

De vanskelige forholdene for den kristne befolkningen i Irak på 80-tallet gikk fra vondt til verre. Waseem mener at Khomeinis ideologi hadde innflytelse, ikke bare i Iran, men også i de sterke shia-dominerte områdene sør i Irak. Kristne helligdommer ble gjerne omgjort til muslimske bønnesteder, forteller han.

– En annen taktikk fra islamsk side var å kjøpe opp tomter i området rundt større klostre eller kirker, for så å omringe disse med nye moskeer og minareter. Slik ville de overdøve oss. Det ble ropt høyt fra minaretene, så de spede kirkeklokkene nesten ikke kunne høres. Nå er de forresten drevet fullstendig til stillhet i landet, tilføyer Waseem trist.

– Vi ville ikke bøye oss for hjernevas-kingen og utradere vår identitet. Vi er et stolt folk, og vi er spesielt redde for at den neste generasjon skal miste sin tro. Da går hele vår kultur til grunne.

FLUKTEN

Waseem bestemte seg for å flykte. Etter å ha bedt en onkel i Norge om lån, kontaktet han en menneskesmugler, som lovtte å planlegge reisen og sørge for transport hele veien frem til onkelen. Full av optimisme og forventning betalte Waseem mannen en svært stor pengesum for arbeidet. Mannen lot aldri mer høre fra seg og var umulig å finne.

– Dette var et stort tilbakeslag. Men jeg ville ikke gi opp, så jeg bet tennene sammen og spurte onkel om et nytt lån. Så tok jeg selv hånd om planleggingen. Jeg skaffet meg falske identitetspapirer og dro til et naboland i Midtøsten for derfra å komme meg videre til Europa.

Det gikk ikke helt som forventet denne gangen heller; han måtte tilbringe en uke i et temmelig brutalt fengsel.

– Jeg var nær ved å bli slått helseløs. Men så ble jeg plutselig satt fri, uvisst av hvilken grunn.

Deretter gikk ferden til Øst-Europa med fly, og så gjaldt det å komme seg videre på en eller annen måte.

– I 45 dager gikk jeg på mine ben fra et østeuropeisk land til et annet. Jeg sov ute på markene eller overnattet i låver. I en storby levde jeg som uteligger på hovedbanestasjonen. To ganger satt jeg i fengsel. På to måneder gikk jeg ned 15 kilo. Ofte var vi flere som flyktet. Jeg kan spesielt huske en hendelse underveis. Jeg

hadde tatt inn på et herberge i et kriminelt strøk i en østeuropeisk storby sammen med 40–50 andre menn. Mannen vi bodde hos, var stupfull. Han forlangte penger for mat vi ikke fikk og endte en dag med å true oss med skytevåpen om vi ikke ga ham 200 dollar. Men plutselig ble han overmannet bakfra. Noen gikk løs på ham og tok hånd om ham.

TIL NORGE

Siden pengene nå hadde tatt slutt, tenkte Waseem på å slå seg ned i landet han var kommet til. Men onkelen hadde bekjentskaper som hjalp ham videre til Norge.

– Jeg var heldig og fikk oppholdstil-latelse etter ni måneder.

Hadeer tilføyer: – Jeg kom til Norge i 2005, etter at Waseem og jeg hadde giftet oss. Etter to år fikk jeg bli i landet. Det var ikke så vanskelig den gang.

Både Waseem og Hadeer har jobb i Norge, men fagutdannelsen sin kan de ikke bruke. Onkelen er tolk for arabisk-talende flyktninger.

– Også i Norge er navnet mitt et problem. Jeg får nesten automatisk avslag på jobbsøknader når jeg søker på arkitekt-kontorer, til tross for at min utdanning er godkjent her og jeg har lang arbeidserfaring som arkitekt. Det føles diskriminerende. Mange utlendinger skifter navn, men det er ikke aktuelt for meg.

Ekteparet Waseem og Hadeer har i dag to gutter i skolealder, Peter og Matteus. Endelig kan familien bruke kristne navn.

– Norge er et drømmeland, jubler Waseem, og det er ikke vanskelig å forstå hva han mener, etter å ha hørt hans historie. Jeg lurar på om de noen gang lengter tilbake til Irak. Dette svarer de benektende på, alle tre. De har stiftet egen familie og har sitt hjem her.

BESØK I HEJMLANDET

Waseem besøkte sine foreldre i Irak for noen år siden. Han beskriver forholdene der som et helvete på jord. Jeg ber ham fortelle, men han orker ikke; minnene er så vonde.

– Det var kamper, det var skummelt, sier han bare.

Når han tenker på hjemlandet, kan han ikke sove. Ansiktet får et lukket drag. – Vi har mistet kirken vår, det kom en selvmordsbomber i søndagsmessen. Flere biler ble brent og mange mennesker strøk med.

Den nærmeste familien har berget livet, Waseems foreldre bor i USA, men alle tre kjente mange som nå er døde.

– Folk ble kidnappet, og etter at IS hadde fått løsepenger, drepte de ofrene likevel. Syke mennesker fikk ikke medisiner og døde av den grunn. Forholdene var forferdelige. >

FAKTA

- Mellom elvene Eufkrat og Tigris lå det gamle Mesopotamia, og i dagens Mosul, ved Tigris, lå Ninive, hovedstad i det store assyriske riket.
- Nå heter landet Irak. Her skal apostlene Thomas og Judas Tadeus ha grunnlagt noen av de tidligste kristne samfunnene.
- I mer enn halvannet tusen år har kirkeklokkene kalt til gudstjeneste i de kristne områdene på Ninive-sletten.
- I de siste tiårene har de fleste kristne flyktet fra Irak. Mange kristne i Midtøsten er svært bevisste på å videreføre sin religiøse identitet til kommende generasjoner.
- Saddam Hussein tolererte de 1,4 millioner kristne i Irak og prøvde å opprettholde en balanse mellom de etniske og religiøse grupperingene. De kristne følte seg likevel mobbet og trakassert.
- Arameere (eller kaldeere, som de også kalles) fikk ikke beholde sin nasjonalitet, de skulle være arabiske. Mange sluttet å gi barna sine navn som kunne røpe deres religiøse tilhørighet.

“My vocation is love”

«Mitt kall er kjærlighet»

“Miłość moim powołaniem”

“Ơn gọi của con là Tình yêu!”

Relikvier til Norden – høsten 2018

Den hellige Therese og hennes foreldre

6. oktober: **St. Gudmund, Jessheim**
7. oktober: **St. Johannes, Oslo**
8. oktober: **St. Svithun, Stavanger**
9. oktober: **St. Paul, Bergen**
10. oktober: **St. Paul, Bergen**
11. oktober: **St. Teresa, Hønefoss**
12. oktober: **St. Olav, Trondheim**

13. oktober: **St. Olav, Trondheim**
19. oktober: **Narvik**
20. oktober: **Tromsø (via Harstad)**
21. oktober: **Karmel i Tromsø**
22. oktober: **Hammerfest**
23. oktober: **Hammerfest**
24. oktober: **Nordkapp**

DEL ET MÅLTID MED FLYKTINGER OG MIGRANTER

Mange innvandrere og flyktninger har gått gjennom perioder med sult og vanskeligheter, eller de kan ha møtt ensomhet og avslag i stedet for å bli ønsket velkommen. Pave Frans oppfordrer oss til å dele et måltid eller møte migranter der vi bor. Juni er global kampanjemåned for Share The Journey-aktiviteter.

Les mer på:

www.sharejourney.org/

<http://journey.caritas.org/gwa18/>

www.caritasnorge.no/sharejourney

Caritas oppfordrer alle menigheter til å delta gjennom å:

- Delta på Share The Journey-arrangement 16. juni
- oppmøte Operaen kl. 12
- Arrangere fellesmåltid i menighetene for flyktninger og migranter i juni

Tagg bilder av arrangementene med #ShareJourney #Caritasnorge

Share the
Journey
#sharejourney

 Caritas
Norge

«Barna fikk impulser fra muslimsk religion og norsk sekulær kultur. Det ble et sterkt press.» **WASEEM**

Onkelen tenker ikke så ofte på fortiden, det gir ingen god følelse. Men det er godt for dem alle å vite at familien har det trygt.

Jeg prøver å kvikke opp stemningen en smule med en optimistisk kommentar om at IS nå er fordrevet.

– De er ikke borte, sier Waseem.

– IS befinner seg i hodene på den yngre generasjonen. Du må huske på at de overtok skolene og hjernevasket elevene med sine ideer. Nei, vi vet av erfaring at slike troll ikke kan fordrives, selv om den fysiske fienden er jaget bort.

PRESSET IDENTITET

Waseem og Hadeer bosatte seg i en drabantby i Groruddalen i Oslo. I den lokale katolske kirken kjente de seg hjemme.

– Der går barna på religionsundervisning, og der er vi ofte i søndagsmessen, de gangene det ikke er messe i St. Josephs kapell i sentrum. Der har vi arameisk messe én gang i måneden, forteller Waseem.

– Det bor kanskje noen få hundre arameere i Oslo-området.

De har mest kontakt med egen familie. Og så har de fått norske venner gjennom jobben.

– Folk vet så lite om religion her i

Norge, sier Hadeer. – På jobben spør de hvorfor jeg ikke har hijab, og så tror de vi har konvertert fra islam. Tanken gjør henne nesten litt lattermild.

– Vi voksne har nok vår egen identitet, men vi er bekymret for barna. De får så mange motstridende impulser, så hva skal de tro? På skolen lærer de om kristendommen som én av mange religioner, og så kommer de hjem og sier: «Det kan også være at det ikke finnes noen Gud.» De blir så forvirret. Vi er opptatt av at vår kultur ikke skal gå tapt med vår generasjon, og at barna skal få del i den troen vi selv har.

Det ble etter hvert vanskelig for familien å bo i drabantbyen i Groruddalen. Spøkelser fra fortiden dukket opp, først

som hviskende antydninger, etter hvert som høye samtaler barna imellom: «Du skal ikke spise svinekjøtt», «du må tro på Allah».

Waseem sier beklagende: – Rundt oss overalt flyttet det bare inn muslimske familier. Barna fikk impulser fra muslimsk religion og norsk sekulær kultur. Det ble et sterkt press. Dette gjentok vi med stor bekymring.

Foreldrene ble skremt av denne polyfonien av stemmer fra mange kanter. De orket ikke mer og tok konsekvensen og flyttet ut av Groruddalen.

Drømmelandet Norge har også sine utfordringer. Men her har de frihet til å kjempe for alt de har kjært.

Vi vil ikke tape

Vi vil ikke miste den ilden vi engang har fått.

Mange var veiene. Det bar galt av sted.

Styrken ble makt, og makten vold.

Og mennesker

trampet hverandre ned.

Men alltid var drømmen den aller ytterste virkelighet.

Fra Inger Hagerup:
Vær tålmodig menneske!

LEONARDO DA VINCI: Jomfruen og Jesusbarnet med Den hellige Anna, (1503–19). Olje på trepanel, 168 x 130 cm. Bildet henger i Musée du Louvre, Paris. Kirken feirer Den hellige Anna og Den hellige Joakim den 26. juli.

LEONARDO DA VINCI: *Jomfruen og Jesusbarnet med Den hellige Anna*

Maleriet *Jomfruen og Jesusbarnet med Den hellige Anna* (1503–19), av Leonardo da Vinci (1452–1519) har vakt beundring og begeistring i mer enn 500 år. Hvorfor berører dette bildet? Hva er det som gjør dette maleriet så vakkert, så fullkomment skjønt?

TEKST: THERESE SJØVOLL

I dette mesterverket møtes tre generasjoner: Jesusbarnet, hans mor Maria, og hennes mor Anna. Temaet er inkarnasjonen, og menneskelig og guddommelig kjærlighet. Jesus er sann Gud, og sant menneske. Han hadde en jordisk mor og mormor. Bildet handler om forholdet mellom mor og barn, og forholdet mellom Gud og mennesket. Det handler om omsorg, og om sorgen som skal komme.

Maleriet er en meditasjon over Marias rolle i frelseshistorien og Jesu offervilje og pasjon. Samtidig er det en levende skildring av ømhet – noe gjenkjennelig og nært som minner om mors myke favn og runde bollekinn.

ANNA - SANCTA MATER SANCTISSIMAE VIRGINIS MARIAE

Jomfru Maria sitter på sin mors fang – i dag et uvanlig motiv, men kjent fra 1300–1500-tallets religiøse billedframstillinger. I tysktalende områder fikk slike sluttede grupper med Maria, Jesusbarnet, og Anna, navnet *Anna selbdritt*, Anna selv tredje.

Bibelen nevner ikke Marias foreldre, men i følge tradisjonen het de Anna og Joakim (fra Jakobs Protoevangelium, 165 e.Kr.). Anna, «den allerhelligste jomfru Marias hellige mor», representerer den gode mormor, og hun er skytshelgen for blant andre mødre og gravide, og for et lykkelig ekteskap og fruktbarhet. Anna var ingen ung mormor, for Anna og Joakims ekteskap var barnløst i tyve år, før Anna ble svanger med Maria.

Leonardo utvisker aldersforskjellen mellom mor og datter. Slektskapet er tydelig i deres milde smil og myke øyne og deres kropper er tett forbundet, som om de var ett legeme.

Maria strekker armene mot sønnen og tar ham om livet.

Drar hun ham til seg og opp i fanget, eller støtter hun ham? Jesus møter mors blick, men slipper ikke grepet om lammet. Anna bivåner, men blander seg ikke inn.

STRAM KOMPOSISJON

Komposisjon er stram, men likevel fri. Figurgruppen er formet som en pyramide der Annas hode er toppunktet. Kroppene smelter sammen i en solid, men levende masse, og enhver bevegelse er nøye koreografert. Kropper, klær og gester struktureres ved hjelp av parallelle linjer som krysser hverandre diagonalt. Annas blick følger en diagonal, via Maria, som leder til Jesu øyne og hans hånd om lammets øre. Motsatsen er mindre pregnant, men viktig for balansen i komposisjonen: Det går en diagonal fra treet (Livets eller Korsets tre?), via Annas albu, til draperiet over Marias hofter.

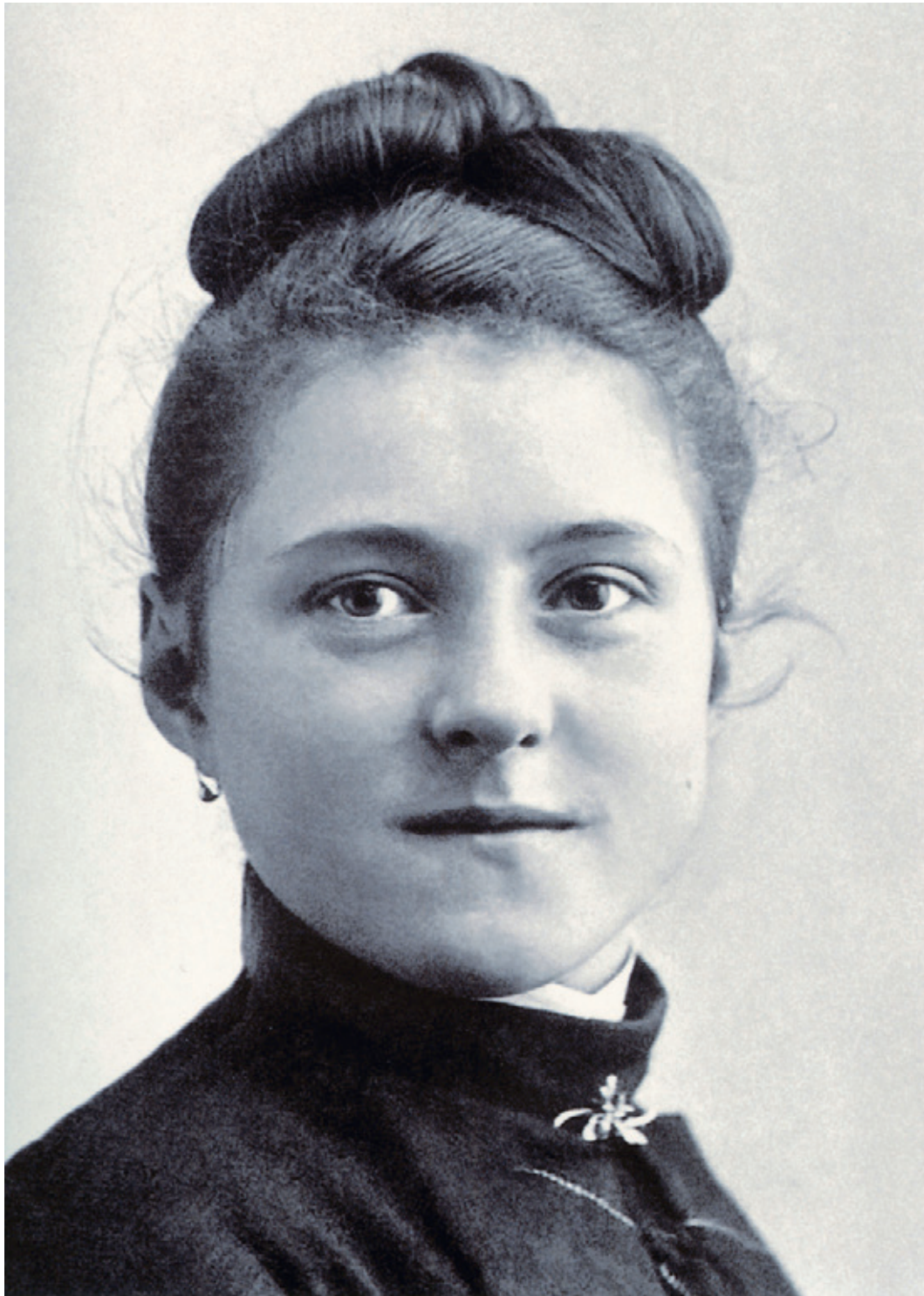
Øyet legger ikke merke til disse diagonalene ved første blick, men beveger seg fritt over draperiets bølgende former, over lammets og Jesu krøller, videre til steinene ved Marias føtter, over trærnes bladverk, og ut i det ville alpelandskapet. Figurenes bevegelser og draperienes former gjentas, som et ekko, i fjellformasjonene.

PERSPEKTIV

Leonardo bruker to perspektiver i dette bildet. Figurene er sett nedenfra og opp, mens fjellandskapet i bakgrunnen er sett ovenfra og ned. Dette forvirrer øyet og understreker tidløsheten i motivet. Sentralperspektivet er delvis opphevet, og handlingen og omgivelsene er ikke underlagt samme forsvinningspunkt. Ved å oppheve en streng geometrisk ordning av perspektivet har Leonardo også opphevet tiden. Det er et hellig, tidløst øyeblikk vi bevitner.

Leonardo er kjent for sin *sfumato* (fra det italienske *fumo* – røyk) der konturene viskes ut, og der lys og skygge glir over i hverandre. Det er så mykt, så mykt, uten skarpe linjer eller kontraster. Det er som om Leonardo har fanget selve luften, den fysiske atmosfæren, mellom figurene. Bildet er et sammenhengende hele, et uavgrenset rom der betrakteren kan delta.

Leonardo opphever både tid og rom, og inviterer oss inn i mysteriet. Dette er morskjærligheten og Jesu kjærlighet til menneskene uttrykt i billedlig form – kjærligheten som er evig og nær. •

APRIL 1888: Therese som 15-åring, rett før hun går inn i klosteret i Lisieux og blir karmelittnonne.

Therese av LISIEUX

*Hennes selvbiografi forteller en kjærlighetshistorie
det neppe finnes maken til, hverken i inderlighet,
lidenskap eller lidelse.*

TEKST: **PATER KJELL ARILD POLLESTAD**

På hundreårsdagen for Thereses død, 30. september 1997, ga jeg ut en biografi om henne med undertittelen: «En kjærlighetshistorie fra virkeligheten». Mitt eget første møte med Therese var mislykket. 19. mars 1976 skrev jeg i min dagbok i klosteret i Toulouse:

«På en medbrors anbefaling har jeg de siste dagene forsøkt å lese livshistorien til en underlig karmelittnonne som døde bare 24 år gammel. Hennes klosternavn var Therese av Jesusbarnet, men hun kalles vanligvis Therese av Lisieux, etter byen hvor hun vokste opp og levde sitt klosterliv. Før hun døde, rakk hun å skrive sin "selvbiografi". Den var egentlig bare et langt, personlig brev til den eldre søsteren Pauline, som var nonne i samme kloster under navnet Agnes av Jesus. Allerede året etter Thereses død sørget søsteren for at skriftet ble utgitt, sterkt bearbeidet av henne selv, under tittelen *En sjels historie*. Moder Agnes av Jesus strøk alt som etter hennes begreper ikke var oppbyggelig nok, og la inn en del "forbedringer". Boken gjorde stor lykke og ble på kort tid solgt i svære opplag på mange språk. Tusener av mennesker opplevde mirakler etter å ha bedt om

Thereses forbønn, og pilgrimer i hopetall valfartet til hennes grav i Lisieux. Først i 1956 ble selvbiografien utgitt etter hennes eget originale manuskript. Det var den min begeistrede medbror forærte meg.» Boken grep meg ikke.

Nesten tyve år senere fikk jeg i hende et vakkert hefte med en kort biografi om Therese, skrevet av Morten Andreas Bjelland og utgitt av det katolske ungdomsforbundet. Denne teksten var så gripende at jeg samme dag fant frem selvbiografien og leste de tre hundre franske sidene uten å legge boken fra meg. «Det er til Dem, min elskede Moder, til Dem som i dobbel

Kjell Arild Pollestad er prest i dominikanerordenen, forfatter og oversetter. Har mest vært knyttet til St. Dominikus kloster i Oslo, men var også i en periode sogneprest i Tønsberg.

Er nå bosatt med status «extra conventum» på Bryne, og assignert klosteret St. Jacques i Paris. Har skrevet over 20 bøker og oversatt verker fra en rekke språk. Aktuell med en ny prosa-oversettelse av Homers Illiaden.

forstand er min mor, at jeg kommer og betror min sjels historie ... »

Slik begynner hun, og så følger en kjærlighetshistorie det neppe finnes maken til, hverken i inderlighet, lidenskap eller lidelse. Som ung mann forstod jeg ikke dette. Jeg leste med hodet, uten noen åpen linje til hjertet. Dermed var jeg blind for selve realitetene i Thereses åndelige erfaringer, og oppfattet dem mer som fromme talemåter i tidens religiøse sjargong.

GUDHENGIVNE FORELDRE

Nå er også hennes foreldre helgenkåret. Faren, Louis Martin, var urmaker og gullsmed, men søkte som ung mann å bli munk i augustinerens Store Sankt-Bernhardskloster. Han ble avvist fordi han ikke kunne latin. Men Louis fortsatte å elske ensomheten og drømme om eneboerlivet. Moren var bekymret over at han i en alder av fireogtyve år ikke hadde vendt blikket mot noen kvinne. Hun ble kjent med en vakker og elskverdig jente som het Azélie Marie Guérin, til daglig kalt Zélie. Også hun kjente dragning mot klosterlivet. Hun ble avvist av St. Vincent av Paul-søstrene fordi hun heller burde bli «en god kristen mor».

Det var foreldrene som i 1858 fikk >

«Det var ikke noen drøm av et barn som lar seg rive med, men vissheten om et kall fra Gud; jeg ville tre inn i Karmel, ikke for Paulines skyld, men for *Jesus alene*.»

THERESE AV LISIEUX

i stand et møte mellom Louis og Zélie. Tre måneder senere giftet de seg, men var enige om å leve sammen som bror og søster, lik Jomfru Maria og den hellige Josef. Allikevel var den syvogtyveårige Zélies uskyld så grenseløs at hun etter ti måneder begynte å undre seg over hvorfor hun ikke ble med barn. Det var skriftefaren som måtte opplyse henne om at det – med ett hellig unntak – var umulig for en jomfru å bli mor. Presten overtalte det gudhengivne ekteparet til å begynne et ekteskapelig samliv, og dermed fødte Zélie ni barn, to sønner og syv døtre. Fem døtre vokste opp, og alle ble nonner.

FRA LYKKE TIL PRØVELSER

2. januar 1872 fødte Zélie sitt niende barn, og to dager senere ble Marie Françoise Therese Martin døpt i Notre-Dame-kirken i Alençon. Faren, som nå er over femti, er helt betatt av sin «lille dronning», som er snar til å gå og å snakke, synger med høy røst og kan bokstavene før hun er tre.

Men religionens dyder blir snart en naturlig del av hennes liv. Foreldrene går hver morgen til messe klokken halv seks, fastedagene overholdes strengt, søndagshvilen er hellig og familien samles daglig til bønn. Therese sammenfatter selv sin tidligste barndom:

«Hele mitt liv har den gode Gud villet omgi meg med kjærighet, mine første minner er preget av smil og ømme kjærtegn! [...] Men om han hadde latt det være mye kjærighet rundt meg, hadde han også latt det være noe av den i mitt eget lille hjerte, som han skapte kjærlig og følsomt. [...] Å, hvor fort de gikk, disse solfylte årene av min tidligste barndom, men hvilke herlige spor de har etterlatt i min sjel! [...] Men snart skulle min sjel oppleve en annen tid, jeg måtte gå gjennom prøvelsens smeltedigel og lære å lide allerede i barndommen, for desto tidligere å kunne bli ofret til Jesus. På samme måte som vårblomstene begynner å spire under sneen og springer ut når de første solstrålene viser seg, måtte også den lille blomsten som her skriver sine erindringer, gjennomleve prøvelsens vinter.»

Therese var bare fire år gammel da moren i 1877 døde av brystkreft. Hun satt sammen med søstrene da presten kom med sykesalvingen. «Vår stakkars lille far var der og hulket høyt.» Neste morgen henter faren henne for at hun skal gi moren et siste kyss. Hun som ellers tok lett til tårene, kan ikke huske at hun gråt: «Uten å si noe trykket jeg leppene mot pannen til min elskede mor [...] Jeg snakket ikke med noen om de

dype følelser jeg merket inni meg. Jeg holdt øynene åpne og lyttet i taushet.»

ET UNGT KALL

Høsten samme år flyttet faren til Lisieux med sine døtre, til eiendommen Les Buissonnets, som i dag er et gripende museum. Therese var ikke lenger den samme: «Etter at Mamma døde, forandret min lykelige natur seg fullstendig; jeg som var så livlig og meddelsom, ble blyg og ettergivende, og grenseløst følsom.»

Hun fikk undervisning av søstrene, men senere måtte hun på skole hos benediktinerinnene, og de fem årene der kalte hun de tristeste i hele sitt liv. Hun fikk heldigvis bo hjemme. Hun var yngst og minst i klassen, men best i alle fag, unntatt regning. Hun fikk også føle det som nå kalles «mobbing», for flere av de større jentene tålte ikke at den lille var så flink. Hun fikk ingen venninner.

Ni år gammel ble Therese morløs for annen gang, da storesøster Pauline trådte inn i Karmel-klosteret i Lisieux. Tretten år senere skriver Therese i sin selvbiografi: «Jeg følte at Karmel var den ørken hvor Gud ville at også jeg skulle gå og holde meg skjult [...] Jeg følte det med en slik styrke at det ikke fantes tvil i mitt hjerte: Det var ikke noen drøm av et barn som lar seg rive med, men *vissheten* om et kall

PROVOSERTE SØSTRENE: Hennes gode smil og rolige vesen provoserte flere av søstrene, som gjerne følte seg kallet til å hakke på Therese, noen av ren ondskap. Men Therese klager ikke, for hun vet at jo mer foraktet hun blir, desto mer vokser hun i kjærlighet til Ham.

fra Gud; jeg ville tre inn i Karmel, ikke for Paulines skyld, men for *Jesus alene*.»

I mars 1887 ble to kvinner og en jente myrdet i en leilighet i Paris, og morderen, Henri Pranzini, ble dømt til døden ved halshugning. Det ble talt med avsky og forskrekkelse om ham i hele Frankrike, og selv om faren forbød døtrene å lese aviser, hørte også Therese om ham. «Jeg ville for enhver pris hindre ham i å havne i helvetet,» skriver hun, og var sannsynligvis den eneste i landet som ba for Pranzini.

Dagen etter henrettelsen fikk hun lese om den i en kristelig avis. Her stod det at forbryteren ikke hadde skriftet. Han steg opp på skafottet, ledsaget av en prest som holdt et krusifiks i hånden. Pranzini gjorde seg klar til å legge hodet på blokken da han plutselig snudde seg, bøyde seg mot krusifikset som presten holdt frem, grep det og kysset det tre ganger. Therese var blitt bønhørt; hun fikk det «tegnet» hun ba om. Som røveren på korset hadde forbryteren Pranzini gått inn i Paradiset. Therese betraktet ham som sitt «første barn», og heretter ville hun vie hele sitt liv til bønn og offer for synderne.

Men hun ville gjøre det i den «ørkenen» hun kjente Gud kalte henne til: Karmel-klosteret i Lisieux. Nå var også

søsteren Marie trådt inn der, men veien syntes stengt for en jente på femten år. Hun overvant alle motforestillinger i familien, men prestskapet stod på sitt: Hun var for ung. Selv om også biskopen ble rørt av hennes ungdommelige iver, kunne han ikke hjelpe henne. Generalvikaren hadde aldri sett maken: «En far som var like ivrig etter å gi sitt barn til Gud som barnet var til å ofre seg selv.»

Tre dager senere tar faren henne og søsteren Céline med på pilgrimsreise til Roma. I Colosseum var hun skuffet over at arenaen var avsperrert, men søstrene lurte seg under en sperring mens guiden stod og snakket: «Mitt hjerte banket sterkt da leppene nærmet seg det støvet som var blitt purpurfarvet av de første kristnes blod, og jeg ba om den nåde at også jeg måtte få bli martyr, og i dypet av mitt hjerte følte jeg at min bønn ble hørt.»

MØTE MED PAVEN

I Roma ble hun harm over måten kvinner ble behandlet på i kirkelige sammenhenger. Hun så altfor mange skilt der kvinner ble truet med ekskommunikasjon dersom de gikk inn på områder reservert for menn: «Å, disse stakkars kvinnene, hvor er de dog foraktet! Ikke desto mindre er det langt flere blant dem som elsker den gode Gud enn blant mennene. Under

Vår Herres lidelse viste kvinnene større mot enn apostlene.»

Det forbauset henne at man skulle be for prestene, for hun trodde deres sjeler var «renere enn krystall». Men etter fire uker på tur med 75 prester skjønte hun at de trengte mye forbønn.

Under audiensen hos pave Leo 13. var det bare tillatt å kysse pavens ring og det broderte korset på hans tøffel, men Therese trosset forbudet mot å tale til den hellige far. Hun ville med sine femten år tre inn i klosteret. Hun må ha gjort inntrykk på den gamle paven, og den korte dialogen endte med at han sa: «De vil tre inn dersom det er den gode Guds vilje.» Adelsgarden måtte nærmest bære henne bort fra Hans Hellighets knær. Men 9. april året etter skrev Louis Martin til en venn: «Min lille dronning trådte i går inn i Karmel. Bare Gud kan kreve et slikt offer; men Han gir meg så sterk en støtte, at midt i mine tårer flommer mitt hjerte over av glede.»

I klosteret fant hun «flere torner enn roser». Hennes gode smil og rolige vesen provoserte flere av søstrene, som gjerne følte seg kallet til å hakke på Therese, noen av ren ondskap. Da det ble kjent at hun var redd for edderkopper, ble hun satt til å fjerne spindelvev. Men Therese klager ikke, for hun vet at jo mer skjult >

«For min egen del kjenner jeg ingen annen vei til fullkommenhet enn kjærligheten.»

THERESE AV LISIEUX

hun lever, jo mer foraktet hun blir, desto mer vokser hun i kjærlighet til Ham. Hun øver seg i fattigdom og selvfornektelse. «Jeg forsøkte å øve meg i de små dyder, siden jeg ikke hadde anlegg for de store.»

Og selv om hun ikke fikk noen trøst, kunne hun kalle seg «den lykkeligste av alle skapninger, for alle mine behov var tilfredsstilt.» Det er lett å få oppfylt sine behov når man har gitt avkall på alle.

KJÆRLIGHETENS VEI

Hun skriver tidlig til søsteren Marie det som ble selve kjernen i hennes kall: «For min egen del kjenner jeg ingen annen vei til fullkommenhet enn kjærligheten. Å elske – det er det vårt hjerte er skapt til! Noen ganger leter jeg etter et annet ord for å uttrykke kjærligheten, men her i landflyktigheten er ordene ikke i stand til å uttrykke alle sjelens svingninger, og

derfor bør vi holde oss til dette enestående ordet: *Elske!*»

Hun kunne sovne under bønnen, hun fikk oppleve åndelig tørke og sjelelig kulde, men som priorinnen sa, var det normalt at en karmelittnonne fikk kjenne «ørkenens dunkelhet og nattens mørke».

Hun gikk fremover etter den oppskriften Ordenen hadde arvet fra Teresa av Avila og Johannes av korset: «Ingenting bør uroe deg. Ingenting bør skremme deg. Alt går over. Bare Gud er alltid den samme. Den som har Gud, mangler intet. Gud er deg nok.»

Therese syntes trappene opp til helligheten var for besværlige. Hun ville finne «en heis». Og hun fant den: «Heisen som skal løfte meg helt opp i Himmelen – det er jo Dine armer, Jesus! Derfor trenger jeg ikke vokse mer, tvert imot, jeg må bare forbli ganske liten, og bli mindre og mindre.» Therese hadde funnet sin «lille vei». Hun hadde gjort samme erfaring som apostelen Paulus: Svakheten var blitt hennes styrke. Da kunne intet lenger skremme henne.

Langfredag 1896 hostet hun blod i lommetørkleidet. «Det var som en mild og fjern dur som forkynte Brudgommens komme.» Det var nok sjelden tuberkulosen fikk en slik mottagelse hos dem som ble rammet. Påskedag gikk hun inn i et åndelig mørke som varte til hennes død. Vantroens helvete hersket i hennes sjel, samtidig som hun med en ufattelig viljesanstrengelse fortsatte å leve troens, håpets og kjærlighetens liv. «Man må ha reist i denne mørke tunnelen for å skjønne hvor svart den er.»

AVSLUTNINGEN

På dødsleiet avsluttet hun sin sjels historie med disse ordene: «Jeg er sikker

på at om jeg hadde alle de synder på samvittigheten som det er mulig å begå, så ville jeg, med hjertet sønderknust av anger, kaste meg i Jesu armer, for jeg vet hvor høyt han elsker det bortkomne barn som vender tilbake til ham.»

Og da kreftene sviktet, ba hun moder Agnes av Jesus, hennes kjære Pauline, tilføye: «Om jeg hadde begått alle mulige forbrytelser, kom jeg likevel bestandig til å ha den samme tillit, for jeg ville ha en følelse av at hele syndebyrden var lik en vanndråpe som ble kastet inn i en glødende kullild.»

De fysiske smertene på dødsleiet var forferdelige. Therese så på krusifikset: Å, jeg elsker Ham ... Min Gud ... jeg elsker Deg! ... » Det var hennes siste ord. Hun lukket øynene med et smil. Det var hennes faste tro at hun ville bli mer til nytte i himmelen enn hun hadde vært på jorden, og snart skulle tusener av mennesker over hele verden få grunn til å takke Gud for at den unge Louis Martin ikke kunne nok latin til å bli munk!

«Hun var nettopp død,» forteller søsteren Céline, «jeg følte at mitt hjerte ville forgå av smerte og skyndte meg ut av sykestuen. I min troskyldighet innbilte jeg meg at jeg ville se henne på himmelen, men den var overskyet, og det regnet. Jeg lente meg mot en av søylene i klostergangen og sa hulkende til meg selv: Om det bare hadde vært stjerner på himmelen! Jeg hadde knapt ruppet å tenke ordene før himmelen klarnet opp; stjernene tindret på himmelhvelvingen, og det var ingen skyer mer.»

Var det kanskje Therese som ba sin Brudgom tenne stjernehimmlen for dem som var igjen der nede, i tårenes og skyggenes dal, og bare så baksiden? •

NY UTGAVE AV THERESE-BIOGRAFI

Pater Kjell Arild Pollestad's bok om Therese av Lisieux, *Therese. En kjærlighetshistorie fra virkeligheten, som ble utgitt i 1997, anledning hundreårsminnet om hennes død, kommer i sommer i ny utgave på Cappelen Damm forlag, og denne omfatter også paterens bok om Maria-åpenbaringen i Lourdes, Bernadette. Piken som så Jomfru Maria. De to unge franske helgene, som gjennom de mange troendes hengivenhet stadig holder seg like unge, endte begge i kloster, og dermed bringer biografiene på godt og ondt mye inside information om klosterlivet, der de fleste medsøstre ikke var helgener. Boken får titte-len *To kvinnehistorier*.*

LOUIS OG ZÉLIE MARTIN: *Et profetisk ektepar*

I forbindelse med Hellighetens år i Oslo katolske bispedømme, samt pave Frans' nyeste formaning om kallet til hellighet, «Laetare et exsultate», blir relikvieturen i oktober en gylden anledning til å reflektere over ekteskapet og familien. Evner vi som Kirke i Norge å formidle ekteskapets verdighet?

TEKST: **P. HALLVARD THOMAS HOLE OFM**

Den 18. oktober 2015 ble ekteparet Zélie og Louis Martin helligkåret. De ble dermed det første katolske ekteparet som ble kanonisert sammen. Det skjedde 90 år etter at deres datter, hellige Therese av Lisieux, ble løftet til alteret. Et helt århundre med dramatiske hendelser og rivende teknologisk, politisk og sosial utvikling skiller nåtiden fra ekteparet Martin. Likevel står de som et profetisk tegn for katolske ektefeller og familier i det 21. århundret.

Det viktigste profetiske tegnet vi kan >

«Min Gud, gi meg mange barn og la alle bli viet deg!»

ZÉLIES BØNN TIL GUD

lese ut av deres liv, var at ekteparet Martin i bunn og grunn realiserte ekteskapets sakrament slik vi i dag kan forstå det ut i fra Det annet vatikankonsil og de siste pavenes encyklikaer og formaninger, som på rekke og rad har beriket og fordypet vår forståelse av den ekteskapelige kjærlighetens verdighet. Fra *Humanae vitae* via *Familiaris consortio*, til *Amoris laetitia*.

Det er likevel ikke bare på bakgrunn av Kirkens lære at Louis og Zélies liv har profetisk kraft. De realiserte nemlig sitt kall til hellighet på mange måter som ikke skiller seg fra vår egen tid og vårt samfunn.

Begge var yrkesaktive. Louis reiste mye i sine unge år, og lærte seg urmakeri i Tyskland. Senere drev han sin egen butikk og verksted. I ung alder gikk Zélie i lære for å kunne lage de berømte kniplingene fra Alençon som var høyt ettertraktet i Paris, og som på den tiden enda ble gjort for hånd. Allerede som 20-åring startet hun sin egen bedrift og hadde i løpet av årene mange ansatte.

Deres yrkesmessige suksess ble ikke mindre da de giftet seg, og sammen stod de for en betydelig materiell verdiskapning. Det var ikke Louis sitt foretak som la grunnen for det, men Zélies, og i 1870 solgte Louis sitt eget verksted for å bidra til sin hustrus virksomhet.

ALENEPAPPA

Hverken Louis eller Zélie var i sin første ungdom da de møttes. De giftet seg da de var henholdsvis 35 og 29 år gamle. De opplevde de samme utfordringene som mange foreldre i dag, blant annet med syke barn. Zélie opplevde problemer med amming. Fire av deres barn døde fra dem.

Da Zélie selv døde i relativt ung alder, ble Louis alenepappaen som måtte oppdra barna, og særlig den yngste datteren, fire år gamle Therese. På sine eldre dager var Louis også preget av psykiske lidelser som i perioder satte ham ut av spill. Det hindret ham ikke å vie sin oppmerksomhet til Gud og gode gjerninger så lenge han kunne.

INDERLIG LENGSEL

Alle disse livets utfordringer, enten de bar med seg gleder eller sorger, møtte de sammen som ektefeller, i et ekteskap som var preget av dyp åndelighet, inderlig lengsel etter Gud, og et sterkt ønske om å gjøre Guds vilje. Som unge mennesker hadde de begge fundert på Guds kall, og mens Louis hadde hatt en draging mot prestedtjenesten og sølibatet, hadde Zélie ved flere anledninger søkt opptak i søsterkongregasjoner.

Da de møttes, og kort tid etter bestemte seg for å inngå ekteskap, ble det på ingen måte en skuffelse. Begge fant sitt kall nettopp i den gjensidige kjærligheten som katolske ektefeller.

Med en dyp draging til Gud, og med sin skriftefars hjelp, tok de etterhvert også innover seg at Gud kalte dem til foreldreskap, for at de på den måten skulle få oppleve kronen på den ekteskapelige kjærlighetens verk.

Hvordan de opplevde ekteskapet og foreldreskapet som et sant kall fra Gud, vitner kanskje særlig Zélies bønn til Gud om. Da hun forstod at klosterlivet ikke skulle bli hennes vei, ba hun ofte: «Min Gud, siden jeg ikke er verdig å bli din brud, slik som min søster, så skal jeg gå inn i ekteskapet for å adlyde din hellige

vilje. Da, min Gud, gi meg mange barn og la alle bli viet til deg!»

OMSORG

Både Louis og Zélie hadde denne guddommelige tilnærmingen til livet. Det ga dem kraft til å bygge et ekteskap og en familie der bønn, samtalen om Gud og åpenhet for Guds kall, var helt naturlige elementer innimellom de dagligdagse aktiviteter og et travelt yrkesliv. Hver morgen deltok de i messen.

Atmosfæren i hjemmet kom ikke bare barna til gode, men ekteparet Martin viste også oppriktig kjærlighet og omsorg for sine ansatte. Louis anså det nærmest som en forbrytelse å utsette utbetalinger av lønn, da den minste forsinkelse kunne bli skjebnesvanger for familier. Etter søndagsvesper hadde Zélie for vane å besøke sine ansatte og se til deres behov. Overskudd og oppsparte midler var ikke kun en finansiell sikkerhet for familien, men skulle også komme de fattige og nødlidende til gode.

SANN TJENESTE

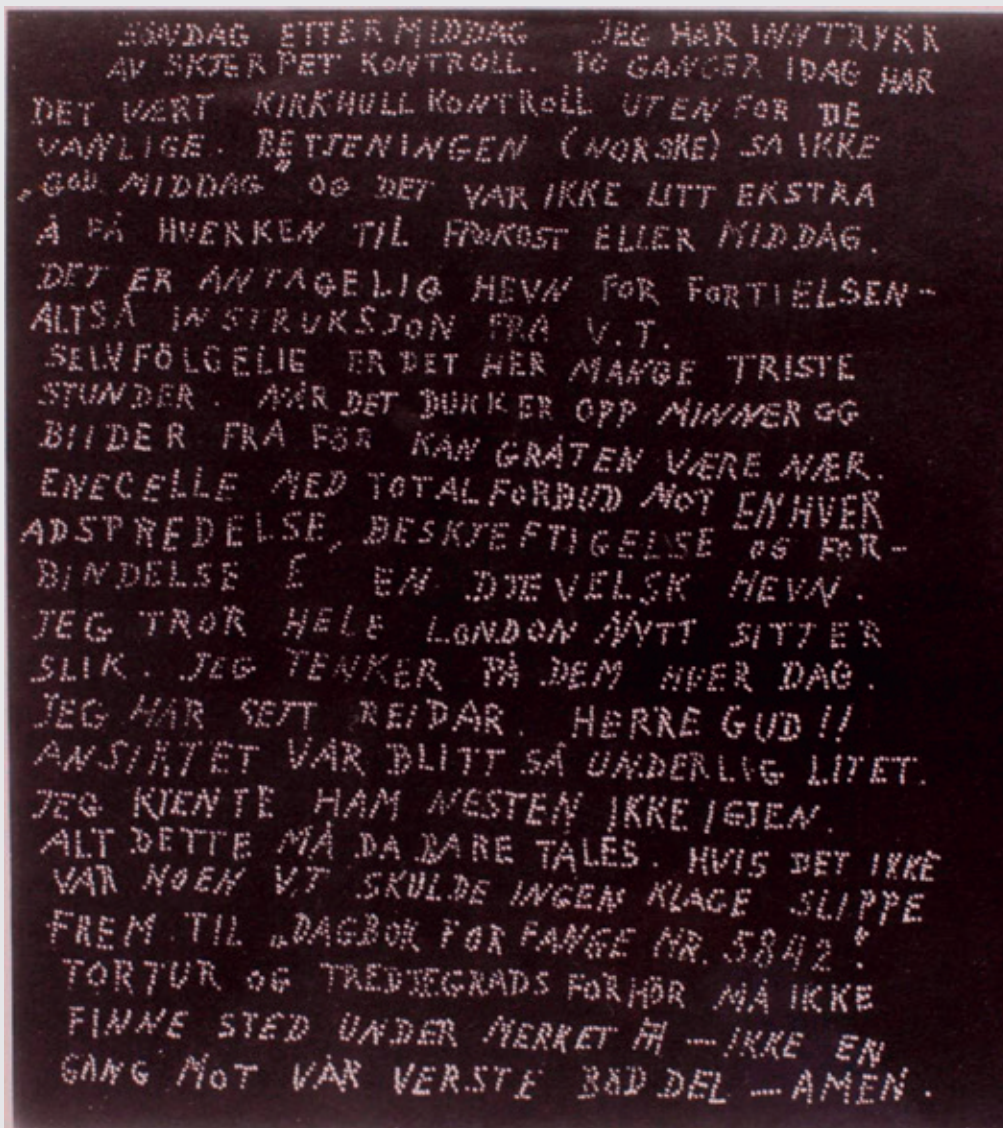
Det travle dagliglivet til Louis og Zélie ble på denne måten en sann tjeneste for Gud og mennesker. Oppgaver og plikter ble Guds eget verk. Når vi spør oss selv hva et liv i hellighet på jorden egentlig innebærer, så er det vel intet mer eller mindre enn nettopp det, at hele livet blir Guds verk, uansett hvilken stand mennesket blir kalt til og lever i.

Det eksemplet Louis og Zélie ga, kan tjene som en samvittighetsransakelse for katolske ektefeller, hvorvidt de klarer å leve sitt liv og sitt kall i pakt med Evangeliets bud. Gud kaller nemlig alle ektefeller til et hellig og profetisk liv. •

Brannfakkel fra Gestapos fengsel

Da pater Finn Thorn anmeldte Petter Moens dagbok i 1950, anklaget han den luthersk-evangeliske kirke for forsømmelser mot den kritiske fornuft som Moen representerte.

TEKST: HANS CHRISTOFER BØRRESEN

DAGBOK PÅ TOALETTPAPIR: Petter Moen skrev dagbok ved å «prikke» huller i toalettpapir i da han satt fengslet på Møllergaten 19 i 1944.

ILLEGALT PRESSERÅD: Petter Moen hadde overtatt som sjef for et illegalt presseråd og ble arrestert 3. februar 1944.

På Norges Hjemmefrontmuseum er det utstilt et toalett-papir som Petter Moen «prikket» huller i da han satt på Møllergaten 19 i 1944. I motlys definerer hullene bokstaver og ord. Moen hadde overtatt som sjef for et illegalt presseråd og ble arrestert 3. februar. Han omkom 43 år gammel da fangeskipet Westphalen gikk på en mine eller ble torpedert utenfor Marstrand den 8. september. Det lyktes svenskene å redde fem av de femti norske fangene. En av de heldige hadde fått vite hvordan Moen hadde stukket dagbokbladene bort under gulvet i to celler via luftekanaler. Etter frigjøringen ble gulvene brutt opp og over 1000 blad tatt vare på. Dagboken kom ut i 1949. Dominikanerpater Finn D. Thorn anmeldte den i to store artikler i VG 18. og 20. januar 1950.

SELVBEBREIDELSER OG TILGIVELSE

I sin enecelle på Møllergaten 19 fyltes Petter Moen av et brennende ønske om å vinne troen, men hans kritiske forstand og redelighet sto ham imot. Han var forsikringsmatematiker og forsøkte å holde seg beskjeftiget med å løse integraler. Han

var fortvilet over at han ikke helt hadde greid å motstå torturen. Han angret at han ikke hadde gitt sin kone Bella det han i sin tid hadde lovet henne av kjærlighet og respekt. Tid, penger, tillit, evner, foreldrenes og Bellas kjærlighet; alt hadde han misbrukt. Han hadde aldri opplevd noen helt lykkelige stunder. Han var nok deprimert: «Jeg har misbrukt mitt liv, og fortjener den straff som nå rammer meg ved en urettferdig hånd.»

Det vokste i ham en brennende lengsel

Dr. med. Hans Christofer Børresen er tidligere overlege ved Rikshospitalet og professor ved Høyskolen i Oslo (nå OsloMet – storbyuniversitetet). Han er spesialist i medisinsk biokjemi og nukleærmedisin. Som pensjonist har han forelest og skrevet om emner som kjernefysikkens historie i krig og fred, kvinnebevegelsen, ugifte mødre og «uekte» barn, morsmelk og amming, «tyskerjentene» og krigsbarna.

etter tilgivelse, frelse og gjenopprettelse. Han var pinefullt klar over at døden kunne komme når som helst. Det tvang ham til å ta stilling til kristendommen. Til sin egen forbauselse begynte han å be til Gud.

«I min uro og nød vendte jeg meg til Gud i tårer og bønner. Jeg ba ham som aldri før om hjelp. Det moralske trykket på meg er også meget tungt. Ansvar ved ikke å ha vært oppgaven voksen, og ansvaret overfor Gud for hele mitt liv – begge trykker meg. Hva annet kan jeg gjøre enn be ... be.»

Han greide ikke å distansere seg fra det psykologiserende syn på religion som var vanlig da som nå: «Det fins ingen sannhet utenfor mennesket. Alt har sin opprinnelse i mennesket selv, og dette gjelder også alle tanker og følelser om Gud.»

Moen hadde øyensynlig ikke mottatt noe signal fra kirken om at menneskets lengsel etter Gud kan ha en annen forklaring; nemlig den at Gud skapte mennesket som sin partner i frelsesverket med det formål å utveksle kjærlighet. Menneskehjertet er derfor tomt og urolig inntil det fylles av Gud. Moen ba Gud vokte ham strengt og hindre ham i «å bli offer for en overfladisk

DEL 1 AV 2

Neste gang: Forholdet
mellom vitenskap
og tro

«Jeg har misbrukt mitt liv, og fortjener den straff som nå rammer meg ved en urettferdig hånd.»

PETTER MOEN I DAGBOKEN FRA FENGSELET

ANMELDER: Dominikanerpater Finn D. Thorn anmeldte Moens dagbok i to store artikler i VG 18. og 20. januar 1950.

fengselsreligiøsitet». Forestillingen om Gud så han som et selvbedrag drevet av selvoppholdelsesdrift og egoisme. Han ville ikke la seg skremme eller true til å tro i strid med fornuften: «Selv om eksekusjonstroppen venter meg, kan jeg ikke avtvinge meg noe "credo". Jeg prøvde det i ytterste nød på enecellen. Det var forgjeves».

Petter Moen viste sitt mot ved at han ikke ville gi noe avslag i sin intellektuelle redelighet.

TRO OG FORNUFT

I sin anmeldelse gir pater Thorn en innsiktsfull oversikt over det katolske syn på forholdet mellom tro og fornuft. Thorn påpeker at Petter Moen formulerer en typisk katolsk holdning når han sier: «Det er ingen "feil" ved troen at den springer ut av angst – men den skal springe ut med minst den samme kraft som en overbevisende tanke.»

Moen var ikke så naiv at han krevde noe ugjendrivelig bevis for kristendommens Gud. Poenget er at ærlig og sann tro forutsetter en viss støtte i gode fornuftsgrunner, og at troen ikke direkte strider mot tanken.

Sigrid Undset forlot protestantismen fordi hun tok avstand fra religiøsitet som «virker irriterende på ens intelligens». Thorn målbærer Moens holdning når han med Augustin innskjerper at det er forkastelig å tro uten rasjonelle grunner.

Pater Thorn leste Petter Moens dagbok som en anklage mot den evangelisk-lutherske kirke. Moen var offer for en kristendom som tåkela forholdet mellom tro og fornuft. Thorn mener kirkens anti-intellektualistiske holdning skriver seg fra Luther selv, og har vært til skade for mennesker med en vitenskapelig innstilling. Som katolikk tar Thorn avstand fra en tro som bare er en subjektiv opplevelse uten grunnlag i fornuften. En slik tro kan lett gli ut i religiøst svermeri, noe som bød både ham og Petter Moen sterkt i mot.

I debatten etter at Finn Thorn hadde utfordret Den norske kirke, gir den lutherske teologen dosent Johan B. Hygen sjenerøst og forsonlig pateren langt på vei rett. Men Hygen understreker at lutherske teologer for lengst har innsett at det er helt urealistisk å påstå at det kan føres noe rasjonelt bevis for Guds eksistens eller for at en åpenbaring faktisk har funnet sted.

Luther mente at den romerske kirkes autoritet bygget på en overdreven tro på fornuftens kraft, pålitelighet og rekkevidde. Luther tvilte åpenbart på at katolsk teologi sto under Den hellige ånds veiledning og styring, og valgte derfor å gi «avkall på å bygge sin visshet på annet enn Guds åpenbaring i Kristus: ...».

Dosent Hygens konklusjon var at både han selv og pater Thorn burde ta plass på botsbenken, med den begrunnelse at den katolske kirke stadig både overvurderer og misbruker fornuften, mens den evangelisk-lutherske kristendom på sin side nekter å ta i bruk vår skrøpelige fornuft, så langt den rekker.

Både Petter Moen, pater Thorn og dosent Hygen avsto fra å rette noen anklage mot Gud. Deres holdning minner om budskapet i Jobs bok: Der fremtrer Gud som så fundamentalt annerledes og så merkverdig at den menneskelige fornuft umulig kan fatte Hans natur og plan. Gud var og er taus. Å stille seg til doms over Gud blir formastelig.

I en neste artikkel skal vi se nærmere på noen sider ved det spørsmål som Petter Moens dagbok reiser: Forholdet mellom vitenskap og tro. •

BENEDIKTINERKLOSTERET I TYNIEC:

Brødrenes evige sang

Mange tar veien til benediktinerklosteret i Tynieć, i nærheten av Krakow. Noen kommer som turister, andre ønsker å styrke sin tro eller finne svar på vanskelige spørsmål. I Benedikts regel er ordet «gjestfrihet» viktig. Derfor er klosteret åpent for alle.

TEKST: **MARTA TOMCZYK-MARYON**

Klosteret ble bygget på en bratt kalkstensklippe over elva Wisla. Nå vokser liksom husene og de mektige murene ut av det hvite berget. De minner om én stor og sammenvevet organisme.

Jeg går til klosteret på en brostensbelagt vei. Porten ligner dem som du ser i gamle middelalderborger – slik skulle munkene engang forsvare seg mot Kirkens fiender. Inne på gårdsplassen stopper jeg for å beundre de vakre klosterbygningene.

Til venstre er kirken med slitte steintrapper, den er dedisert hellige Peter og Paul. Flere klosterbygninger står ved siden av kirken. Bak meg «Opatowka», der har de innredet gjesterom. Rett foran meg er et nybygg, et gjestehus som også består av et lite museum; de nye teglstenene harmonerer med de gamle forsvarsmurene og kirken.

GJESTFRIHET, PØLSER OG BØKER

I klosteret ses mange tegn på benediktinsk gjestfrihet – og moderne innstilling: en restaurant, en café og to butikker, der det er mulig å kjøpe smakfulle oster, pølser, honning, øl og mye mer. Alt er laget etter gammel benediktinsk oppskrift. Du finner også en bokhandel som selger bøker utgitt av et benediktinsk forlag og religiøse gjenstander.

Dette blir en travel og spennende dag. Jeg ønsker å finne svar på noen spørsmål, for eksempel: Hvordan klarer klosteret å koble sin lange historie med vår samtid så

godt? Hvordan lever moderne munkers sammenlignet med munkene i middelalderen?

Svarene får jeg i samtaler med én av de 41 brødrene som bor i Tynieć, bror Grzegorz. 33 av dem bor i selve klosteret, mens åtte også arbeider utenfor klostermurene.

BREDT TILBUD

Bror Grzegorz er kledd i en svart tunika med lærbelte og skapular med hette (caputium), en slik som benediktinerne har brukt i århundrer. Men den nye tid gjør seg også gjeldende: Under samtalen vår pep det stadig vekk diskret fra en mobil som er skjult i kutten hans.

– Det er populært å reise til forskjellige typer utviklingsverksteder, enten for å feriere på en litt anderledes måte, lære nye ferdigheter eller bli bedre kjent med seg selv. Hva tilbyr klosteret her i Tynieć til reisende legfolk?

– Tilbudet vårt inkluderer retretter og utviklingsseminarer, hvor vi underviser i en rekke ferdigheter. Retretten består hovedsakelig av formidling av vår monastiske tradisjonen. Vi er spesielt opptatt av å lære folk å be, særlig Jesus-bønnen. Vi lærer praksisen å be og organisere hele livet rundt Gud. Retrettene konsentrerer seg også om Bibelen og den såkalte *lectio divina*, en måte å lese eller å be Den hellige skrift på, sier bror Grzegorz.

Når det gjelder utviklingsseminarene, forteller han at de for eksempel tilbyr kurs for forretningsdrivende og ledere. Benedikts regel har mye å gjøre med ledelse, ifølge bror Grzegorz. Det finnes >

KIRKEN: Klosterets kirke er viet apostlene Peter og Paulus.

GJESTFRIHET: – Tilbudet vårt inkluderer retretter og utviklingsseminarer, hvor vi underviser i en rekke ferdigheter, forklarer Bror Grzegorz.

«Vi er glade for å motta legfolk og representanter for andre konfesjoner og religioner. Vi setter pris på dialogen med dem.»

BROR GRZEGORZ

mange likheter mellom ledelse av et kloster og en bedrift. De arrangerer også kurs knyttet til vårt klostres kultur: kalligrafi og ikonografi. Dessuten er kurset om Den hellige Hildegard av Bingens kostholdsråd veldig populært.

GJESTFRIHET GJØR POPULÆR

– Er retrett- og kurstilbudet deres kun ment for katolikker?

– Nei, absolutt ikke. Selvfølgelig kommer det mange katolikker hit, men vi er åpne for alle. Vi er glade for å motta legfolk og representanter for andre konfesjoner og religioner. Vi setter pris på dialogen med dem.

– Hvilket språk gjennomfører dere kursene på?

– Hovedsakelig undervises det på polsk, men noen ganger organiserer vi også kurs og konferanser på andre språk. Snart har

jeg en engelsk konferanse med besøkende fra Færøyene. Vi er åpne for slike forslag, vi er fleksible, og hvis noen kommer til oss, strekker vi oss alltid langt.

– Kommer folk tilbake til klosteret etter et besøk?

– Én av våre brødre har en vane å advare folk, han sier: «Vær forsiktig med hva dere sier og gjør, for dere kommer tilbake hit!». Så svaret er «ja». Mange kommer tilbake. Det finnes også en gruppe på hundre personer som kalles oblater. De er legfolk som bor ute i verden, men som følger Benedikts regel. Disse menneskene kommer regelmessig tilbake til klosteret og ber sammen med oss. De regner seg som venner av klosteret.

STRENG OG REGELMESSIG RYTME

– Hvordan ser den benediktinske dagen ut?

– Klokkeren 06.00 er det morgenbønn

og kl. 06.30 feirer vi messe. Etterpå spiser vi frokost. Kl. 12.50 er det tidebønn før middagen serveres kl. 13.00. Kl. 17.00 er det vesper, mens aftenmat spises kl. 18.00–19.00. Kl. 19.30 er det lesetime, og dagen avsluttes ca. kl. 21.00. Både mellom middag og vesper samt om kvelden er klosteret stille. I tillegg til bønner utfører vi fysisk arbeid hver dag i flere timer. Klosterlivets motto er *ora et labora* (be og arbeid).

– Mange brødre hadde vanlige yrker før de avla klosterløftene sine. Er det mulig å utvikle disse ferdighetene og ivareta sine interesser også innenfor klostermurene?

– Vi har fritid mellom middag og vesper og om kvelden. Søndag er hviledag også i klosteret; vi prøver å slappe av og være sammen. Sist søndag dro vi for eksempel på tur. Om sommeren pleier vi å padle kajakk og sykle. I klosteret har vi mindre tid til slike sosiale aktiviteter og adspredelse enn vi ville hatt i et liv i den almindelige verden. Slik er det når man lever etter Benedikts regel, sier bror Grzegorz.

ØVER HODE OG HENDER

Han forteller at brødrene er forpliktet til å utforske teologiske tema, derfor er det også mange av dem som studerer

ROM FOR BØNN: Innvendig er klosterets kirke et vakkert skue med sine forgylte detaljer.

FAKTA OM BENEDIKTINERNE I POLEN

- Benediktinerordenen kom til Polen allerede på 1000-tallet.
- Klosteret i Tynieć er et av de tre eldste i Polen. Benediktinerklosteret viet til apostlene Peter og Paulus ble grunnlagt i 1044 av hertug Kasimir I.
- Klosteret har en vakker og pittoresk beliggenhet – det ligger på en førti meter høy kalkstensklippe og troner majestetisk over elven Wisla. Klosteret ligger 12 kilometer fra Krakow.
- Klosters historie er både dramatisk og spennende. 1600-tallet var klosterets glansperiode. 1700- og 1900-tallet var krigens og opprørets tid. Klosteret ble lagt i ruiner og gjenoppbygget flere ganger. Fra 1947 til 2008 pågikk det stadige restaureringsarbeider, og nå er klosteret tilbakeført til fordums herlighet.

nettopp teologi. Noen er sågar iferd med å avslutte doktorgrader i Roma. Dessuten dyrker brødrene andre interesser: Én av dem tilbyr kurs i ikonmaleri, en annen studerer gregoriansk sang. Én av dem er utdannet skredder.

– Vi har også vårt eget forlag, hvor tre av våre brødre arbeider. Vi streber etter å ta vare på intellektuelle kvaliteter, men vi investerer også i håndverk. Én av de nevenyttige brødrene lærte seg pottemakerfaget i Nederland. Vi fikk etterhvert en keramikkovn derfra. Nå brenner han krus som du kan kjøpe i vår butikk. Vi trives også med gamle håndverk slik som birøkt.

Under kommunismen (1948–1989) engasjerte brødrene seg i pastoralt arbeid. I dag er situasjonen en ganske annen: Noen driver fortsatt pastoralt arbeid, mens andre ønsker å vende tilbake til det opprinnelige klosteridealet: arbeid, liturgi, bønn og Bibelen.

LIVET TILBRINGES I KLOSTERET

– *Hvordan ser en munkecelle ut?*

– Brødrenes rom, eller celler, er enkle: de inneholder kun det nødvendige: et skrivebord, en stol, et skap, en bokhylle og en seng. Når du er postulant og har prøvetid i klosteret, må du skrive en

liste over de ting du har. Etterpå må du deponere alt i ett og et halvt år.

– *Har dere egne penger?*

– Vi har ikke egne penger. Men når det oppstår et behov, og vi ønsker å kjøpe for eksempel bukser eller sko, så går vi til kassereren og rapporterer det.

– *Har brødrene sommerferie?*

– Mellom postulatet og avgivelsen av løftene kan du ta fri noen dager. Senere er det ikke lov å reise. Kun foreldre kan komme hit på besøk én gang i kvartalet eller én gang hvert halvår. Før avgivelsen av de evige ordensløfter, kan du reise i to uker. Etter løftene er det én hel måned med ferie. Det er mye. Så mye, at mange brødre ikke benytter seg av det.

INDRE FORVANDLING

– *Benediktinerordenen krever stabilitet av sine medlemmer, altså at man lever samme sted hele livet. Har dette kravet noen dypere betydning?*

– Stabilitetskravet betyr at vi ytre sett tilbringer livet samme sted og lever med den samme dagsrytmen som har fulgt ordenen i århundrer: tidebønner, messe, salmer, studier, fysisk arbeid, måltider. Men denne ytre stabiliteten må kobles til en indre forvandling, hvis ikke er den

verdiløs. Stabilitet betyr å vise tålmodighet overfor sine indre bevegelser. Jeg kan vente på hva som skjer i meg. Når vi kommer til klosteret, vet vi ikke vet hvem vi er. Vi kommer plutselig til et miljø av gjentakelse og stillhet. Og da viser det seg hvem vi er ... etterhvert. Alt som er i oss, kommer til overflaten. Stillhet gjør at vi kan se alt som er i oss, sier bror Grzegorz.

Egentlig er det en slags død, sier bror Grzegorz, og minner oss på Jesu ord: «For den som vil berge sitt liv, skal miste det; men den som mister sitt liv for min skyld og for evangeliets skyld, han skal berge det». (Matt. 16:25) Stabiliteten gjør at brødrene ser det som må dø i dem. Først da kan de bli født til et åndelig samliv med Kristus.

EVIG SYNGER BRØDRENE

Etter samtalen med bror Grzegorz, tok jeg del i retretten. Jeg lyttet til et foredrag, ba og feiret messe sammen med dem. Jeg trengte ikke å si noe. I stedet smakte jeg på stillheten – og nøt den. På kvelden fyltes kirken med gregoriansk sang og bønn. Munkene sang *Veni creator spiritus* i den mørklagte kirken. Snart falt natten på. Neste dag og dagen deretter vil de påny be og synge igjen og igjen og igjen ... til verdens ende *Veni creator spiritus!*

Å MARKERE, HEDRE OG FEIRE – IKKE ALLTID SÅ ENKELT

Høsten 2018 venter vi, de katolske troende her i Norge, på at relikviene av den lille Therese og hennes foreldre kommer. Dette skjer i oktober. Senere på høsten markeres hundreårsdagen for slutten på første verdenskrig: 11. november 1918. Ikke uten grunn kalles første verdenskrig *La grande guerre* på fransk og *the Great War* på engelsk. Markeringen av første verdenskrigs slutt angår mange mennesker i ulike land, mest i Europa, men også over hele verden. Så, har disse to begivenhetene denne høsten noe til felles?

Den lille Therese døde i 1897 og allerede før den 1. verdenskrig, ble hun og hennes «lille vei til hellighet» kjent blant vanlige mennesker i mange land. Hun ble kalt «engelen fra skyttergravene». Det er rørende å lese brev fra soldater fra vestfronten, fra skyttergravene, som ber om den lille Thereses forbønn. «*Søster Therese, den ydmyke markblomsten, ga meg mot og gjorde at jeg begynte å se at Jesus elsker de ydmyke på en spesiell måte. Hun gir meg styrke og mot, og jeg håper og venter sammen med henne [...], hun fullførte min omvendelse. Når jeg får den ære å gå til kamp, ønsker jeg at søster Therese – fra nå av min skytshelgen – skal være med meg.*»

VÅPENHVILEN AV 11.11.1918, tenker man ikke så mye på i Norge, landet som prøvde å holde på nøytraliteten, og som derfor ikke var direkte involvert i krigshandlingene under første verdenskrig. I andre europeiske land, som Frankrike, Belgia og Storbritannia er det derimot allerede laget program for markeringer av denne dagen. Dette vil ta forskjellige former, nedlegging av kranser på graver, foredrag og utstillinger, parader og konserter. Selve dagen, som i år faller på en søndag, er viet til «*å huske og å hedre de som ofret sitt liv for å sikre og forsvare vår frihet*».

Krigens slutt er en gledelig stund, som bør huskes og verdsettes. Likeså er det viktig og vemodig å hedre de som gjorde det mulig for oss å leve i fred. Dette gjør vi med håp om at det ikke vil bli nødvendig at «*også vi, når det blir krevet, for dets fred slår leir*», som vi synger i «Ja, vi elsker». Etter hundre år er det riktig å minnes alle dem som måtte gi sitt liv – frivillig for fedrelandet, eller kanskje i tjeneste for et imperium som den store krigen gjorde slutt på. I Østerrike-Ungarn, i Russland og i Preussen var det mange soldater som måtte slåss mot sin

vilje, ikke så sjelden i frykt for at de kunne treffe sine brødre på den andre siden av frontlinjen.

Polakkene, som bodde og ble innkalt til tjeneste i hærene i alle disse tre imperiene – Østerrike-Ungarn, Russland og Preussen – var særlig utsatt for denne muligheten. Samtidig kjempet de for Polens uavhengighet, for å reetablere den staten som ble utvisket fra Europakartet på slutten av 1700-tallet. Versaillestraktaten i 1918 bekreftet Polens eksistens som en uavhengig stat, sammen med mange andre stater, som Litauen, Latvia, Estland, Tsjekkoslovakia, for å nevne noen. Likevel er det bare Polen som feirer sin nasjonaldag den 11. november, og dermed 100-årsjubileum i år.

DET NYE UAVHENGIGE POLEN opplevdes som et mirakel, og det var med entusiasme man satte i gang med organisering av administrasjon, lovgivning og forsvar i landet. Mellomkrigstidens Polen hadde mange svake og ubehagelige sider, som de interne konfliktene med store etniske og religiøse minoriteter, deriblant jødene. Samtidig var arbeidet med å forene landet som i over hundre år var under tre forskjellige imperier, krevende. Det hadde vært tre systemer, med forskjellige lover, skolesystemer, militærtjenester, språk og til og med forskjellig bredde på jernbanelinjene. Det å forene landet krevde enorm innsats og klokskap.

Med de nye grensene i Europa måtte også den katolske kirke omorganiseres. I de vanskelige årene mellom 1918 og 1921 ble Achilles Ratti, senere pave Pius XI, Vatikanets nuntius til Polen. Han ble godt kjent med katolikkenes situasjon og problemer på tvers av de nye grensene. I Polen måtte flere erkebispedømmer og bispedømmer deles, noen bispeseter flyttes og nye bispedømmer etableres. Denne prosessen krevde flere års arbeid og ble avsluttet med konkordatet i 1925. Dette var en avtale som sikret kirken en sterk posisjon i skoleverket med religionsundervisning, og også med økonomiske privilegier, blant annet i form av skattelette. I tillegg til mange pastorale oppgaver, var mange prester meget aktive politisk, noe som Kirkens ledere hverken turte eller klarte å forhindre.

Kirkens sterke rolle var forståelig ut fra tradisjonen. I det gamle Polen fungerte kirkens primas som statens overhode i interregnum – mens den nye kongen skulle velges. Etter at

EWA BIVAND er lektor ved Amalie Skram videregående skole i Bergen, der hun underviser i engelsk, historie og samfunnsfag. Hun er aktiv i St. Paul menighet, og har ulike verv i Oslo katolske bispedømme som medlem av finansrådet og medlem av styret for St. Eystein presteseminar.

Polen forsvant som selvstendig stat ble kirken den samlende og dominerende institusjon for polske katolikker, både i religiøs og nasjonal sammenheng. Dette nasjonale aspektet var omstridt allerede på 1800-tallet og den er omstridt fortsatt. I sin påskepreken i år sa bispekonferansens leder erkebiskop Gądecki at «i denne kampen for Polens uavhengighet satte noen av Kirkens menn kjærligheten til fedrelandet så høyt, at de mistet proporsjonene»; og han fortsatte ved å sitere den hellige biskop Feliński: «[...] noen prester istedenfor å se katolisisme som frelsens vei, så på kirken som den polske nasjonens grunnpilar; [...] de tjente nasjonalsaken mer enn kirken, deres lære omfattet patriotisme basert på hat, istedenfor kristen kjærlighet». Det er ikke tilfeldig at episkopatets leder valgte å minne nettopp dette, foran feiringen av hundre års-jubileet på nasjonaldagen i år.

NASJONALDAGER KAN FEIRES på forskjellige måter – med militærparade, eller med borgertog, barnetog og folkefest; eller med en messe med intensjon for fedrelandet. På nasjonaldagen er det viktig at folket, nasjonen, står sammen. Nasjonaldagen skal være en felles gledens dag, selv om ikke alle er fornøyd med alt. Dessverre er det ikke slik i dagens Polen. De siste årene har 11. november blitt utnyttet til å markere splittelse og misforstått patriotisme, heller enn å feire glede og takknemlighet for en selvstendig stat.

En som bor i diaspora, som gjest i andres land, bør omforme sin patriotisme. Bør dele den mellom det som ligger i bunnen, i sjelen, med det som man har kjær i det landet man bor i. På denne måten blir for meg feiringen av den polske og den norske grunnloven to sider av samme sak, mens 11. november kan nedtones til markering av den store krigens slutt, med bønn for dem som døde, heller enn en fanfare for seieren.

Ewa Bivand

EWA SIARKIEWICZ-BIVAND
BERGEN, MAI 2018

- Taushetsplikten er absolutt

– I skriftemålet gjelder prestens taushetsplikt ubetinget. Dersom det noen gang skulle bli aktuelt, ville jeg be våre prester gå i fengsel fremfor å bryte taushetsplikten, sier biskop Bernt I. Eidsvig.

TEKST: **HANS ROSSINÉ**

Hvis en prest skulle ha problemer med dette, ville jeg be ham slutte å høre skriftemål, poengterer Eidsvig. Det var under Kirkemøtet i Trondheim 11. – 16. april i år at Hamar-biskop Solveig Fiske tok opp forholdet mellom presters taushetsplikt og meldeplikten til barnevernet ved informasjon om alvorlige saker. Biskop Fiske mener prester har rett og plikt til å melde fra til barnevernet i visse situasjoner.

ET UBETINGET GODE

– Det avgjørende spørsmål er i hvilken sammenheng presten måtte motta slik informasjon. Skjer det utenfor skriftemålet, er det langt på vei opp til hans samvittighet hva han vil gjøre. Prestens instinkt vil nok tilsi at han tar dette opp med den det gjelder før han går til anmeldelse. Hvis biskop Fiske mener at meldeplikten også skal gjelde skriftemålet, vil jeg erklære meg totalt uenig.

– Men hvis presten i skriftemålet blir informert om en kriminell handling med fare for gjentagelse?

– Da må presten minne den som skriver om forutsetningene for syndsforlatelse: Anger og vilje til å gjøre opp for seg. Det kan i alvorlige tilfeller bety at presten holder absolusjonen tilbake inntil penitenten, den som skriver, melder seg for politiet. Denne muligheten for å påvirke en som har gjort en alvorlig forbrytelse, er et ubetinget gode. Alternativet er at den det gjelder, ikke snakker med noen, og heller ikke kan få fred med samfunnet, med sin samvittighet og med Gud. •

ST. MAGNUS MENIGHET

- Den første St. Magnus kirke i Lillestrøm ble innviet 8. desember 1957. Kirkerommet lå den gang i dagens menighetshus.
- Tidlig på 80-tallet vokste menigheten til ca. 700 medlemmer, blant annet på grunn av innvandring fra Vietnam, og kirkerommet begynte å bli fullt under høymessen. Den 14. desember 1982 skriver menigheten til biskop John Willem Gran og ber om at en byggekomité for ny kirke oppnevnes.
- Først 24. november 1987 kunne det første spadestikk tas. Grunnsteinen, en gave fra paven, og i dag lett synlig i våpenhuset, ble nedlagt på Magnusdagen 16. april 1988. Selve innvielsen av kirken fant sted 8. desember 1988.
- I dag er det p. Janusz Fura SS.CC som er sogneprest for de 8294 personene som sogner til menigheten.
- Menigheten omfatter alle de følgende seks kommunene rundt Lillestrøm: Nittedal, Sørum, Fet, Rælingen, Lørenskog og Skedsmo, og dessuten deler av de to følgende kommuner: Aurskog-Høland og Enebakk
- Det er bosatt to kongregasjoner innenfor menigheten. Maristene, som holder til på Strømmen og Søstrene av det hellige kors (Quy Nhon-kongregasjonen), som holder til i Lillestrøm.

JANUSZ FURA

- P. Janusz Fura SS.CC. ble utnevnt til sogneprest for St. Magnus menighet 1. september 2014. Han har tidligere virket som både sogneadministrator og sogneprest for St. Hallvard menighet i Oslo, St. Laurentius menighet i Drammen og St. Teresia menighet på Hønefoss.
- P. Janusz er født 9. mars 1958 i Wroclaw, Polen.
- Han trådte inn hos picpuspatrene 21. juli 1978 i Polanica Zdroj, moderhuset for den polske provins av SS.CC, og avla de evige løfter 31. oktober 1982 samme sted. 1. juni 1985 ble han presteviet av kardinal Henryk Gulbinowicz i Wroclaw, Polen.
- P. Janusz kom til Norge 6. januar 1986. Han bodde både i Oslo og Trondheim før han fikk sitt første virke som kapellan for St. Laurentius menighet i Drammen i 1987.

«Som prest har man ikke kun hender til å gi velsignelse. Man må også ta del i endel praktisk arbeid.»

Viktig å være et medmenneske

– Det er viktig å vite hva som rører seg i menigheten, for å kunne passe på at alle får slippe til og ta del i fellesskapet, sier pater Janusz.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Pater Janusz har vært sogneprest for St. Magnus menighet i Lillestrøm i nesten fire år.

– I alle årene jeg har vært sogneprest, har det vært en stor byggeprosess i gang i menighetene jeg har virket i. Derfor vil jeg si at en prest ikke bare har hender til å gi velsignelse. Man må også ta del i endel praktisk arbeid, selv om vi her i St. Magnus har en del ansatte og frivillige som hjelper til, sier p. Janusz.

Menigheten har fem organister som spiller frivillig, tre frivillige kor, et vietnamesisk, et norsk og et engelsk/filippinsk. De har også frivillige kateketer på norsk og vietnamesisk.

– Av ansatte har vi sekretær, katekesekoordinator, renholder, vaktmestre og sakristan. Fordi vi har så mye god hjelp er menigheten godt stelt. I Drammen var jeg i mange år den eneste presten, mens her i St. Magnus er vi to.

– **Hva er det beste med å være sogneprest for denne menigheten?**

– Menigheten er sammensatt av mennesker fra mange forskjellige land og kulturer. Alle kulturer har sine egne fester, både kirkelige og verdslige, og det synes jeg er veldig flott å kunne ta del i.

– **Hva er mest utfordrende?**

– Det mest utfordrende er at man må

være veldig fleksibel, siden vi er så mange forskjellige mennesker, fra forskjellige kulturer og språk. Mange vil ha sakramentene forvaltet på sitt eget språk. Du så jo det selv under dåpen som ble holdt i dag, at foreldrene ville at jeg skulle lese både på norsk og polsk.

– Jeg har ikke vokst opp i det samme landet som mange av menighetsmedlemmene og mine sognebarn, men jeg har reist til en god del land, slik at jeg har sett hvordan mange mennesker lever både i sitt daglige og religiøse liv. Derfor er det enklere for meg å tilpasse meg de forskjellige nasjonalitetene. Her er det heller ikke som i mange katolske land, der man bor tett rundt Kirken. Menighetsmedlemmene bor veldig spredt. Men de reiser inn til menigheten, selv om de ikke bor i Lillestrøm by.

– **Du har jo vært sogneprest og sogneadministrator for tre andre menigheter. Hva er det som kjennetegner denne menigheten?**

– Den største forskjellen er vel at da jeg kom til Drammen, var menigheten veldig liten, og den vokste i den tiden jeg var der. Mens da jeg kom til St. Magnus, var det allerede en stor menighet. Når menigheten er mindre er det lettere å være sammen på tross av forskjellig nasjonalitet og språk. Det er også en stor

GJENNOM DAGEN
P. Janusz Fura SS.CC.

ANTALL E-POSTER

50

ANTALL RINGEMINUTTER

30

ANTALL KAFFEKOPPER

2

ANTALL MØTER

3

KIRKEKAFFE: P. Janusz tar seg god til å prate med alle i menigheten under kirkecaffen.

TAR I ET TAK: Selv om menigheten har vaktmestere, hjelper gjerne p. Janusz til.

MIN DAG

07:00 Står opp for å lufte hunden. Når vi er tilbake ca. tre kvarter senere, leser jeg tidebønner.

09:00 Er på plass på kontoret.

14:00 Spiser middag. Og så er det tidebønner igjen.

16:00 Drar tilbake til kontoret for å lese e-post.

18:00 Feirer messe. Etter messen har jeg møter og samtaler på kontoret.

21:00 Leser de siste tidebønnene, og så gjenstår det å lufte hunden før dagen er omme.

ÅTTE RASKE

Kristus er: Min frelser.

Tro betyr: Ankerpunkt.

Kirken gir meg: Det åndelige liv.
Ett bibelvers: «Gå ut i hele verden og forkynn evangeliet for alt som Gud har skapt.»

Favoritthelgen: P. Damian de Vuester SS.CC.

Favorittforfatter: Sigrid Undset.

Det å være sogneprest er: Berikelse på det åndelige plan.

Jeg vil gjerne bli husket for: Den jeg er.

forskjell fra hvordan jeg selv vokste opp med kirken. I Polen hadde vi i høytidene kun én messe, mens her i Norge tilbyr vi messer på mange forskjellige språk. Hvert språk har også sine egne liturgiske gjenstander. På påskeaften bruker vi for eksempel forskjellige påskelys til de forskjellige språkene. Det blir en annen måte å organisere og feire høytidene på.

– Lillestrøm er en by med stor tilflytning. Hvordan påvirker det menigheten?

– Jeg må le litt, for det virker som om noen i menigheten følger etter meg, eller jeg følger etter dem. Lillestrøm, og egentlig hele Romerike, har blitt et så populært sted å bo, at en del unge mennesker har flyttet hit fra de andre menighetene jeg har vært sogneprest i tidligere. Jeg kjenner dem fra de var unge. Og nå døper jeg deres barn her i St. Magnus.

– Hva slags type mennesker besøker St. Magnus menighet?

– Det er mange forskjellige type mennesker fra mange nasjoner. De fleste kommer fra Polen. Den nest største gruppen er norske. Vietnameserne er flinke til å komme til kirken og ha barna i katekesen. Så har vi en del medlemmer som kommer fra Filippinene, Sri Lanka, Chile og andre land.

– Hvordan vil du karakterisere miljøet i menigheten?

– Miljøet er godt, men utfordrende, fordi det er veldig uforutsigbart hvor mange som kommer til de ulike aktivitetene vi har her, selv om vi informerer om at man må melde seg på. For eksempel vet vi aldri hvor mange som egentlig kommer til katekesen, før selve dagen den holdes. I løpet av året kommer det også alltid flere til.

– Hva i menighetens virksomhet er du mest stolt av/glad over?

– Alt! Jeg er særlig stolt over barna, og de som synger i barnekorene. Vi har et kor på norsk og et på vietnamesisk. De er fine og flotte å høre. Koret som synger på norsk er satt sammen av barn fra forskjellige nasjonaliteter. Deretter er jeg veldig stolt over katekesen, og de frivillige som bidrar der. Så er det fint å se at mine landsmenn fra Polen fortsetter å komme til kirken, selv her i Norge.

MESSE: Hver søndag feires det fire messer: To på norsk, en på polsk og en på engelsk. Hver andre søndag i måneden byttes den ene norske ut med en vietnamesisk messe og da feies det også messe på tamilsk senere på dagen.

– Mange ønsker et godt samarbeid mellom kirken og lokalsamfunnet. Hvordan fungerer det her i Lillestrøm?

– Vi har noen samlingspunkter. Her på Romeriket er jeg del av et beredskapsforum i regi av det lokale politikontoret. Der møtes forskjellige trossamfunn, for å snakke om hvordan man håndterer radikaliserings av dem som bor i området. Økumenisk har vi samarbeid med Den norske kirke her i Lillestrøm. På langfredag har vi korsveiandakt, der vi går rundt i gatene, og den avsluttes i Den norske kirke.

– Prestekallet er å vie hele sitt liv til Kirken. Hva er det som gjør det verdt det?

– Det er kallet. Jeg var ministrant i mange år, og jeg gikk til katekesen helt til voksen alder, men jeg har egentlig utdannelse som bilmekaniker. Så kom kallet, og jeg ville gå i kloster. Det ble først ikke tatt så bra opp hjemme, men etter hvert støttet de meg.

– Kan du fortelle oss litt om kongregasjonen din?

– Kongregasjon av Jesu og Marias helligste hjerter ble grunnlagt av pater Pierre Coudrin og Henriette Aymer de la Chevalerie. Derfor finnes det en mannlig og en kvinnelig del. Pater Pierre og Henriette måtte begge gå under jorden under den franske revolusjonen, og

kongregasjonen ble først grunnlagt i 1800, etter at de hadde samlet andre som var interessert i å opprettholde kirkens virke i Frankrike. På grunn av dette fantes det fra første stund en god del legfolk som ville delta i ordenes spiritualitet, bønneliv og apostolat. Vår oppgave er å forandre menneskets hjerte i evangeliets ånd.

– Hva er det som gjør det mest spennende å være prest?

– Tre ting: Dåpen, eukaristien og skriftemålets sakrament. Det er da man føler man er i Guds hender, og det er det største man formidler.

– På hvilken måte tror du at menigheten merker at det er du som er sogneprest?

– Alt må gå igjennom meg, sier p. Janusz og ler godt. – Ikke misforstå meg. Det er ikke for å ha kontroll, men det er viktig å vite hva som rører seg i menigheten for å kunne passe på at alle får slippe til, og ta del i fellesskapet. Jeg vil også si at jeg som person ikke er spesielt formell. Det er viktig å være medmenneskelig, og se an hva menigheten ønsker.

– Hvis noen flytter til Lillestrøm, eller kommer på besøk, hvorfor vil du anbefale dem å besøke menigheten.

– Folk burde komme hit for å treffe og oppleve mangfoldet, og være med sine egne. •

1 BERGEN

Slutten er en ny begynnelse

► Det høstes for St. Franciskus Xaverius-søstrene i Bergen. Søster Mary (81) og søster Astrid (80) er nå de eneste gjenværende søstrene i kongregasjonen. Den ble etablert i 1901, og på sitt største var det 150 søstre ved Marias Minde i Bergen. For ti år siden var det elleve søstre igjen. Den eldste var over 80 år og ingen nye hadde blitt rekruttert siden 60-tallet. «Da tenkte vi: Om ti år, hvor mange er vi da? Vi skjønnte at vi måtte ta grep», sier søster og priorinne Mary (81) til avisen Dagen. Etter å ha søkt etter nye søstre i Europa, fant de løsningen på problemet ved å se lenger østover, helt til Vietnam. Nå bor det åtte nonner på Marias Mindre, to St. Franciskus Xaveriussøstrene og seks av Det hellige kors. De skal fortsette misjonen, ta vare på kirken og delta i menighetsarbeidet.

3 OSLO

USAS NYE AMBASSADØR

► USAs nye ambassadør til Norge, kontreadmiral Kenneth J. Braithwaite, ble formelt akkreditert av kong Harald 8. februar. 25. april avla han visitt hos biskop Bernt I. Eidsvig. – Tro betyr mye for meg. Som ung gutt ble jeg oppdratt av mine foreldre til å sette to ting foran alt annet: Gud og fedrelandet, og i den rekkefølgen. Dette var fundamentet som mitt liv ble bygget på. Jeg har tjent fedrelandet i mange år som marineoffiser, sa ambassadør Braithwaite til St. Olav kirkeblad. Han konverterte til katolisismen etter at han møtte sin kone Melissa. Ambassadøren besøkte Norge for første gang i 1989. Nidarosdomen gjorde sterkt inntrykk. – Nå ser jeg virkelig frem til å ta med min kone og mine to barn opp dit for at vi skal kunne se, beundre og oppleve katedralen og byen sammen, sier han.

FOTO: katolsk.no

Norge rundt

2 NORGE

Flere døpte i Kirken

► Mens Den norske kirke har registrert en til dels dramatisk reduksjon i sine dåpstill over de siste årene, kan Den katolske kirke i Norge glede seg over en markant økning: I 2008 ble det døpt 527 barn i norske katolske kirker, i 2016 var tallet 961 og i 2017 døpte våre prester 969 barn. 53,1 prosent av barna som ble født i Norge fjor, ble døpt i Den norske kirke. I 2001 var det tilsvarende tallet 81,4 prosent. – Økningen i antall døpte speiler den generelle veksten av katolikker, sier Hans Rossiné, kommunikasjonsjef i Oslo katolske bispedømme. Polske Ula og Andrzej er foreldre til nydøpte Gabriela. – Vi ønsker at barna våre skal oppdras i det katolske trossamfunn. Dåpen vasker vekk arvesynden, svarer de på hvorfor de valgte å døpe Gabriela.

FOTO: Privat

KART: FREEVECTORMAPS.COM

6 TRONDHEIM

Praktbok om pilegrimsleden til Nidaros

► P. Olaf Deppe har på Bonifatius forlag skrevet en billedlagt praktbok om pilegrimsleden fra Oslo til Nidaros. Deppe ble presteviet i Essen i 1991 og virker til daglig som prest i Essener Süden. Storformatsboken «Nach Nidaros ...» på 200 sider tar for seg Norge fra områdene rundt Sarpsborg og Tønsberg via Gudbrandsdalen til Trondheim og Stiklestad. Kapitlet «En uvanlig helleg. Hvem var Olav den Hellige?» tegner et gjenkjennelig portrett av den norske helgenkongen. Deppe tar leseren med på detaljerte reiseskildringer fra små og store steder, slik som Søsterkirkene på Gran og domkirkeruinene på Hamar, og evner samtidig å være ledsager på den lange vei mot det store mål: Nidarosdomen. Boken utgis på tysk.

FOTO: Espen Storhaug/SNK

4 STIKLESTAD

Møt Heilag Olav

► Planleggingen til årets pilegrimsferd til Trondheim kan nå starte. Olsokprogrammet 2018 er klart. Gledelig i år er at Norges Unge Katolikker (NUK) inviterer til skandinaviske Olsok-festival for å feire Norges evige konge. Olsokfeiringen begynner fredag 27. juli og avsluttes på selve Olsok-dagen den 29. juli. Årets program byr på byvandring, høytidelig åpningsmesse i St. Olav domkirke, Olsokforedrag ved Fr. Erik Varden O.C.S.O., pontifikal høymesse i Stiklestad kirke og pontifikal messe i Nidaros domkirke, begge ved biskop Bernt Eidsvig, Tautra-tur samt «Spelet om Heilag Olav» på Stiklestad. Eindride Eidsvold (bildet) spiller kong Olav Haraldsson, mens Hanne Tømta har regien. Les mer på: trondheim.katolsk.no/olsok-2018

5 HORTEN

PILEGRIMSKUNST

► Preus museums nye utstilling viser den meksikanske fotografen Alinka Echeverrias bilder av pilegrimers vandring mot Basilica de Guadalupe i Mexico City. Dit bærer de med seg bilder, figurer og skulpturer for å hedre Vår Frue av Guadalupe. Deres fromhet og tro i motgang er Echeverrias fokus. – Hun er opptatt av vårt forhold til bilder, det gjelder både den enkelte pilgrims forhold til sitt bilde av jomfruen, men også vårt forhold til Echeverrias egne bilder. Bildene uttrykker fromhet, både psykologisk og menneskelig. Det legger hun vekt på, sier Hanne Holm-Johnsen, seniorkurator ved Preus museum i Horten. Utstillingen er åpen til 2.9.2018. FOTO: ©Alinka Echeverria, The Road to Tepeyac, 2010.

FOTO: Per Martin Jakobsen

7 BODØ

Martin møtte Frans

► Hvert år reiser 10.-klassingene ved St. Eystein skole i Bodø på avslutningstur til Roma og Vatikanet. Denne turen ble helt spesiell for elever og lærere. Onsdag 11. april stod audiens hos paven på Petersplassen på programmet. Da audiensen nærmet seg slutten, gikk pave Frans ned til én av elevene ved skolen, Martin Jakobsen, og de andre som satt i rullestol. Han tok seg tid til å hilse på alle. Pave Frans velsignet Martin og gav ham en personlig gave. – Det var selvfølgelig en stor opplevelse. Først tok det litt tid før jeg skjønnte hva som skjedde, og det ble litt språkforvirring, fordi han pratet italiensk og jeg pratet norsk. Det eneste som jeg husker, er at jeg sa «hei og takk», forteller Martin muntert.

1 USA

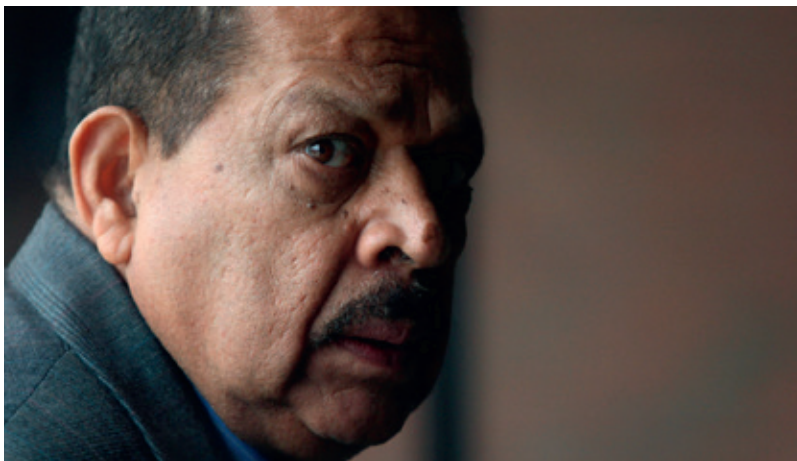
Facebook forbød krusifiks

► Det fransiskanske universitetet i Steubenville, Ohio, fikk nylig en annonse blokkert på Facebook. Annonsen viste bildet av et San Damiano-krusifiks. Grunnen er at en facebook-annonse ikke kan inneholde noe som er «sjokkerende, skremmende eller veldig voldelig.» Fransiskanerne sier de for så vidt er enige i denne definisjonen, fordi «Jesu korsfestelse virkelig var alt dette.» Facebook har nå imidlertid bedt om unnskyldning for sensuren, og sier de skal gå over algoritmene som automatisk gransker annonser.

3 DE BALTISKE LANDENE

PAVE FRANS TIL BALTIKUM

► De baltiske landene får besøk av pave Frans til høsten. I dagene 22. til 25. september gjennomfører paven en apostolisk reise til Estland, Latvia og Litauen. Pave Frans er invitert av regjeringssjefene og biskopene i de baltiske landene og skal til Vilnius og Kaunas i Litauen, Riga og Aglona i Latvia og Tallinn i Estland. Mottoet for reisen til Estland er «Våkne opp mitt hjerte» etter en sang av den populære Cyrillus Kreek, til Latvia «Vise deg å være en mor» fra salmen Ave Maris Stella og til Litauen: «Jesus Kristus, vårt håp.»

2 EL SALVADOR

Tidligere oberst arrestert

► En tidligere hærleder i El Salvador, oberst Inocente Morales, er fengslet i Spania i påvente av at rettsaken mot ham kommer opp. Morales skal ha deltatt i mordene på fem spanske jesuittprester i 1989. Han var El Salvadors viseminister for sikkerhet under den brutale borgerkrigen på 1980-tallet. Morales tiltales for terrorhandlinger og brudd på menneskerettighetene. Han skal ha vært med på likvideringen av jesuittprestene, en annen prest samt en husholderske og hennes datter. (AP)

KART: FREEVECTORMAPS.COM

4 SVERIGE

Bibelen på 674 språk

► Ifølge Det svenske bibelselskapet er hele Bibelen nå oversatt til 674 språk. Det er opp 26 språk fra 2016 til 2017. 5,4 milliarder mennesker har nå tilgang til Bibelen på et språk de forstår. Ytterligere 631 millioner har tilgang til Det nye Testamentet som er oversatt til 1515 språk. 209 millioner mennesker har fremdeles ikke tilgang til bibeltekster på et språk de forstår.

6 TYSKLAND

Katolsk rekordbesøk

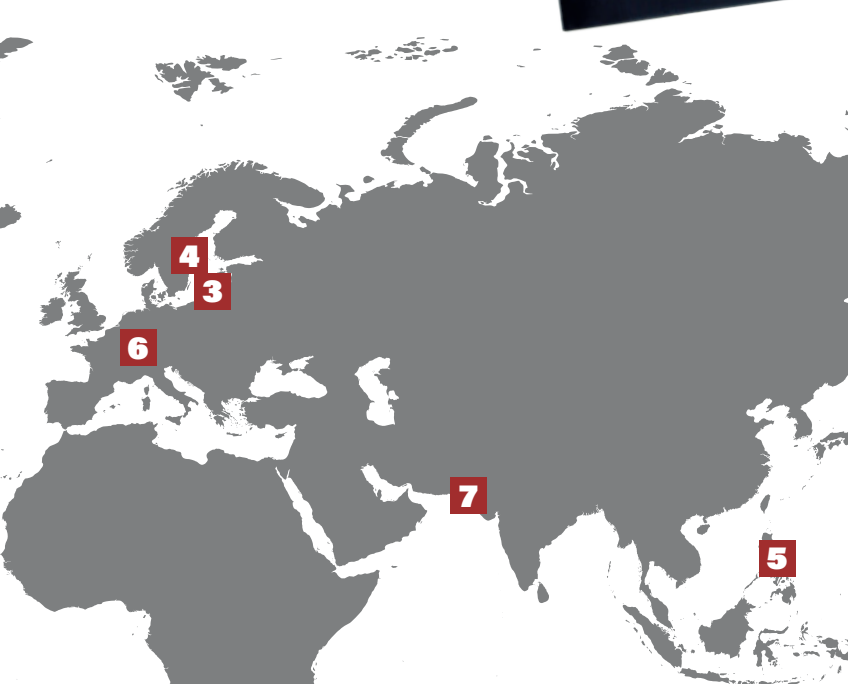
► Katolikkdagene i den tyske byen Münster i midten av mai satte i år tidenes publikumsrekord med over 90.000 besøkende. Mange var kommet for å høre den utenrikspolitiske debatten mellom forbundskansler Angela Merkel og kardinal Peter Turkson. «Internasjonalt samarbeid befinner seg for tiden i en krise fordi enkelte stater bare gjør som de selv vil», sa Angela Merkel, og oppfordret tyske katolikker til å stå opp for et fortsatt sterkt internasjonalt samarbeid. (Kathpress)

7 PAKISTAN

Kristent kapell i Pakistan

► For første gang i Pakistans historie er et kristent kapell åpnet på et muslimsk universitet – St. Marys kapell på Agriculture University i Faisalabad. Den katolske erkebiskopen i Islamabad-Rawalpindi, msgr Ashad, understrekte under innvielsesseremonien at kapellet vil spre det glade budskap om kjærlighet og forsoning i hele landet. Kristne vil komme hit for å be både for universitetet og for hele landet, sa han.

5 FILIPPINENE

ØKOLOGISK PÅ FILIPPINENE

► Bispedømmet San José nord på Filippinene satser på økologisk jordbruk for å støtte bøndene. Dette betyr mye for lokalbefolkningen hvor 80 % er bønder. Området er kjent som Filippinenes rismarker. Bispedømmet hjelper bøndene fordi de har liten kunnskap om økologisk jordbruk. Også kvinner med lite skolegang skal få arbeids-skolering av kirken.

«JEG OGSÅ»

Store samfunnsendringer har gitt grobunn for de seksuelle trakasseringer som nå avsløres

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Bølgen startet i USA, som det meste gjør, på godt og på vondt. Der ble en kjent filmprodusent «offer» for en lang rekke kvinners varsling om seksuelle overgrep. Den fortsatte i Sverige og andre land. Og «#metoo» ble – også i Norge – et allment kjent og brukt uttrykk i løpet av høsten og vinteren 2017/2018: Stadig flere kvinner sto frem med sine erfaringer om menn som har vist dem «uønsket seksuell oppmerksomhet», som er den norske likestillings- og diskrimineringslovens definisjon av «seksuell trakassering».

Det er selvsagt intet nytt fenomen at menn oppfører seg seksuelt pågående og i gitte situasjoner – ofte under alkoholpåvirkning – går over noen streker med tafsing og det som verre er. Noen vil sikkert hevde at det som nå avdekkes av «mannsgriseri» i varslingssakene, bare bringer til overflaten noe som alltid har vært der. I noen grad er nok det riktig. Min hypotese er imidlertid at i løpet av de siste 50-60 år er de vestlige samfunn, ikke minst Norge, endret på en måte som gir grobunn for økt seksualisert og uønsket atferd av den karakter som nå avdekkes.

Vi som levde i 1950- og 60-årene, husker at pornografi i de fleste varianter var brudd på dagjeldende straffelov. Som ved alle forbud av etterspurte varer, ble pornografi smuglet inn i landet og omsatt «under bordet». Men i sin alminnelighet var ikke pornografi noe folk flest kom i nær kontakt med. Jeg ser da bort fra bilder av nakne kvinner i enkelte mannfolkblader, som også gutter fikk tak i og i hemmelighet

viste hverandre. Forbudet mot pornografi førte også til to meget omtalte straffesaker, reist mot to av datidens mest kjente og feirede forfattere, Agnar Mykle og Jens Bjørneboe. Førstnevnte og forlaget ble på slutten av 1950-årene frifunnet for erotiske skildringer i romanen «Sangen om den røde rubin». Sistnevnte ble med forlaget dømt for boken «Uten en tråd» i 1966.

LIBERALISERING

Domfellelsen utløste en heftig debatt om å avkriminalisere pornografi. Tilhengerne av en frigivelse av pornografien mente at dette også ville frigjøre menneskene, bidra til et mindre forløyvet og mer harmonisk og sunt forhold til seksualitet. Det argumentet som kanskje ble fremmet med størst styrke, var at liberaliseringen også ville redusere tallet på voldtekter og andre seksualforbrytelser. Motstanderne mente tvert om at det ville føre til utglidninger, redusere mennesker til kjønnsobjekter og øke seksualkriminaliteten.

Pornografi er aldri blitt avkriminalisert i Norge, men over tid har rettspraksis og lovgivning gått i en stadig mer liberal retning når det gjelder skildringer av såkalt normal seksuell utfoldelse mellom voksne personer. Det som med sikkerhet er straffbart i dag, er skildringer hvor barn eller dyr er involvert, eller slike som inneholder voldelige eller sadistiske innslag. Det må likevel tas et forbehold for slike skildringer i en kunstnerisk, f.eks. litterær, kontekst. Det som er fullt lovlig i dag, er å vise nakne kroppar i frivillig seksuell aktivitet, i alle fall hvis

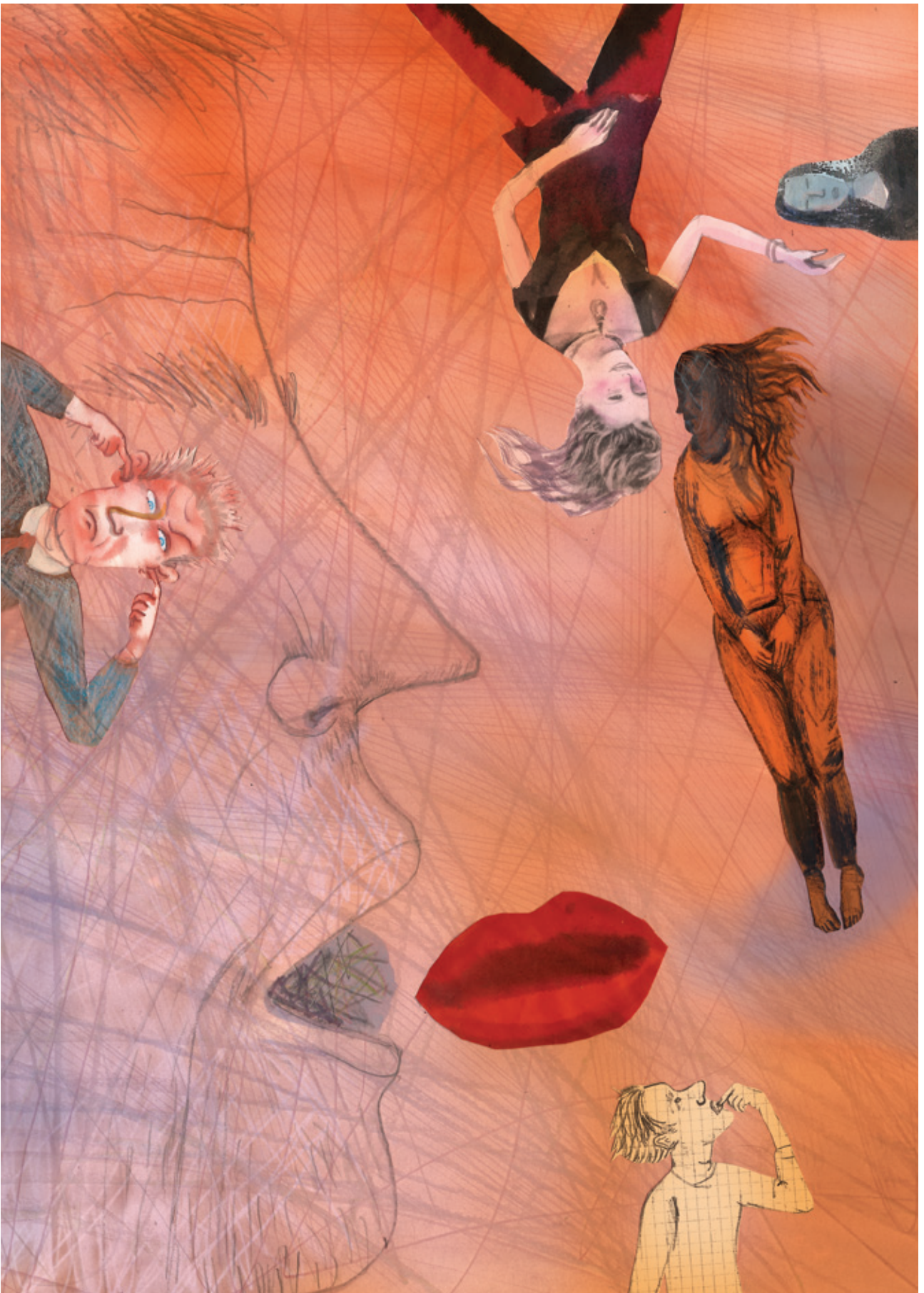
ikke fremstillingen er konsentrert om kjønnsorganene. Dette var straffbart for få tiår siden.

Denne utviklingen har hatt store konsekvenser i den internasjonale og norske film- og medie verden. Sex er blitt ett av de sikreste innslag i overskrifter og nyhetsinnslag, i spillefilmer, TV-serier og rekker av dokumentarprogrammer. NRK TV – den statlige kanalen – er full av slike innslag i ulike sammenhenger. Over tid er sex blitt en nødvendig del av de fleste underholdningsprogrammer, og såkalte «tabuord» som folkelige betegnelser på kjønnsorganer og seksuell aktivitet, er ikke tabuord lenger. De brukes uhemmet av kvinner og menn i media.

Og her er vi kanskje ved det mest påfallende trekk i utviklingen. Likestillingen har nok også som konsekvens at kvinnene blitt stadig dristigere og tøffere i språkbruken. Naturlig tilbakeholdenhet og blyghet, som fulgte med den «eldre» kvinnerollen, er stadig sjeldnere å se. De unge kvinner som dominerer i media og i underholdningsindustrien, er typiske representanter for den nye «dristigheten» - les: vulgariteten. Og de er samtidig rollemodeller for de yngre generasjoner.

ENDRING AV KVINNEROLLEN

«Pornografisering» av kvinnerollen er en paradoksal sidefølge av kvinnefrigjøringen. Feminister ser tradisjonelt på kvinnelige pornomodeller som ofre for kapitalistisk utnyttelse og for mannssjåvinisme. Men samtidig er altså den mer ordinære kvinnerollen i betydelig grad >

«Metoo-kampanjen er viktig. Den kan bidra til å bremse en uheldig utvikling og antagelig opplyse noen menn om kvinnelig følelsesliv og reaksjonsmønstre.»

seksualisert. Nakenhet og halvnakenhet er for lengst blitt en del av mediehverdagen. Seksuell vellykkethet fremstilles som en forutsetning for fullverdige liv, og sexologene som gir råd i ulike sammenhenger, synes å tro at de gir en slags faglig-nøytral informasjon. Det budskapet som utgår fra de fleste slike sex-råd, har i årevis vært at «alt er tillatt» bare det skjer frivillig og i «symmetriske» forhold uten utnyttelse.

Det er et klart normativt budskap og har lite med «fag» å gjøre. Sex gjennomsyrrer reklame, romaner, moter, media og det meste av det offentlige liv. Selvfølgelig har sex alltid spilt en viktig rolle i menneskers liv – langt utover naturens forplantningsformål. Men dette intimeste og mest private i våre liv har aldri tidligere i vår kjente historie blitt blottlagt og offentlig beskuet som i de seneste tiår.

ET TASTETRYKK UNNA

Et spørsmål som sjelden stilles, er dette: Hvordan opplever de oppvoksende generasjoner unge menn dagens bilde av kvinnen? Disse guttene er overført med pornografi, sammenlignet med hva de unge var for 50 år siden. Med noen tastetrykk kan de fra ung alder finne grov pornografi på internett. Også pornografi som rammes av gjeldende straffelov.

Nettet er i realiteten unndratt politiets myndighetsområde. Det er høyst sannsynlig at mange unge – og antagelig også voksne – har et noe forkvaklet kvinnesyn. Inspirert av pornografi og av seksualiserte kvinneroller i det offentlige rom, er det lett for disse å tro at kvinner, til enhver tid og ved enhver anledning, er like klare for

sex som gutter eller menn gjerne er. For så vidt fikk vi en pekepinn om dette for få år siden – under en offentlig nyttårsfest på torvet i Köln i 2015. Feststemte og mer og mindre berusede ungdommer var samlet. Grupper av innvandregutter forgrep seg på kvinner med markant beføling på kroppen og endog voldtekt.

Hvis mange menn har havnet i den villfarelse at kvinner stort sett har det samme syn på sex som dem selv, som et nytelsesmiddel som til enhver tid står til rådighet, er det ikke merkelig at mannlige overgrep har økt i omfang, og kampanjer som den vi ser nå, er blitt omfattende og sterke.

For det er en villfarelse vi taler om. Riktignok er det enkelte, også kvinner, som mener at det ikke er noen forskjell på menns og kvinners syn på seksualitet. Og andre som ikke vet om det er noen forskjeller, som f.eks. forfatteren Hanne Ørstavik i Klassekampen 26. januar 2018. Men hun får klart svar av en forsker, evolusjonspsykologen Vibeke Ottesen, i samme avis. Sistnevnte peker på hvordan uønskede samleier gjennom historien har utgjort en enorm kostnad for kvinner, med risiko ikke bare for uønsket graviditet, men også for liv og helse. Hun sier: «Våre formødre var altså svært avhengige av å sikre at den de hadde sex med både evnet og var villig til å investere i forholdet, og i barnet. Derfor er kvinner mer tilbakeholdne enn menn til sex uten forpliktelser». Og hun tilføyer: «[...] det at kvinner i dag kan ha sex uten enorme helsemessige og sosiale kostnader, er så evolusjonært nytt at det ennå ikke

slår inn i vårt reaksjonsmønster». Om det noen gang vil gjøre det, kan neppe vitenskapen svare sikkert på.

EN VIKTIG KAMPANJE

Mange menn er altså på ville veier i sitt syn på kvinners seksualitet. Og den moderne, «frigjorte» og seksualiserte kvinnerollen, kan ha bidratt til å forlede dem. Denne antagelsen har ikke vært mye fremme i diskusjonene og kjølvannet av flere skandalesaker. Og den nevnes ikke her for på noen måte å unnskyldte mannlige tafsing og verre overgrep. Men den kan bidra til en forklaring på hvorfor slik grenseoverskridende atferd synes å ha blitt langt mer utbredt de senere år.

Og da kan det avslutningsvis være hensiktsmessig å vende tilbake til den hypotese pornoliberalerne i Skandinavia fremmet på 1960- og 1970 tallet: At frigivelsen av pornografien ville berike seksuallivet og føre til nedgang i seksualkriminaliteten.

I hvilken utstrekning det første har skjedd, er vanskelig å måle, og de menneskelige omkostningene av den nærmest frie tilgang til porno har uansett vært mange. Noen nedgang i seksualkriminaliteten har vi i alle fall ikke registrert. Den har økt formidabelt og er noe nær tredoblet fra 1993 til i dag.

Metoo-kampanjen er viktig. Den kan bidra til å bremse en uheldig utvikling, og antagelig opplyse noen menn om kvinnelig følelsesliv og reaksjonsmønstre. Men de underliggende krefter som kan ha bidratt til utviklingen, og som har vært tema for denne artikkelen, kan det synes umulig å stanse. •

FEM PÅ KIRKEKAFFE

ST. DOMINIKUS KIRKE, OSLO

Hva tenker du om temaet i «Jeg også»?

Navn: Teresa Alves
Alder: 33 år
Fra: Portugal

1. Ja, det er for mye. Det er på tide å fokusere på noe annet. Vi må også ha i bakhodet at det ikke kun er kvinner som lider av trakassering, og at det fortsatt er tabubelagt i vårt samfunn.

2. Jeg mener at vi må kjempe mer for kvinners rettigheter, men mest i andre land der kvinner lider av alle typer undertrykkelse. I vårt samfunn har vi muligheten til å kjempe tilbake. Det eneste positive for meg er at vi innses hvor heldig vi er som bor i Norge, når man tenker på hvordan kvinner har det i andre i land, der de kan bli drept bare for å nevne ordet trakassering.

3. Det å klandre vestlige menn for alt som er galt i vårt samfunn, er ikke positivt, heller ikke korrekt. Regner med at menn i dag tenker seg om to ganger når de skal ansette en kvinne. Både menn og kvinner må samarbeide, ikke bygge murer mellom oss.

Navn: Samuel Correa
Alder: 24
Fra: Oslo

1. Ja, fordi det gjør «sex» viktigere enn det burde være. Mennesker kan tro at sex er roten til all suksess, popularitet og velvære.

2. Ja, samtaler og diskusjoner.

3. Ja, stigmatisk «mob justice» mentalitet.

SPØRSMÅL

1. Er det for mye oppmerksomhet rundt alt som har med sex å gjøre i vår tid?

2. Er det kommet noe positivt ut av *metoo*-kampanjen?

3. Har kampanjen også hatt noen negative følger?

Navn: Flor Santamaria
Alder: 39 år
Fra: Venezuela

1. Ja, temaet er overeksponert. Noe som egentlig er naturlig, har nå blitt omgjort til noe objektivt, og ikke subjektivt.

2. Som en kampanje, kan man vel si at den har vært vellykket. Som et tema, synes jeg at det er bra at den har åpnet opp kanaler slik at personer som er blitt misbrukt eller trakassert kan føle seg støttet, at de ikke er alene, og som gjør at de kan tørre å stå opp mot overgriperen.

3. Problemet er at det kun var en kampanje, og ikke en bevegelse som kommer av at man forstår kjernen i problemet. Så lenge vi har en industri som objektiverer mennesker, vil det være misbruk. Vi må starte kampanjer som retter oppmerksomheten mot personverdigheten, ikke bare mot det seksuelle.

Navn: Sebastian Peter Salines Thoresen
Alder: 24
Fra: Oslo

1. Det er for mye oppmerksomhet på sex i medier, og andre steder der det ikke burde vært det, som i serier, filmer og politiske bevegelser. I ett ord, ja, det er for mye.

2. Ja, det tror jeg. Den har fått folk til å tenke over hvordan man egentlig bør forholde seg til kolleger av motsatt kjønn.

3. Ja, definitivt. Den har blåst opp bagateller, og gjort mange kyniske og unormalt selvsikre.

Navn: Pernille Eugenie Thiis-Evensen
Alder: 19 år
Fra: Oslo

1. Ja, det er mye oppmerksomhet rundt sex. Men jeg tenker at det er bedre at vi snakker om det, enn at det er tabu- eller skambelagt

2. Ja, absolutt! Mennesker som misbruker posisjonen sin for sex blir tatt, og det er nulltoleranse for trakassering. Kampanjen kan sees på som en korrigering av uverdighet og trakasserende oppførsel.

3. Et par negative følger har det vært. Folk misbruker kampanjen for oppmerksomhetens skyld, noe som svekker selve budskapet og kjernen i kampanjen.

Vinen som gleder

*Alkoholen har mange alvorlige konsekvenser.
Gleden den gir oss er likevel større.*

TEKST: KIM LARSEN FOTO: PIXABAY

Jeg vokste opp i et avholdshjem. Mine foreldre var, for å si det forsiktig, meget kritiske til alkohol. Avholdssaken var likevel ikke religiøst begrunnet, men ble sett på som en viktig samfunns-sak. Det gjaldt å kjempe mot dette «samfunns-ondet» som ødela så mange mennesker og familier. Ved å ta opp kampen mot misbruket, viste man solidaritet med dem som led under alkoholens mange og alvorlige konsekvenser.

AVHOLDSMENN

Inspirasjonen til denne kampen hadde min far hentet fra arbeiderbevegelsens store avholdsmenn: Einar Gerhardsen og Martin Tranmæl. De hadde jo selv erfart alkoholens skyggesider på kroppen. Tranmæl hadde for eksempel i sin ungdom opplevd at faren drakk seg fra gård og grunn, og Gerhardsen hadde sett hvordan alkoholmisbruk førte til at flere arbeiderfamilier gikk til grunne.

Alkoholens mange skyggesider ble derfor heftig debattert i mitt barndomshjem. I flere av disse diskusjonene forsøkte jeg å trekke inn argumenter knyttet til vinens kultur og dens spirituelle betydning i den kristne tradisjonen. Min far ville ofte ikke diskutere det religiøse aspektet knyttet til vinens fortrefelighet, og parkerte mine vidløftige teologiske innvendinger med følgende kommentar: «Kim, i himmelen skal jeg også drikke vin, og det gleder jeg meg til.» Dermed var den diskusjonen over, for på dette området var vi tross alt enige.

GUDS GAVE

I kirkens historie har man alltid sett på vinen som en Guds gave

og et tegn på hans velsignelse til menneskene. Likevel har den samme kirken også advart mot misbruket. For å nyte vinen trengs klokskap. Overdreven nytelse vil til slutt «bite deg som en slange, og føre til at hjertet snakker tull og tøy». Flere har også påpekt at vin drukket på urett vis, kan ødelegge mennesket. Til tross for advarslene mot misbruket, lovpriser vinen av flere bibelske forfattere. Jesus Sirak skriver: «Hva er vel livet uten vin? Den er jo skapt for å gi menneskene glede. Druknet til rett tid og med måte gir vinen glede og god stemning ...».

Og salmisten uttrykker noe av det samme når han påpeker at vinen «fryder menneskets hjerte». Men også Høysangen, denne kjærlighetsboken midt i det gamle testamentet, påpeker at det skjer noe unikt og vakkert i «vinhuset» – hvor mann og kvinne kan nyte hverandres kjærlighet. De elskende som drikker vin sammen utveksler ømme og gode ord til hverandre: «Så vakker du er, min elskede! Så vakker du er!» Vinen gjør at vi våger å vise mer av oss selv. Vi slipper å holde krampaktig fast på vår ytre fasade. Den åpner et frirom og gir oss en etterlenget pause.

FØRSTE VINBONDE

Noah, stamfaren til den nye menneskeheten, ble historiens første vinbonde. Han dyrket jorden og plantet en vinmark. Korn, vin og olje blir derfor ofte nevnt sammen når et lands velstand skulle beskrives i det gamle testamentet. I skapelsessalmen 104 finner vi nettopp denne koblingen: Brødet som jorden frembringer, vinen som gleder menneskets hjerte og olivenoljen som får

«Feiringen av eukaristien bidro til økt vindyrking etter hvert som kristningen spredte seg i Europa.»

menneskers ansikt til å skinne. Disse skapningens frukter har siden blitt kirkens (sakramentale) grunnelementer – bærere av Guds velsignende handlinger i historien.

En av disse handlingene, den mest sentrale hendelsen i alle katolske gudstjenester, er feiringen av eukaristien (nattverden). Her er brød og vin sentrale ingredienser. Feiringen av eukaristien bidro til økt vindyrking etter hvert som kristningen spredte seg i Europa. De mange klostrene som ble grunnlagt i middelalderen, dyrket egen vin og hadde egne vingårder. De trengte nettopp denne skapningens frukt til messefeiringen.

FESTEN

Tradisjonelt hører derfor vinen til sabbatsritualene og søndagen, til påsken og festen, til bryllupet og gleden. Vinen lar den enkelte ane noe av festen som Gud vil feire sammen med mennesket, og peker frem mot den evige glede som venter menneskene i himmelen. Vindrikkingen kan derfor være en hjelp til at mennesket glemmer seg selv, og blir ett med sin partner eller med sin Gud. Den forener og utvider, og kan erfares som en sanseoverskridende opplevelse, og har ikke uten grunn vært sett på som en «ekte gudedrikk».

Vindrikkingen knyttes tett opp til opplevelsen av fellesskap, og den løser ikke bare tungene, den åpner hjertet for den andre, skriver den katolske munken Anselm Grün i boken *Vinen*.

Men også prosessen frem mot ferdig vin, ble forstått teologisk av kirken. Druetråkkeren ødelegger druene og presser ut druesaften. «Drueblodet» strømmer ut og blir fanget i kalken (begeret) – og denne kalken løftes frem hver søndag i alle katolske og ortodokse kirker.

I påsken kommer dette særlig til uttrykk i de mange gudstjenestene. Kirken forsto det slik at Jesus hadde identifisert seg med vinen, og den blir derfor et bilde på den smaken Jesus formidler til kirken – en smak av glede og kjærlighet, en smak som representerer festen og som har potensial i seg til å beruse menneskenes hjerter.

JESU BLOD

Dette markeres og aktualiseres på en spesiell måte i påsken. På skjærtorsdag blir vinen forvandlet til Jesu blod – et mysterium som vanskelig lar seg gripe med forstanden. I dette måltidet har vinen den største betydning. Den er, som flere teologer har påpekt, bærer av Jesu kjærlighet – blodet som rant på Golgata langfredag. •

Opprinnelig trykket i VG 29.3.2018

PRAKTFULLT: I Stift Klosterneuburg like utenfor Wien har det vært produsert vin i over 900 år.

Der himmel og jord møtes

«Tro, vin, kultur» er stikkordene for Stift Klosterneuburg, Østerrikes eldste vingods, bare 20 minutters kjøretur fra hovedstaden Wien.

Det storslagne anlegget er omkranset av et område på 108 hektar med vinranker så langt øyet kan se. Det er dyrket druer og produsert vin her siden klosteret og «den nye borgen» ble grunnlagt i år 1114 av Den hellige Leopold (1073–1136), skytshelgen for Østerrike med minnedag den 15. november. Stiftet er bygget på en romersk militærleir fra det første århundret e.Kr. Opprinnelig huset stedet et verdslig kollegiatsstift. Men i år 1133 kalte Leopold augustinerkorherrene hit. Siden har det vært deres kloster.

Stift Klosterneuburg er en av de største skogeierne i Østerrike og driver ulik næringsvirksomhet, men det er vinproduksjonen som er best kjent. Hvert år besøker tusenvis av turister vingodset, Østerrikes første klimanøytrale, og stedets vintothek, og smaker på de lokalt produserte hvite og røde vinene, som går for å være Østerrikes beste. Klosterets brennevin og den musserende «Klostersekt» er også populære. Messer feires i den praktfulle stiftskirken. Stiftets vinkjeller stammer fra barokken og går over fire etasjer 36 meter under bakken.

50 KORHERRER

Augustinerkorherrenes orden strekker seg tilbake til Den hellige Augustin (354–430). Den hellige Leopold ga dem en rekke oppgaver innen sjelesorg, vitenskap og næringsvirksomhet. Konventet består i dag av rundt 50 korherrer eller medbrødre. Prestene som er tilknyttet klosteret har ansvar for en rekke lokale menigheter i området, og har også påtatt seg ansvar for å betjene menigheter i andre land med prester (som St. Paul menighet i Bergen).

Biskop Bernt Eidsvig virket gjennom flere år i Stift Klosterneuburg. Han var ved utnevnelsen i 2005 den første augustinerkorherre fra stiftet som ble utnevnt til biskop siden 1913. Andre norske prester tilknyttet augustinerkorherrene (som tituleres 'dom') er: Alois Brodersen, Simon Nguyen Ngoc Dung, Matthias Hoang Vinh, Lukas Lorf-Wollesen og Hugo Slaattelid. Albert Tomasz Maczka virket i mange år i Norge, blant annet i Bergen og som generalvikar og sogneprest i Trondheim. •

Jesus, frelseren og frelsen

I et nytt brev rettet til biskopene korrigerer Pavestolen to av nåtidens strømninger

TEKST: **MGR. FREDRIK HANSEN**

Den 22. februar i år, på Festen for Peters Stol, utga kongregasjonen for tros læren brevet *Placuit Deo (Det behaget Gud)*. Skrivet er rettet til Kirkens biskoper og har som mål å tydeliggjøre enkelte grunnleggende aspekter ved den kristne frelseslære som utfordres av to strømninger i dagens verden og kultur. I det følgende skal jeg forsøke å forklare brevets sammenheng og utlegge dets fire kapitler.

I den siste store reform av den romerske kurie, spesifiserte pave Johannes Paul II at kongregasjonen for tros læren har som hovedoppgave å «fremme og beskytte troens og moralens lære i hele den katolske verden». Denne oppgave er på særskilt vis knyttet til pavens embete som «hyrde og lærer for alle kristne», og pavens kall til å styrke sine brødre i troen. I tråd med denne oppgave skal kongregasjonen også påse at troen og moralen ikke lider skade grunnet vranglære.

Placuit Deo er et tydelig uttrykk for kongregasjonens oppgave, siden det søker å presisere enkelte deler av den kristne tro, for at denne trofast kan forkynnes av biskopene og forstås av hele Kirken, og blottlegger hvordan feilaktige forestillinger ikke bare skader den kristne tro, men også fører de troende på villspor. Man bør merke seg at da kongregasjonens spanske prefekt, erkebiskop Luis Francisco Ladaria Ferrer, S.J., undertegnet brevet, gjorde han dette i enhet med og ledet av pave Frans selv. *Placuit Deo* understreker at dets tekst er, fra begynnelse til slutt, dypt preget av pavens dokumenter og prekener, i første rekke hans programmatisk apostoliske formaning *Evangelii gaudium* (2013), og to prekener rettet til Kirken i Italia (i 2013

og 2015). Kirken står altså overfor en tekst som viser hvordan pave Frans i sin hyrdegjerning søker «å granske tidens tegn og tyde dem i Evangeliets lys», slik konsildokumentet Kirken i verden av i dag formulerer det. Dertil viser teksten hva paven i dag ser som skadelig for den kristne tro, og hans svar på dette.

To strømninger – to gamle vranglærer (kap. 1)

«Jesus er hele menneskets og hele menneskeslektens eneste frelser». Denne grunnleggende trossannhet er ofte vanskelig å forstå i dagens verden, påpeker brevet. Dette ikke minst fordi to strømninger, som speiler to eldgamle vranglærer som Kirken har måttet kjempe mot helt siden kirkefedrenes tid, gjør denne sannhet utydelig eller undergraver den:

For det første en *individualisme* som ser mennesket som seg selv nok og som hevder eller underbygger en tanke om at mennesket ved egen innsats og egne krefter kan frelse seg selv. En slik forståelse begrenser Jesu rolle til å være et nyttig etisk forbilde, og glemmer at det er Jesus – og bare Jesus – som forliker oss med Faderen, lever iblant oss i Ånden, og innlemmer oss i seg selv som en ny skapning. Denne type «frelsesindividualisme» gjenspeiler *pelagianismen*, vranglæren om at menneske kan leve syndefritt uten Guds nåde og hjelp, oppkalt etter munken Pelagius, som levde på 400-tallet.

For det annet en *subjektiv* og «over-åndelig» frelseslære som hevder at frelse er en ren intellektuell øvelse som frigjør mennesket fra en verden – en virkelighet – uten mening. Denne meningsløse verden er uavhengig av Gud, som ikke anerkjennes som verdens opphav og skaper. Denne subjektivitet gjenspeiler

«Placuit Deo er et tydelig uttrykk for kongregasjonens oppgave.»

gnostisismen, en fellesbetegnelse på tidlige vranglærer som hevder at en type skjult kunnskap frelser mennesket fra en verden som ikke er noe annet enn et fengsel for sjelen.

Brevets konklusjon er klar: både «en ny-pelagiansk individualisme og en ny-gnostisk tilsidesettelse av kroppen forvrenger bekjennelsen på Kristus, den ene universelle Frelser». Brevet søker derfor i tre kapitler å tilbakevise disse moderne utgavene av pelagianismen og gnostisismen, samt å understreke at frelsen, i henhold til Faderens plan, består i vår enhet med Kristus.

Mennesket søker frelse (kap. 2)

Placuit Deo understreker at menneske er ugjenkallelig bundet til Gud, og finner i Gud alene sitt opphav og mål, noe også den katolske kirkes katekisme påpeker i sin første artikkel: «Gud, som er uendelig fullkommenhet og fullkommen salighet, skapte i frihet mennesket for å gi det del i salighet og liv hos seg, slik Han i sin godhet hadde villet det. Derfor står Han, overalt og til alle tider, mennesket nær. Han kaller på det, hjelper det å søke Ham, kjenne Ham og elske Ham av all sin kraft». Derfor vil menneske kun finne varig lykke i Gud og i hans frelse. Med den hellige Augustin erklærer Kirken at Gud har skapt oss til seg selv, og at våre hjerter er hvileløse inntil de hviler i Gud.

Gud som stadig drar mennesket til seg selv og menneskets gudgitte søken etter frelse og enhet med Gud, utfordres av det jag etter penger, kjendiser og selv-realiserings som preger dagens verden. Dagens kultur hevder at mennesket finner frelse og evig lykke i noe det selv kan oppnå gjennom «eiendeler,

materiell velvære, kunnskap eller egenskaper, makt eller innflytelse over andre, et godt rykte eller selv-tilfredshet». Ikke bare er dette tanker som holder mennesket for narr, det er også tanker som setter Gud til side og gjør Ham unødvendig i menneskets søken etter lykke.

Videre påpeker *Placuit Deo* at dagens verden hevder at lykke finnes i penger og velstand, men ser samtidig ofte ondskap i det skapte og mener at mennesket må «frelses» / «frigjøres» fra det fysiske. Det «gode» er noe rent åndelig. Slike ideer er uforenelige med den kristne tro, som i tråd med den hellige skrift forkynner at skaperverket er godt, fordi det er skapt av Gud, mens det onde som skader mennesket, «kommer fra menneskets hjerte og gjør det urent. For fra hjertet kommer onde tanker, mord, ekteskapsbrudd, hor, tyveri, falskt vitnesbyrd, spott» (Matt 15:18-19). Siden synd ikke bare skiller mennesket fra Gud, men også fra Kirken, andre mennesker og skaperverket, er frelse ikke bare noe åndelig, men også en gjenopprettelse av disse konkrete bånd.

Jesus, verdens frelser (kap. 3)

Brevet understreker videre at den kristne tro bekjenner at frelsen har et navn og et ansikt: Jesus Kristus, en tanke som pave Benedikt XVI også presiserte i sin encyklika *Deus caritas est*: «kristenlivet begynner ikke med en beslutning av etisk karakter eller én stor ide, men i møte med en begivenhet, med en person [=Jesus]». Derfor dveler *Placuit Deo* ved hvordan Jesus er frelser, og hva som kjennetegner den frelse han vant oss ved sin lidelse, død og oppstandelse.

MGR. FREDRIK HANSEN

- Fredrik Hansen ble den 23. desember 2017 utnevnt til pavelig kapellan av pave Frans. Til utnevnelsen følger tittelen monsignore.

- Mgr. Hansen er født i 1979 i Drammen og ble opptatt i Kirkens fulle fellesskap i St. Frans kirke i Larvik 1999.
- Han har studert ved Universitetet i Oslo (B.A.), presteseminaret Allen Hall (S.T.B. og Dip.Ph.), Heythrop College (M.A.Theol.) og Canon Law Society of Great Britain and Ireland.
- Han ble diakonviet i 2006 og presteviet i 2007 av biskop Bernt Eidsvig i St. Olav domkirke i Oslo.
- Han har siden juli 2013 virket i Det pavelige diplomatiske korps, først som attaché ved det apostoliske nuntiatur i Honduras, deretter fra desember 2015 som sekretær ved Den Hellige Stols permanente misjon ved de internasjonale organisasjonene i Wien.
- Mgr. Hansen har skrevet boken *Mysterium og institusjon - Det annet vatikankonsil om Kirken*, (2014).

«I menneskets vei mot frelse spiller også sakramentene – innstiftet av Jesus Kristus og gitt i Kirkens varetekt – en viktig rolle og sakramentenes kobling til Kirken understrekes i *Placuit Deo*.»

Den kristne frelse har både en helbredende side og en opphøyende side: Jesus *helbreder* oss ved frelsen som tilgir vår synd, og Jesus *oppfører* oss til Guds barn idet vi forenes med Guds Sønn. Jesus må dermed bekjennes som «opplyseren og åpenbareren, frelseren og frigjøreren, den Ene som gjør guddommelig og rettferdiggjør den menneskelige person». Konsekvensene av dette frelsesverk sees blant annet i dåpens sakrament som, slik katekismen lærer, gjør det nydøpte menneske «til "en ny skapning" (2 Kor 5, 17), setter det i sønns sted hos Gud, en som har fått "del i den guddommelige natur" (2 Pet 1, 4), gjør ham til lem på Kristus og medarving med Ham (Rom 8, 17) og til tempel for Den Hellige Ånd».

Jesu frelse er derfor noe langt mer enn bare et eksempel på hvordan det «gode liv» skal leves. Ved å bli menneske ble Jesus «veien, sannheten og livet» (Jn 14,6) for alle mennesker. Jesu fullverdige menneskelige liv har videre «innviet en ny og levende vei for oss» (Heb 10:20). Jesus er dermed frelser ved at han «opp tok hele vår menneskelighet og levde et fullverdig menneskelig

liv i enhet med sin Far og med andre mennesker. Frelsen, derfor, består i å innlemme oss selv i hans liv, idet vi mottar hans Ånd».

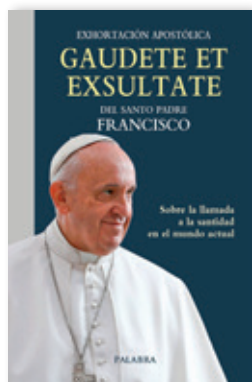
Kirken – Kristi legeme – og frelsen (kap. 4)

I motsetning til en individualistisk og over-åndelig forståelse av frelsen, bekjenner den kristne tro at frelse også består «i å bli innlemmet i et fellesskap av personer som tar del i Treenighetens kommunion» – Kirken. I kompendiet til den katolske kirkes katekisme heter det at «Kirken er et tegn og et redskap, både for hele menneskehetens forsoning og fellesskap med Gud, og for den samlede menneskehets innbyrdes enhet». *Placuit Deo* fremhever Kirkens konkrete og tydelige rolle i frelsesverket, også i vår vei mot frelsen: «I [Kirken] berører vi Jesu legeme, især i våre fattige og mest nødlidende brødre og søstre. Derfor forsikrer frelsesformidlingen gjennom Kirken, "frelsens universelle sakrament", at frelsen ikke består i det isolerte individets selvrealisering, ei heller en ren intern fusjon med det guddommelige».

I menneskets vei mot frelse spiller også sakramentene – innstiftet av Jesus Kristus og gitt i Kirkens varetekt – en viktig rolle og sakramentenes kobling til Kirken understrekes i *Placuit Deo*. «Likesom de syv sakramenter er Kirken et synlig tegn og et redskap som bevirker – ved sin væren og misjon – den usynlige nåde og gave som er enhet mellom Gud og mennesker, og menneskene imellom. Likesom sakramentene, som ble innstiftet av Jesus Kristus for å forene de troende med Herren og berike dem med guddommelig nåde i sine liv som disipler, ble Kirken også innstiftet av Jesus Kristus for å føre menneskene sammen med Gud og med hverandre på sin vei mot frelsen» (Fredrik Hansen: *Mysterium og institusjon*, Oslo 2014, s. 66).

Brevet avslutter med å påpeke at «legemets og sjelens fulle frelse er det endelige mål Gud kaller menneskeheten til». I den sanne kristne tro er dette mål noe mennesket får del i ene og alene ved Jesus, formidlet av Kirken og sakramentene. •

Pave Frans utgav den 19. mars i år sin tredje apostoliske formaning: *Gaudete et exsultate*, «om kallet til hellighet i dagens verden». Formaningens andre kapittel omhandler den samme ny-pelagianisme og ny-gnostisisme som *Placuit Deo* diskuterer. Mens kongregasjonen for tros læren retter et mer teologisk blikk på de to strømningene, utlegger paven hvordan de har en negativ innflytelse på de troendes søken etter hellighet.

Sommer- quiz

VED: JON SELÅS

1. I en lignelse, blant annet gjengitt hos Matteus, snakker Jesus om de siste tider; et spesielt tre får sevje i grenene og skyter blad – og varsler dermed at sommeren er nær. Hvilket tre?

- a) Plommetre b) Fikentre c) Morbærtre

2. I de ordspråkene som bærer Salomos navn, står det om en viss type kryp at de «ikke er noe sterkt folk, enda legger den seg opp føde om sommeren. Hvilket kryp?

- a) Mauren b) Ekornet c) Biene

3.) Men selv ikke i Bibelen er sommeren bare glede og livutfoldelse. Dette illustreres i Salme 32, som lyder:

**«For dag og natt
Lå din hånd tungt på meg.
Min livssaft svant
Som i sommerens ...»**

Hvilket ord mangler?

- a) hete b) tørke c) insektssvermer

4. Så til Bibelens store, første «sommer», skapelsesberetningen:

Hva ble skapt først, menneskene eller dyrene?

- a) Menneskene b) Dyrene c) De ble skapt samtidig.

5. Finnes det mer enn én skapelsesberetning i Bibelen?

- a) Ja b) Nei.

6. Det fortelles at kvinnen ble skapt av en fysisk del av mannen. Hvilken del?

- a) En bit av hoften b) Av en del av hjertet
c) Av et ribbein

7. Hva var det første mennesket spiste av, som Gud uttrykkelig hadde forbudt dem?

- a) Et eple b) En pære c) En frukt

8. Det fortelles at et dyr – «listigere enn alle ville dyr» – narret kvinnen til å bryte forbudet, referert i forrige spørsmål. Hvilket dyr?

- a) En ravn b) En rev c) En slange

9. Svært tidlig i Bibelen forekommer et «krimplott», som involverer to sønner av de to første menneskene, Adam og Eva. Hva skjedde?

- a) Et grovt tyveri b) Grove løgner c) Et drap

10. Menneskene ble tallrike etter noen generasjoner; de var blitt «mange på jorden». Da bestemte Gud seg for å uttrykke nesten alle. Hvorfor gjorde han det?

- a) Det var ikke jord nok til å brødfø samtlige.
b) De spiste av den forbudne frukten. c) Det var blitt så mye ondskap, at Gud angret på at han overhode hadde skapt dem.

11. Som vi vet: Menneskeslekten overlevde via Noah og hans familie, i den båten – «arken» - han hadde bygget da syndefloden kom. Hvor gammel var Noah da katastrofen inntraff?

- a) 120 år b) 400 år c) 600 år

12. Hvor lenge regnet det da storflommen kom?

- a) 40 døgn b) 150 døgn c) 365 døgn

13. Hvor lang tid tok det før vannet begynte å minke?

- a) 40 dager b) 150 dager c) 365 dager

14. Hvor strandet «arken» da vannet sank?

- a) På Sinai-fjellet b) På Horeb berg c) På Ararat-fjellet

15. Noah sendte ut en fugl for å sjekke om forholdene igjen var blitt levende. Da denne fuglen vendte tilbake med et oljeblad i nebbet, forsto han at ting var blitt bedre. Hva slags fugl var det han sendte ut?

- A) En due b) En ravn c) En meis

16. Hvordan fikk egentlig Jesus navnet sitt?

- a) Det var et mye brukt slektsnavn på Josefs side – den mannen Jesu samtid regnet som hans far. b) det var et mye brukt slektsnavn på hans mor Marias side. c) Det var et navn en engel hadde gitt Josef i en drøm.

17. Hva betyr «Jesus»?

- a) «Gud redder (eller: frelser) meg» b) «Den utkårede» c) «Klippen»

18. Kunne Jesus lese og skrive?

- a) Utvilsomt b) Antakelig ikke. c) Det kan vi ikke vite

19. Da Jesus innledet sin virksomhet, ble han døpt og presentert av en asketisk predikant, en ytterst kontroversiell forkynner, som var meget kjent i sin samtid. Hva het han?

- a) Johannes b) Tomas c) Jeremias

20. Evangeliene er faktisk ikke helt innbyrdes enige om hvor lang tid Jesus virket som omreisende predikant. Men hvor lenge – for øvrig i tråd med det Johannes-evangeliet forteller – er det nå vanlig å anta han var i virksomhet?

- a) Rundt to–tre år b) I fem år c) I ti år

Sfasit finner du på side 79

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no

Navn: Majkel Španić
Alder: 26 år
Fra: Kroatia
Yrke: Kokk, ansatt i Oslo katolske
bispedømme

- Hvilken rett ønsker du å anbefale?
- Retten jeg ønsker å anbefale er en hummersalat. Den kan serveres som en forrett, eller som hovedrett.
- Hvorfor denne retten?
- Fordi det er en rett som er enkel å tilberede, samtidig som den er næringsrik, frisk og passer perfekt til det norske sommerværet. Retten er også veldig fargerik, og tar seg godt ut til servering hvis man vil imponere gjester og familie. Den passer godt til et glass champagne.
- Hvilken type matretter liker du best å lage om sommeren?
- Grillmat er favoritten på sommeren. Som oftest griller jeg alt av kjøtt eller fisk, som for eksempel koteletter, T-bone-stek, laks, hvalkjøtt og scampi.
- Hva er dine favorittingredienser nå om sommeren?
- Mine favorittingredienser er alt av ferske urter og hjemmelagde marinader til sommergrillen. Jeg personlig er veldig glad i sterk mat, så det hender at marinadene mine har litt ekstra futt.
- Hva er ditt beste sommermat-minne?
- Det må være den gang da jeg var 17 år, og på ferie i Kroatia. Jeg var på en restaurant ved kysten sammen med pappa og mine to brødre, og vi fikk servert to store fat fulle av spaghetti bolognese, toppet med hel hummer.

Sommerlig hummersalat

På denne tiden av året er det godt med lette og friske matretter. Majkel Španić ved husholdningsavdelingen i Oslo katolske bispedømme anbefaler en søndagsmiddag som passer perfekt til en varm sommerettermiddag i solen.

VED **KATHRINE LÅVER**

HOVEDROLLEN SALAT MED HUMMER

INGREDIENSER (4 PERS.):

2 kokte hummer
100 g ruccolasalat
100 g crispisalat
1 avokado
fersk bladpersille
fersk dill
gressløk
ørretrogn
majones
sitronsaft fra en sitron
sitronbåter til pynt
salt
pepper

SLIK GJØR DU

Rens hummerne, og kutt kjøttet fra halen opp til klørne i skiver. Husk å spare klørne til pynt.

Rens og del avokadoen i pene skiver.

Vask og kutt salaten. Bland sammen citronsaft, olivenolje og litt salt, og hell blandingen over salaten i en bolle. Bland det godt sammen.

Anrett salat, avokado og hummerskiver pent på tallerkenen. Ha majones i en sprøytepose, og lag små topper over salaten. Dryss over litt pepper.

Plasser en av hummerklørne på toppen av hver tallerken, og dryss hakket gressløk og ørretrogn.

Pynt med sitronbåter, bladpersille og fersk dill.

TILBEHØR HJEMMELAGET MAJONES

DU TRENGER:

2 eggeplommer
1/2 ts salt
1 ss sitronsaft
1 ts dijonsennep
ca. 4 dl nøytral olje
1/4 ts kvernet pepper

SLIK GJØR DU

Rør eggeplommer med salt til de er lyse og tykke. Ha i krydder og halvparten av sitronsaft/eddik.

Spe forsiktig med olje mens du fortsetter å vispe – en teskje av gangen er nok. Øk etterhvert mengden olje. Pass på at majonesen hele tiden er glatt og blank. Blir den tynnere er det fare for at den skiller seg. Du kan redde majonesen ved å tilsette litt vann før du fortsetter å spe, eller la være å tilsette resten av oljen.

Smak til med krydder og sitron/eddik.

Ferdig majones skal være så tykk at den holder fasongen.

TIPS!
Bruk en bolle som ikke er for stor og vid, og en god visp. En hurtigmikser eller stavmikser er også supert å bruke.

OPPSKRIFT OG BILDE: MATPRAT.NO

SNØ – I ETTERTANKENS TID

Ja, jeg vil skrive om snø. Midt i gleden over grønt gress, hvitveis, løvetann og rader av grønne kålplanter på svarte jorder: Snø.

TEKST: **SR. HANNE-MARIA BERENTZEN OCSO**, TAUTRA MARIAKLOSTER
ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Kan du tenke deg noe så lett og lekent som snøflak dansende ned fra himmelen? 1-2-3 så er det vinter. Det mørke landskapet forvandles til et skinnende eventyr. Neste morgen er verden et julekort.

Det var ikke helt sånn i år, for snøen kom i februar. Da gikk tankene heller mot påskeføre. ATV-plogen måtte gi opp deler av brøytingen. Snø fikk være snø og fonner fonner. På vår lille øy oppvarmet av fjorden hadde vi snø i ukesvis! Ellers er det storveis å få fem skiturer i løpet av vinteren. Øy er øy og bygene kommer med sterk vind. Det snør horisontalt, snøen legger seg ikke før den treffer skogen på Frosta.

I ÅR VAR ANNERLEDESÅRET. Snøen ble liggende. Innimellom snøbygene kom en av de vanlige sandstormene, en skarp sønnavind som river opp frossen jord og sender fint jordstøv over hagen. Det ble et underlig mønster av svart og hvitt da snøen smeltet. Til glede for bringebærbuskene.

– Er det skisko? spurte sr. Anne en dag hun hadde vinterferie fra norskкурset. Jeg forklarte forskjellen på sko, støvler og støvletter. Plutselig slo det meg: – Hvilket nummer bruker du?
– 39, svarte sr. Anne.
– Har du lyst til å prøve?

Hun hadde stått slalom, men aldri fått oppfylt drømmen om langrenn. Vi fant et gult stort nok til 3 minutters skikurs. Nå var vi to til å bruke løypene og dele gledene. Bli ett med landskapet. Vi må trække løypene selv. Vinden dekker sporet fra uttur til hjemtur, og fra en dag til den neste, men peiler du godt, har du fordel av et gjenblåst spor.

En vinter som denne må da bedre folkehelsen? Den fine diagonalgangen løsner all stivhet og sårhet fra dårlig bruk av kroppen. En god skisesong bærer oss gjennom sommeren, likesom sommerens svømmeturer bærer oss gjennom vinterens mørke. Det gjelder kropp og sinn, og hele naturen. Snøen demper telen, og snøsmeltingen er viktig for vekstsesongen og maten vi skal spise dette året.

RENS MEG MED ISOP SÅ JEG BLIR REN, tvett meg, og jeg blir hvit som sne, synger vi hver fredag morgen. Det er ikke så dumt å tre inn i det bildet. Kjenne på det mørke vinterlandskapet: Svart jord, visst løv, mørkegrønne graner, skytunge dager. Og så snøfiller i luften, og et skinnende landskap neste dag. Grantrær myknet av snø som bøyer hver gren, grønnfargen som skinner mellom det hvite, reflekterer lyset fra snøen. Alt visst, gammelt og råttent er borte, landskapet er badet i hvitt lys, mykt, lett og skinnende. Vi kan kaste oss inn i et uberørt landskap, bli ett med det.

Rens meg med isop så jeg blir ren, tvett meg, og jeg blir hvit som sne.

Kan vi ennå *Miserere*, salme 51, utenat? *Se i nåde til meg, Herre, i din miskunn, utslett min synd i din rike barmhjertighet!* Davids bønn om nåde etter at profeten Natan hjalp ham å se hvor dypt han hadde falt. Han hadde sett vakre Batseba bade, begjærte henne og brukte sin kongelige makt til å ligge med henne. Da hun var blitt gravid, sørget han for å få Urias, mannen hennes, drept i kamp, og giftet seg med henne.

Det skjer så altfor ofte at vi sitter fast i hovmod når vi synder, blir blinde for hvordan vi legger skyld til synd og gjør alt verre. Før ble *Miserere*, som David skrev da han innså sin synd, sunget hver morgen i våre klostre. Nå har vi forenklet liturgien, og synger den bare hver fredag. Har vi mistet noe ved å nedtone bruken av denne salmen? Er vi blitt skremt av dem som er blitt såret og har vendt seg bort fra Kirken på grunn av mangelfull forståelse, undervisning eller forkynnelse av hva synd er? Tror vi det hjelper å tie om våre fall og vår synd?

FOR NOEN ÅR SIDEN HØRTE JEG EN MANN fortelle om sin vei ut av kriminaliteten. Han fant veien til Gud gjennom en 30-dagers retrett i fengselet. Før møtet med Kristus hadde han ikke tenkt at han hadde gjort noe *galt*. Han hadde bare vært *uheldig* som ble tatt av politiet. Møtet med Guds miskunn lærte ham forskjell på rett og galt, så han kunne eie og stå til ansvar for det han hadde gjort. Det ble en befrielse! Som å tre inn i et mykt snølandskap.

– Åh, skal du på ski? ropte en av våre volontører da jeg spente på meg skiene utenfor garasjen. – Det er jo rene påskeføret!

Hun så lengselsfullt utover jordene. Sola glitret i nysnøen, fjorden lå i blå kontrast bak. Ja, det var påskeføre. Silkeføre.

Jeg har bare tilbragt én påske på fjellet. Da var jeg 17. Det jeg husker er kulingen. Hvor fint det var å ha ulveskinn på hetta når snøen pisket mot ansiktet. Hvor tungt det var å gå krumbøyd mot vinden. En sterk og god opplevelse å måtte kjempe, måtte holde sammen og stole på dem som var fjellvante. Lære om farer og utfordringer, vite at å gå i silkeføre på fjellet har kostet mennesker livet. Vi trenger kuling og storm, vi trenger å baske med naturkrefter og ikke ta livet for gitt.

Det var ikke kulingen vår volontør mente. Hun så sola som varmet, og krystallene som glitret. Du behøver ikke påske for å ha påskeføre. Du kan gå på silkeføre langs fjæra på Tautra, spenne av deg skiene, hente frem termos med solbærtoddy, matpakke, firkløver og appelsin når du har retrett i mars. Det må være appelsin.

Rens meg med isop, så jeg blir ren. Tvett meg, og jeg blir hvit som sne!
Hver dag, hele året. •

JESUS

– den tidløse provokator

Denys Arcand lyktes antakelig med lang mer enn han trodde med sin «Jesus av Montreal».

TEKST: JON SELÅS

Filmen kom i 1989, da regissøren nærmet seg 50 år. Arcand ble født i 1941 i Québec i en katolsk familie og gikk ni år på skole hos jesuittene, før familien flyttet til Montreal.

Tidlig i ungdommen tok han et personlig oppgjør med bakgrunnen og kom senere til å kalles seg ateist. I et intervju med britiske *The Guardian* på 90-tallet gjorde han likevel en mer enn selvironisk observasjon: Man kan kalle seg ateist, man kan kalle seg ikke-praktiserende eller hva som enn måtte passe, men med hans bakgrunn ville det uansett være umulig å ikke vedkjenne seg å være «katolsk».

DOKUMENTARFILMSKAPER

Hans egentlige drøm om å bli profesjonell tennisspiller, bleknet fort. Mens han studerte historie ved universitetet i Montréal, ble han involvert i filmskaping. Og interessen ble fort hans livslange besettelse; han har per i dag vært aktiv i mer enn 55 år.

Hans første, og betydelige, innsats kom som dokumentarfilmskaper. Med sitt venstreorienterte grunnsyn og en rendyrket observasjonsevne til sine medmennesker, kom han i særlig grad til å fatte interesse for mennesker på samfunnets skyggesider – med en særdeles kraftig brodd mot storsamfunnets hang til å dyrke de vellykkede og privilegerte. Han gjorde furore og fikk enormt med oppmerksomhet etter sin dokumentarfilm *On est au coton* i 1970 – en film som faktisk ble forbudt å vise i hjemlandet i seks år.

Hans spillefilmgjennombrudd kom imidlertid med hans beskrivelse av borgerskapet ikke-fullt-så-diskrete sjarm i *Sammenkomsten* (1986). Den handler om smått trette akademikere på helgetur. De avslører, og stanger mot, livets seksualiserte erfaringer og praksis.

JESUS I VÅR TID

Men så, i 1989, kom altså *Jesus av Montreal*, i bunn og grunn er et forsøk på å konkretisere

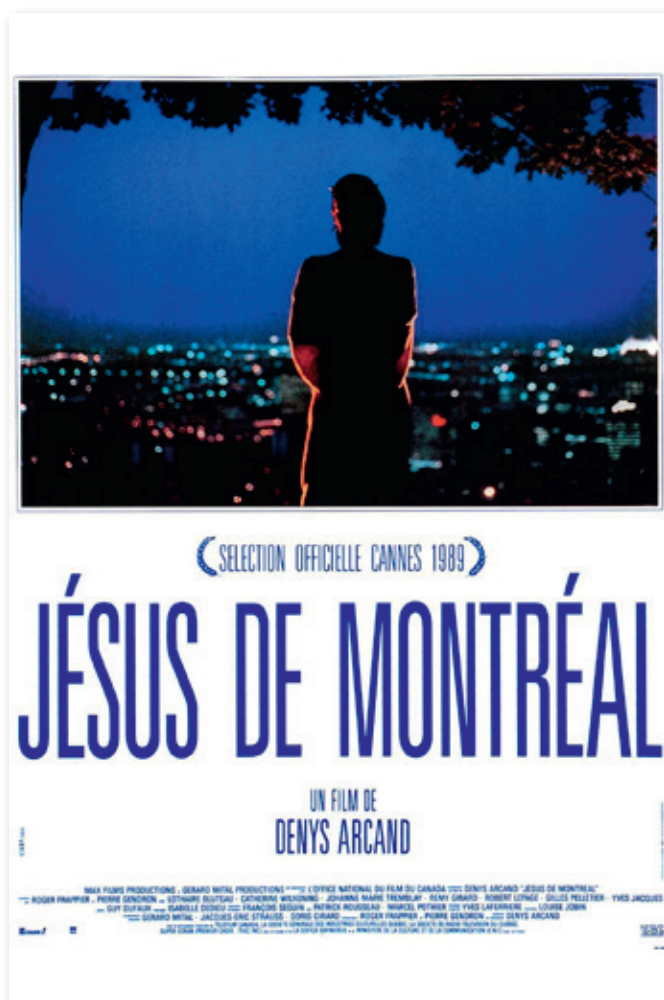
den alltid utfordrende tanke: Hva om Jesus dukket opp igjen – i vår tid?

Arcand erstatter tilsynelatende den religiøse dimensjon med en kunstnerisk sfære: «Men, se, der er en skuespiller!» sier Cédéric Noël, historiens Døperen Johannes-skikkelse, når Daniel (Lothaire Bluteau – filmens Jesus-personifisering) første gang dukker opp.

For absolutt alle «dukker opp». Utgangspunktet er nemlig at presten i en lokal, katolsk menighet ønsker å fornye det slitte og noe utdaterte pasjonsspillet rundt kirken hans. Pater Leclerc er en høyst feilbarlig skikkelse: «Jeg er ikke en spesielt god prest.»

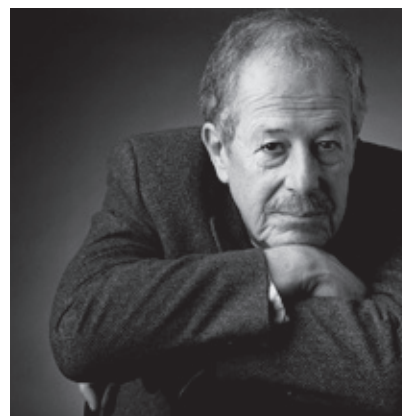
Men ettersom pasjonsspillet i parken omkring hans kirke har tradisjoner som stadig trekker folk rundt påsketider og presten er en beundrer av god skuespillerkunst, er behovet for modernisering påtrengende.

Dermed starter spillet. Og gradvis går det opp for seeren hvor dypt Arcand har

JESUS AV MONTREAL

- En fransk-canadisk dramakomedie fra 1989 skrevet og regissert av Denys Arcand, med Lothaire Bluteau, Catherine Wilkening and Johanne-Marie Tremblay i ledende roller.
- Handlingen utspiller seg rundt en gruppe skuespillere som skal sette opp påskepasjonen i en kirke i Quebec, der de kombinerer religiøs tro med ukonvensjonelle teorier om den historiske Jesus.
- Når kirken vender seg mot hovedrolleinnehaver og forfatter av skuespillet, spiller det han opplever Jesu liv, og filmen gjentolker flere historier fra Det nye testamentet.

DENYS ARCAND: Arcand er en fransk-språklig regissør og manusforfatter fra Canada. Han ble født i 1941 i Deschambault, Quebec.

gravd i både teologi og historisk-kritisk forskning. Det skal ikke legges skjul på at hans tilnærming også søker apokryfe og høyst diskutabile kilder. Men i all vesentlig hovedsak fremkalles i filmens gang en frapperende parallellhistorie mellom Bibelens fortellinger om hva som skjedde før, under og etter Kristi lidelsesdager.

Daniel er ingen mild mann: han «rensers tempelet» så det oppstår øyeblikkelig erstatningskrav for skadeverk. Han blir rasende når mennesker utnyttes eller mennesker med makt slår på dem som er mindre enn dem.

HVA TROEN PÅ JESUS ER

Samtidig forkynner han et budskap om tilgivelse og medynk og – ja – solidaritet, på en måte som faktisk og bokstavelig griper fatt i tilhørerne. Filmen makter faktisk (i motsetning til nesten alle «bibelske» filmer jeg har sett gjennom livet – og 30 år som filmkritiker) å nærme seg mysteriet om hva troen på Jesus egentlig er. Og det

«Gradvis går det opp for seeren hvor dypt Arcand har gravd i både teologi og historisk-kritisk forskning.»

er på dette punktet jeg antar den mulige ateist Denys Arcand lykkes med langt mer enn han selv forutsatt. Men hvem vet; i en sekvens plasserer han seg selv i rollen som Pontius Pilatus.

Selvfølger er det provoserende! For den arme, velmenende p. Leclerc er det sannelig ikke så enkelt å bli klok på hva som provoserer ham mest: Den ukontrollerbare Daniel eller den nesten like ukontrollerbare folkemassen som plutselig og ekstatisk ser sin frelser vandre midt i blant dem nattetider på deres eget kirkefjell.

Og hverken Daniels død eller «oppstandelse» gjør det lettere for noen – fremfor alt ikke for nøyeregnende dogmatikere.

Daniels liv og virke anno 1989 beskriver et menneske hvis liv og virke blir like nødvendig å bryte ned og fjerne, som maktmennesker for snart 2000 år siden også gjorde.

Det er ikke pent. Og heresiens fallgruver er nærliggende og høyst mulig å henvise til. Samtidig: Troen har alltid vært – og vil alltid være – også et spørsmål om vågespill, hengivelse og en ydmyk akseptasjon. Gjennom alle tider.

Og av alle filmer jeg har sett, som forsøker å belyse nettopp dette, er nettopp Denys Arcands *Jesus fra Montreal* den som lykkes best.

Hele filmen er for øvrig lett tilgjengelig på YouTube. •

FR. ELLERT DAHL
DET LEVENDE TREET
 ST OLAV FORLAG 2018

OLAV RUNE BASTRUP er kirkemusiker, forfatter og journalist, tidligere domorganist i St Olav domkirke.

«Min største fascinasjon etter å ha lest fr. Dahls praktverk er tryggheten og gleden som formidlingen bærer preg av.»

«Det levende treet» – et livsverk verdig

OMTALT AV **OLAV RUNE BASTRUP**

Den 13. juni fylte fr. Ellert Dahl OP 90 år. Det er 64 år siden han trådte inn i dominikanerordenen og 58 år siden han mottok prestevigselen i St. Dominikus kirke. I sin høye alder har han samlet hele sitt forråd av kunnskap og innsikt i en bok som er et livsverk verdig. Boken er en bearbeidelse av en serie foredrag han i en alder av 85 år påtok seg å holde om den kristne tros utvikling fra skapelse, åpenbaring og gjenløsning, frem til Kirkens tid og troens vekst gjennom århundrene.

Perspektivet er svimlende, panoramaet enormt. Desto mer treffsikker er bokens tittel. Det levende treet er troens mangfoldige tre fremstilt gjennom Abrahams og jødefolkets historie og i de siste tider gjennom Kristus og Kirkens historie frem til denne dag.

KRISTUSÅPENBARINGENS HISTORIE

Bokens første hoveddel er viet Den hellige skrift med et fast fokus på Det gamle testamente som en uatskillelig del av Kristusåpenbaringens historie. Vi føres inn i Skriftens univers med dets mange og skiftende perspektiver – som historie, som allegori, som meningsfulle myter, som poesi og ikke minst som åpenbaringen av jødernes Messias og de troendes Kristus. Forfatteren gjenforteller og parafaserer Bibelens store fortellinger, åpner dem opp og viser hvordan Guds levende Ord har virket og levd først hos jødene og siden i Kirken som troens mest dyrebare arv. Fra troens frø som plantes i patriarken Abrahams hjerte, går det en organisk linje frem til åpenbaringen av Kristus som sann Gud og sant menneske og til Kirkens mottakelse av dette mysterium i tro og hengivelse.

Forfatteren unnlater ikke å gjøre oppmerksom på at å lese Bibelen krever kunnskap. Som en annen katolsk prest engang skal ha sagt: «Det er ikke gud og hvermann som kan lese Bibelen». Siden reformasjonen har det vært en ofte gjentatt anklage at katolikker holder Bibelen for mindre viktig enn protestanter med sin insistering på prinsippet om Skriften alene. Ved å sidestille Skrift og

Tradisjon reduseres Skriftens suverenitet som åpenbaringskilde, er et argument som ofte høres. Fr. Dahl viser hvordan det motsatte er tilfelle, men gir protestantene samtidig en viss anerkjennelse for å ha sentrert fokuset på Skriften i en tid da det var nødvendig.

Men Skrift og tradisjon er verken separate eller konkurrerende kilder. Bibelen er i seg selv en overlevering gjennom mange ledd som Kirken har mottatt, avgrenset og anerkjent som den sanne åpenbaring av Kristus. Rekkefølgen er ikke uten betydning. Kirken kom før Skriften. Det er gjennom Kirkens mottakelse og tro at Skriften åpnes opp og blir hellig skrift. Et utsagn av den store danske salmedikter N. S. F. Grundtvig klinger her mer katolsk enn nok Grundtvig selv var klar over: «Man skal ikke stå på Skriften», skriver han med henvisning til ortodokse lutheraneres insistering på å stå på Skriftens grunn. «Man skal legge den åpen på alteret i de troendes forsamling», legger han til. Denne grundtvigianske kongstanke er egentlig ganske katolsk: Gjennom Kirkens tilslutning og tro, i de troendes forsamling, blir Skriften hva den er: hellig skrift, åpenbaringens sluttvisjon, det levende Ord som åpenbarer og forklarer troens mysterium.

TOLKNING UNDER TROENS LYS

I sin gjennomgang av de bibelske fortellinger går Fr. Dahl ikke inn på de mange vanskelige spørsmål av teologisk, historisk og tekstkritisk art som knytter seg til det som i realiteten er mange bøker, alle med sin særlige kontekst og tilblivelseshistorie. Det ville ikke bare ha sprengt bokens rammer, men også dens formål. Forfatteren nøyer seg med noen korte historiske og sjangermessige avgrensninger for å gi leseren mulighet for en meningsfull tilegnelse.

Men forfatterens oppgave i denne sammenheng har ikke vært å meddele oss de siste bulletiner fra bibelforskernes laboratorier. Det er de bibelske fortellingens betydning som troslevering, deres tyding og tolkning under troens lys, som er bokens

perspektiv. For leserens tilnærming til stoffet er dette viktig å være klar over.

EN KUNSTHISTORIKERS GREP

Fr. Dahl er kjent som en usedvanlig kunnskapsrik kunsthistoriker. Det merkes også i det litterære anslaget. Han åpner Skriften opp som en stor billedbok slik kunsthistorikeren gjør når han står foran en billedfrise og skal tyde den i hele sin kompleksitet. Som en nennsom konservator legger han nytt bladgull på slitte steder og lar oss se det vi ikke la merke til før, med friskt blikk. Mer enn dette også: Forfatteren er i dette tilfelle selv som kunstneren som har fått i oppdrag å utsmykke en hel katedral – med penn og ikke med pensel. Han maler Bibelens store fortellinger ut. Alt og alle har sin plass i den store billedfrisen.

Sentralperspektivet er den triumferende Kristus over alteret. Men på veien frem dit fanger blikket høyt og lavt inn bibelske scener: engler, profeter, patriarker og alle de hellige svever i rommet salig befridd fra Newtons tyngdelov. Underveis merker man hele tiden kunstnerens hånd, hans nærvær i de høyst personlige signaturer han her og der legger igjen i form av underfundige litterære kommentarer. Det gjør boken til en fryd å lese.

Her er noen eksempler fra kapitlet «Guds rike», der Dahl gjennomgår Saligprisningene og tar for seg Nietzsches kritikk av kristendommen og dens påståtte slavemoral. Fr. Dahl skriver:

«Jeg tror jeg vil påstå det motsatte. Saligprisningene er de sjelelig sterkeste evangelium. Ydmykheten har stor bærekraft. Barmhjertigheten krever mer enn et ømt hjerte, men et stort hjerte. Modig er den som i kampens bitterhet skaper fred».

Så drar perspektivet seg til, vi kommer til endetidsvisjonen, til den store bryllupsfest som snart skal holdes. Oppgjør og dom er like om hjørnet, vi vet ikke akkurat når, men det merkes at noe er i gjære. Fr. Dahl skriver:

«Fra fortid til fremtid – det forteller Skriften om. [...] Vi roper stadig: "Komme ditt rike, skjæ din vilje som i himmelen så og på jorden". Vi vet ikke i

hvilken time han kan komme. Vaktene blir lange. [...] Allikevel merker vi på de ganske små tegn og varsler at noe er i gang, der er en banking fra tildekkede rør, der er dumpe lyder fra gruveganger, det beveger seg under oss, de stener vi går på, flyttes, listing fra fortau i en tidlig morgenstund, en luftning gjennom gatene, det hviskes: Fremtiden er vår, fremtiden er vår!»

Så kommer oppgjørets time, dommens store dag – et tema som i kunsthistorien undertiden er malt ut i de mest marerittvekkende visjoner. Men hør hos fr. Dahl:

«Men se, her skal du se! Myriader av barn, fra smårollinger til tenåringer, så langt øye når, på den sandige sletta mot de steingrø fjell. Det er Kinas barn som aldri nådde å bli født. Det er de ufødte barn i ettbarnsfamiliene, der går de, og de synger, lykksalige, kledd i silke, sukkerrosa, marmeladegul, mandaringrønn, marsjerer med snorer, vimpler, faner og trommer og trompeter, de lever alle sammen hos Gud. Han har reist et særlig himmeltelt for dem, og de går og de synger, og når de ikke synger, legger de kabal.»

Det er kunstneren, ikke kunsthistorikeren eller teologen, som eksellerer her. Med det faste grep om oppgaven forfatteren har, kan han med stor frimodighet tillate seg dansetrinn som disse.

KIRKENS TID

Slik bokens første halvdel handler om røtter og stamme, slik er grener, bladverk og krone temaet for andre halvdel. Dette er Kirkens tid. Det handler om det apostoliske vitnesbyrd som Kirken mottar og viderebringer, om Kirkens utvikling og budskapets spredning fra munn til munn gjennom dem som selv hadde hørt og sett den oppstandne. Om kirkefedrene, riktignok i et noe for smalt utvalg etter mitt syn, om helgener og av Marias rolle, om teologiens utvikling og Kirkens møte med de første heresier, forbausende aktuelle den dag i dag.

Ikke minst handler det om oss, det katolske kristenliv, om sakramenter og skriftemål, om Kirken i det samtidige. Første og særlig annet Vatikankonsil gjennomgås

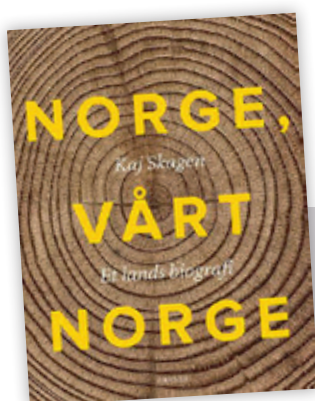
forholdsvis grundig. At forfatteren har et større hjerte for det annet enn for det første, gjør han lite for å skjule.

FORMIDLING I TRYGGHET OG GLEDE

Et eget kapittel er viet kirken og dens forhold til kunsten – eller rettere: bildets rolle i kulten. Dette er fr. Dahls hjemmebane. Kapitlet er utstyrt med bilder fra kunsthistoriens klassiske verk og med detaljerte referanser. Forfatteren gjennomgår de prinsipielle spørsmålene rundt bildets plass i den kristne kult – fra det gammeltestamentlige billedforbud til den store ikonoklastiske strid fra 726 til det som regnes som «ortodoksiens triumf» ved konsilet i Konstantinopel så sent som 843, der bildets rolle i kulten får sin endelige teologiske anerkjennelse og billedstormerne blir satt i skammekroken.

Her synes jeg imidlertid forfatteren har vært for gjerrig. Stilt overfor et stoff han kan mer om enn de fleste, er det som han holder tilbake i beskjedenhet. Bokens format hadde tillatt forfatteren å utvikle dette temaet enda bredere. For temaet med alle sine implikasjoner er ganske aktuelt. Billedstormere har vi alltid hatt i Kirken. Er det noen som aldri tar ferie, så er det dem. I dag møter vi dem i sekulær skikkelse. Disse åndelige barn av Jean Calvin og Oliver Cromwell har det særlig travelt oppunder jul med å rense alt som ved minste mistanke minner om kristendom, ut av vår historiske arv med julesanger og alt dertil hørende.

Min største fascinasjon etter å ha lest fr. Dahls praktverk er tryggheten og gleden som formidlingen bærer preg av. Det skinner liksom mellom linjene. Forfatteren har arbeidet i stor glede med sitt stoff. Han har ikke sittet i kjelleren og skrevet. Nei, han har sittet oppe og undertiden har den 90 år gamle mann til og med kostet på seg noen friske dansetrinn og hoppet av fryd. En mann som under livets høsthimmel har fått bevare troens glede og åndens visdom på den måte som denne boken vitner om, må være en velsignet mann. Jeg stiller meg i flokken med de andre og sier: *Ad multos annos!* •

KAJ SKAGEN
NORGE, VÅRT NORGE.
ET LANDS BIOGRAFI
 DREYERS FORLAG 2018
 427 SIDER, KR 349

«Det er partier av boka der man formelig hikster av fryd – går det an å være så frekk mot det prektige norske åndsliv! »

Åndelig gjenreise nå!

OMTALT AV **HANS FREDRIK DAHL**

Gjenreise det åndelige Norge, det er hva Kaj Skagen vil. Gjenfinne det metafysiske, lete opp det religiøse, sette på plass den glemte tradisjon fra Hans Nielsen Hauge til André Bjerke. Slik at vi alle kan peke på den og si: her er den åndelige dimensjon i norsk åndsliv – den vi har så vanskelig for å se i dag.

Sympatisk, spør du meg. Og ikke bare fordi den har vært fortiet så lenge, men fordi fortidens kultur blir fattig og uforståelig om vi ikke får med de åndelige forfatterne og filosofene også.

Hva er da årsaken til fortielsen, som gjør Kaj Skagens bok så nødvendig og riktig nå?

Vel – andre åndsretninger har vært så dominerende at de har skjøvet tradisjonister og kristne til side. Siden Bjørnson forkastet troen høsten 1877, har kristendommen framstått som litt komisk i norsk sammenheng. Alle har jo visst at noen åndelig hjelp til å forstå moderniteten kunne man ikke få av Pastor Manders. I stedet har man vendt seg til kulturradikalismen – til tradisjonen fra Georg Brandes og De fire store, fram til Mot Dag og Pax. Slik har tradisjonisme og kristentro kommet i skyggen i Norge.

Men er det også noe med åndeligheten selv? Den har ikke vært på høyden bestandig, kanskje. Forgjeves ventet man i 1920-årene på biskopenes opprop mot arbeidsløsheten. Hvor var de åndeliges front mot fascismen i 30-årene, eller de kristnes advarsler mot atombomben i vår tid? Blaffet av kirkelig motstand under krigen var ikke nok til å hevde den kristne tradisjon i det lange løp. Og veien mot øst for de kulturradikale etter 1968 – mot Sovjet, Kina, den tredje verden

– har gått uten nevneverdig deltakelse fra de åndelige.

JENS BJØRNEBOE SOM HELT

Bortsett fra Jens Bjørneboe, da. Han er Kaj Skagens helt, den oftest omtalte person i Norge, vårt Norge. Skjønt helt? Bjørneboe ble jo tross sin åndelige bakgrunn i Rudolf Steiner og antroposofien, en revolusjonær sekstiåtter fylt av tredjeverden-romantikk. Pax-forfatter med hud og hår, generøs med rettighetene i så måte, men en forløper for den norske godhetsforestilling med sitt snakk om et «foregangsland» – mens vi i virkeligheten sjangler rundt som en knøl i verden ...

Men Bjørneboe utgår fra en tradisjon, som altså skal gjenreises nå. Alle tanker om nasjonen Norge fra slutten av 1700-tallet utgår fra den åndelige dimensjon – fra Hans Nielsen Hauge, Henrik Wergeland og nedover, selv om dette ikke er forstått i dag, ja selv om det er aktivt forflatet av sosialdemokrater som Halvdan Koht og hans etterfølgere. Nasjonen er en åndelig størrelse, og de som benekter dette i dag, må selv regnes som historieløse. De 25 sidene om Wergeland i denne boka som begrunner dette, er forbilledlige.

Skagens gjenreise videre blir så mye mer effektiv som han reiser en farlig skarp egg i kulturkritikken. Især går det ut over forfatterne til venstre, Agnar Mykle, Georg Johannesen og Dag Solstad. Det er partier av boka der man formelig hikster av fryd – går det an å være så frekk mot det prektige norske åndsliv! Så ironisk mot de velmenende norske m-l'erne!

Selvfølger vil boka vekke motstand; polemikken går allerede høyt i Klassekampen. Men anførselene mot skikkelser som Ask Burlefot og Gymnaslærer Pedersen er en fryd å lese.

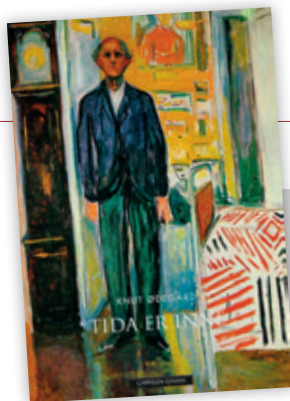
Andre steder går teksten litt mer på det jevne. Jeg får aldri helt tak på det spesielle i gamle Monrads filosofi, gjengitt over 10–12 sider her. Er den virkelig så enestående? Og begrepet om «positivisme» og «anti-positivisme» (det stammer fra Rune Slagstad) får vel en litt for stor betydning her. Kan forresten ikke antroposofene sies å ha begått feil også – som i den meningsløse kampen mot Darwin? Eller i den altfor høytidelige motstanden mot Mykle? (Skjønt akkurat her er forfatteren mer tvetydig enn vanlig, kanskje fordi han selv er en del av den seksualrevolusjonen han beskriver).

ANTROPOSOFIEN

Et kjernepunkt blir tolkingen av antroposofien. Går Skagen egentlig god for den? Den behandles i én sammenheng som legitim mystikk, altså Guds-lengsel, fair enough. En skikkelse som Aasmund Brynildsen avtvinger respekt i så måte, og forfatteren skal ha ros for rehabiliteringen av ham.

I andre sammenhenger må vi se antroposofien mer som et litt fortvilet tilsvaret til naturvitenskapenes veldige framgang på denne tiden, hva jeg selv har vært inne på i Norsk idéhistorie. Altså som en reaktiv pseudo-lære med opphav i østlig mystikk og (dessverre) i rene sprøyt. Hvilket neppe gjør den bedre enn andre

En nynorsk versjon av denne omtalen er trykt i Dag og Tid nr. 16, 2018.

KNUT ØDEGÅRD
TIDA ER INNE
 CAPPELEN DAMM 2017
 96 SIDER, KR 299

Tida er inne – og ute

OMTALT AV **NILS HEYERDAHL**

Tittelen på Knut Ødegårds diktsamling viser noe viktig ved ekte poesi: at den bruker språket på en annen slags måte enn den vanlige. «Tida er inne» er et fast, hverdagslig uttrykk. I Knut Ødegårds diktverden får det en helt annen betydning. Slik åpner samlingen:

*Tida kjem inn på scena no. Står litt fyrst
 og nøler, ser nøye
 på dørskiltet i huset (ein kulisser der på
 scena) for å vera viss
 om rett stad, ringjer på*

*og eg opnar: Då
 er Tida inne.*

Og slik slutter det siste diktet, der vi møter den hellige asketen og kirkelæreren E frem (død ca 375):

*Så går han inn i si ørkenhole att.
 Og teppet fell med sin stjernehimme
 over endelause sletter av sand. Og så*

*er tida ute.
 Kyrie eleison. Kyrie eleison.*

I mellom disse to tidsdiktene utfolder Knut Ødegård et poetisk univers som stadig minner oss om hva det vil si å leve i tiden – og å skulle «gå ut av tiden». Såre minner fra barndommen og vemodige møter med alderdommen er skildret med en inderlighet som røper spor av egne, dyrekjøpte erfaringer. Vel er han modernist i sitt poetiske uttrykk, men om dét skulle skremme noen: han har samtidig noe å fortelle, han fanger oss med historier som griper fatt i en.

Knut Ødegård debuterte for 50 år siden og har utgitt omtrent like mange bøker. De fleste er diktsamlinger eller gjendiktninger, men han behersker også andre genre. Hans konversjon til den

katolske kirke i 1992 har gitt noen vare avtrykk både på og mellom linjene i hans bøker, men aldri på en påtrengende måte.

Tida er inne er et høydepunkt i Knut Ødegårds omfattende litterære produksjon. Her er intet tilfeldig i form eller innhold. Ikke bare det språklige uttrykk, men også det typografiske oppsett er bevisst og nøye gjennomtenkt. Desto mer er det å beklage at første del av hans dikt Ei fredagspreike fikk et galt oppsett i forrige St. Olav.

Det gir en god grunn til å gjengi det en gang til, i riktig form:

*Onkel Knut var prest
 Han var ein praktisk mann, latin
 var gresk for han.
 Han døydde då han vart pensjonist, stod
 og grov tomt til det nye huset
 då hjarta hans svikta etter påske.*

*Han var meir ein elektrisk
 enn ein predikant, han byrja sine talar
 med at «Eg er ingen talar»
 og hadde rett i det.*

*Han hadde ikkje stort å læra frå seg
 til sokneborna, dei sleit med sitt,
 med sine fødsler, med sin kjærleik og sin død
 og for slikt hadde han ikkje ord.*

*Men han hadde lært seg å reparera
 elektriske leidningar og han gjekk på husbesøk
 og ordna opp i kortslutningar og skrøle
 sikringsboksar, skrudde lamper på plass.*

og det lyste der han hadde vore.

Dette diktet er oversatt og utgitt på engelsk, slovakisk, bulgarsk, kinesisk, serbisk, ungarsk, tyrkisk og albansk. Det overrasker ikke. Knut Ødegård har i mange år vært den norske poet som antagelig har hatt det videste internasjonale nedslagsfelt. •

øst-vendte norske rørsler – kommunisme, maoisme, kinabegeistring.

Hvor langt den siste gikk, vises til og med i Arne Næss' filosofihistorie, som i 1976-utgaven ga rikelig plass for det som i dag må ses som «en ... masse-morders platttheter».

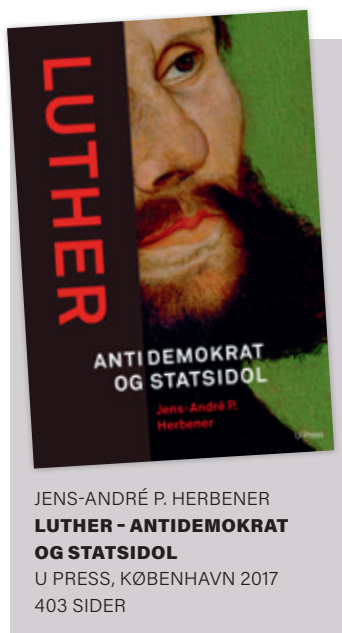
STRYKE KRISTENKORSET AV FLAGGET

Hva sitter man igjen med, rent idéhistorisk? At kampen mot kristendommen er og har vært en hovedlinje i det radikale norsk åndsliv. Kirken og dens tilhengere har nemlig stått i veien for all ekte revolusjonsglød fra Wergeland og nedover; den har alltid blokkert seksualdriften, bremsset kulturen og hemmet oppdriften – etter det radikale åndslivs mening. Kirke og kristendom ses som hovedfienden.

Dette blir ikke alltid forstått. Vi vil jo så gjerne at det skal være edle formål som antifascisme og den slags som motiverer kulturradikalismen. I virkeligheten er det like ofte kirkefiendtlighet. Agnar Mykle lot seg begeistre over Arnulf Øverland, ikke på grunn av hans kamp mot fascismen, men fordi som Skagen viser at dikteren gikk inn for å stryke kristenkorset av flagget. Rent og rødt – det skal flagget være! I hvert fall for den norske kulturradikaler.

Det er det man sitter igjen med, etter denne strålende morsomme, passende lærde og inn imellom dypt tankevekkende bok. •

HANS FREDRIK DAHL er historiker, professor em. i medievitenskap, tidligere kulturredaktør i Dagbladet.

«Vi får nå, med Herbeners bok, en sammenlikning av Luthers teologi og det dansk-norske diktatur som peker enda videre ut.»

Luthers plass i historien

OMTALT AV HANS FREDRIK DAHL

Luther-jubileet er over, og takk for det. At det i fjor var 500 år siden han lanserte sine 95 teser mot pavekirken (spikret dem på kirkedøren, sies det), førte til en lavine av jubelbøker med tilhørende avisartikler og radioprogrammer, i hvert fall i den protestantiske del av verden. De fleste av dem positive og hyllende, men noen få negative også. Til de siste hører den danske religionshistorikeren Jens-André P. Herbener, hvis bok *Luther – Antidemokrat og statsidol* snur opp-ned på stemningen fra i fjor.

Det ble sagt den gang, enda til av dronningen og statsministeren i Danmark, at Luther var mannen vi kan takke for alt godt og moderne i verden; for individualismen, friheten og likheten, kanskje også for velferdsstaten og fremskrittet. Langt ifra, sier Herbener nå. Luther sto for djevelfrykt, antisemittisme og undertrykkelse, hans plass i historien er på enevoldsmaktens og den autoritære teologis side. Han kan så visst ikke feires som reformatoren som gjorde oss moderne!

Dermed er vi midt i striden om hvordan denne mannen skal forstås – om hans plass i historien, om man vil.

TRADISJONELT KATOLSK SYN

Det er en strid med tradisjoner. Katolikker har bestandig uglesett Luther. Selv om han hadde mange gode ting på programmet, og stilte høyst berettigede krav til Kirken, var det noe med mannens temperament som bidro til at han skjøt over målet – og viklet seg inn i kontroverser som snart gjorde programmet umulig å godta. Etter hvert ville han ikke at det skulle godtas heller. Etter Kirkens syn står Luther som den begavede reformatoren som gikk seg vill i en blanding av kolossal selvovervurdering og denne verdens innfløkte storpolitikk.

Herbeners bok gir – i hvert fall i begynnelsen – gode argumenter for et slikt syn. De mange sitatene fra Luthers «mørke» skrifter, med rabiante utfall mot jødene, mot Paven, mot de tyske bøndene, og mot enhver som var selv det minste uenig med ham – kjennes avskrekkende i dag. De gir et stikk til katolikkene. Luther gikk

inn for en fyrstenes statskirke og prediket en underdanighet for øvrigheten som knapt er til å forstå i dag – den glimrende bibeloversettelsen og de mange gode salmene (vi synger dem selv) til tross.

IKKE SÅ ENKELT

Men så snur Herbener. Katolikkene er ikke mye bedre selv, sier han. Vår tro er nemlig undertrykkende, dogmatisk og autoritær, og den delingen av protestantiske mot katolske land som reformasjonen førte med seg, utartet til en religionskrig av aller verste sort, hvor pavekirkens forsvarere ikke sto tilbake i grusomhet i forhold til andre. Heksebålene luet på protestantisk side, men det gjorde sannelig kjetterbålene på katolsk også. Troen ble kort sagt forsvart med den mest avskrekkende fanatisme fra begge sider.

Hva var det da som snudde utviklingen og gjorde Europa mer tolerant? Man kan saktens spørre. For noe var det som dempet dogmekrigen og i stedet spredte en moderne liberalisme gjennom samfunnslegemet. Opplysningstiden, 1700-tallets fornuft, sier Herbener. Vi fikk igjen tro på vitenskap og toleranse, til avløsning av religionenes svart-syn og gjensidige fordømmelse. Det var altså ikke kristendommen som beredte menneskerettigheter og toleranse, men det motsatte – religionenes bekjempelse. Her kommer da forfatterens underliggende historiesyn fram: Jo mindre religion desto bedre, med konfessjonsfri stat og grunnleggende sekularisme som generelt ideal. Ikke minst når islamismen truer som i dag (altså en ytterliggående sekt, à la Luther), ser vi denne historiens lærdom ekstra tydelig: Jo mindre religion i verden, desto bedre. Luthers historie bare understreker dette poeng, i følge Herbener.

TVETYDIG Plass i historien

Men har ikke Luther en selvstendig del i verdens haltende utvikling, noe som gjøre hans plass i historien ekstra problematisk? Georg Fr. Rieber-Mohn var inne på det i forrige St.Olav. Herbener går enda lenger. La oss oppsummere:

Luthers lære førte til en tydelige skjerpelse i diktatorisk retning som fant sted i mange protestantiske stater på 1600-tallet. Danmark-Norge gir et nærliggende eksempel i så måte. Innføringen av den nye lære i 1537 innebar jo her en skarpere kongelig autoritet, med strengere straffer og mer eneveldig diktatur enn før. Norge forsvant som lydrike og ble i stedet en provins, hvilket bestandig har opptatt norske historikere, og i dag føres videre av Øystein Rian (se hans verk *Sensuren i Danmark-Norge*, 2014). Også enevolds-styrets strenge dynamikk og «protestantiske» kvalitet rent allment er kjent; jfr. Nils Gilje og Tarald Rasmussens grunnleggende studie *Tankeliv i den lutherske stat* fra 2001.

Vi får nå, med Herbeners bok, en sammenlikning av Luthers teologi og det dansk-norske diktatur som peker enda videre ut. Den er verdifull, og burde definitivt sette stopper for jubileets tendenser til å se reformasjonen som «demokratiserende». Tvert imot, protestantismen var skjerpende, diktatorisk. Og det fikk følger:

Det foreligger nemlig en spesiell forbindelse mellom Luthers antisemittisme og nazismens jødeforfølgelse. Det er en kjensgjerning, dessverre, at oppslutningen om Hitler var større i protestantiske områder av Tyskland enn i katolske, og at protestantismens fanatisme ga næring til det tyske jødehat – det som endte så katastrofalt i Auschwitz. Herbeners bok tematiserer dette ved en detaljert gjennomgang av Luthers antisemittiske skrifter, sammenholdt med Nürnberglovene av 1935 og etter hvert med utryddelsespolitikken i Det tredje rike. Sammenlikningen er forskrekkelig. En fullgod behandling ville kreve større detaljer, naturligvis, og en mer nærgående studie av religion/politikk i tyske distrikter, klasser og partier. Men også det rent ideologiske materialet som Herbeners legger fram, hører med – og tjener til ettertanke i all sin gru.

Jo, Luther har en plass i historien, og den er tvetydig, for å si det pent. •

Katolsk eller ortodoks?

Redaksjonen har fått noen kommentarer knyttet til portrettintervjuet med ekteparet Oksana og pater Myron Kuspys. Det gjelder bruken av de to ordene «katolsk» og «prestepar». Vi er de første til å innrømme at saken ikke er særlig enkel, men prøver oss på en liten avklaring.

TEKST: NILS HEYERDAHL

KATOLSK HAR TO BETYDNINGER: EN ALLMENN OG EN KONFESJONELL

Den allmenne betydning er «alminnelig», «allmenn-gyldig». Som konfesjonelt begrep betyr det «knyttet til den katolske, d.v.s. den romersk-katolske kirke». Myron og Oksana er katolske i denne betydningen. Men de tilhører den ukrainske, unerte kirke. Det er en kirke som er forenet med Den hellige stol, men som ikke feirer messen med den romerske ritus, som har latin som grunnspråk, men med en østkirkelig ritus som har kirkeslavisk og ukrainsk som liturgisk språk. Liturgien minner sterkt om den man finner i den ortodokse kirke.

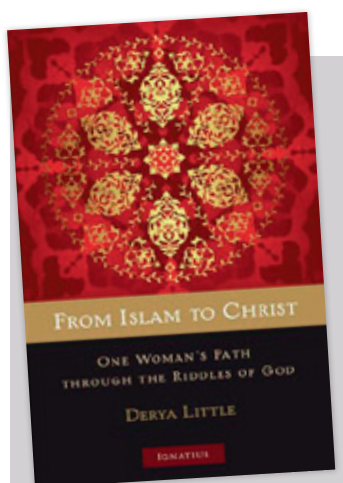

ORTODOKS HAR OGSÅ TO BETYDNINGER

Allment betyr det «rettroende». Som konfesjonelt begrep er det en fellesbetegnelse for de selvstyrende kirker som utgjikk fra den bysantinske kirke etter splittelsen med Roma i 1054.

PRESTEPAR KAN OGSÅ HA TO BETYDNINGER

Det kan være et ektepar der begge er prester (slike finnes i Den norske kirke). Men i vår sammenheng betyr det at den ene er prest. Og så lenge det står katolsk prestepar, må det være mannen, for hverken den katolske, de unerte eller de ortodokse kirker har kvinnelige prester. I de unerte, katolske kirkene kan imidlertid prester som ikke er munk, være gift, akkurat som i de ikke-katolske, ortodokse kirkene. For ytterligere å komplisere saken: Også innenfor den katolske kirke av romersk ritus finnes det jo gifte prester. Men det er menn som både var prester og gift da de konverterte til den katolske kirke, og deretter er blitt viet til katolske prester. •

DERYA LITTLE:
**FROM ISLAM TO CHRIST.
 ONE WOMAN'S
 PATH THROUGH THE
 RIDDLES OF GOD**
 IGNATIUS PRESS – SAN
 FRANCISCO 2018

DORDI SKUGGEVIK er lektor og samfunnsdebattant. Har vært sterkt engasjert i kulturutveksling mellom Frankrike og Norge. Utgitt flere bøker og bl.a. skrevet librettoen til oratoriet «Olav den Helliges Dâp.»

«Med driv, energi og evne til kortfattet, klar formulering av store eksistensielle spørsmål, er dette en bok for hvermannsen.»

Fra islam til Kristus. En tyrkisk kvinnes vei.

OMTALT AV **DORDI SKUGGEVIK**

Jeg slukte denne boken i én jafs – på én dag. Forfatterinnen bruker pseudonym, og fiktive navn. Hun må gjøre det, for Muhammeds lov gjelder fortsatt: Forlater du islam, skal du drepes! Med et veldig driv tar løvetannbarnet oss med på sin reise fra islam, via ateisme, kommunisme, Marx sitt materialistiske menneskesyn, evangelikal protestantisme – før hun legger til kai i Den romersk-katolske kirken.

Hun kommer fra en dysfunksjonell familie i en mindre by i Tyrkia. Faren stikker av fra et gledesløst ekteskap og gir blaffen. Moren sitter ved ovnen og hekler og hekler – fraværende selv om hun er tilstede. tenåringsdatteren driver på byen og smugdrikker alkohol. Hun har ikke penger til dyrere rusmidler. Kompassnålen peker rett i grøfta, men hun reddes av sin intelligens og sitt intellekt: Hun får stipendier og kommer inn på de beste universiteter. Hun leser tunge klassikere bl.a. Dostojevski.

Mens hun tar sin bachelor i realfag ved toppuniversitetet i Ankara, tar hun jobb som språklærer i to amerikanske familier – misjonærer for evangelikal kristendom. Hun møter et ekteskap og et forhold foreldre/barn som er gjennomsyret av kristendommen. Dette blir en ny verden hun ser på bakgrunn av all løgn og manipulasjon som preger familielivet i islams verden. Hun tar et kraftig oppgjør med Muhammed som klarte å få Allahs åpenbaringer til å stemme med sine egne behov: nye koner, sex med småpiker m.m.

GJENNOMBRUDD TIL KRISTENDOMMEN

Studentgruppen blir undervist i avansert engelsk. Læreren fra USA lar dem arbeide med en engelsk oversettelse av Dostojevskis

Brødrene Karamasov. Der kommer hennes gjennombrudd inn i kristendommen. Hun døpes av de evangelikale misjonærene, men så legger hun Martin Luther på sitt akademiske disseksjonsbord. Logikken strekker ikke til, hverken for henne eller Luther. En gammel venn forteller henne diskret at han er blitt katolikk. På biblioteket i Ankara leser hun seg opp på katolisismen. Hun ender opp på lesepulten med kardinal Ratzinger, uten å vite at han nå er pave Benedikt XVI. Hun oppsøker den lille katolske kirken i gamlebyen i Ankara, der kirkerommet gjemmer seg bak en vanlig husfasade. Den franske jesuittpresten møter henne og underviser henne fram til førstekommunion og konfirmasjon. I sitt skriftemål erkjenner hun: *Jeg har drept mine barn*. Hun har endelig forlatt marxismens materialistiske menneskesyn. Begge hennes to forhold forvitret etter abort der hun så på sitt barn som bare en vevsklump.

Bønn gir henne selvinnsikt og bevisstgjør henne slik at hatet til foreldrene smelter vekk, og til avgangsfesten for bachelorgraden i realfag, klarer hun å samle familien. Faren går ut på balkongen og blir ikke ferdig med å gråte.

HVA VESTEN TAPER

Hun slipper realfagene. Det blir master i historie, senere doktorgrad i politikk ved universitetet i Durham. Hennes hovedanliggende er familien som grunnsten i samfunnet. Via datingsiden på Den katolske kirkes hjemmeside gifter hun seg med sin katolske amerikaner, med familien til stede, i den lille kamuflerte kirken i gamlebyen i Ankara, og mens hun bor i et landlig område i USA og skifter bleier på etterhvert fire barn, skriver hun ferdig sin doktoravhandling, og disputerer.

En natt ligger hun våken og ser på krusifikset

PRESSE- KLIPP

på veggen og tenker på den kommende familiesynoden i Vatikanet. Hun sier til den lidende Kristus på veggen: *Hvis de forandrer definisjonen av ekteskapet på denne synoden, hvordan skal jeg da kunne fortsette å tro på deg?* Hun er helt på linje med kardinal Ratzinger/pave Benedikt når det gjelder hvordan Vesten forvitrer innenfra, fordi Vesten taper sin eldste institusjon, Den romersk-katolske kirken. – Hva har Vesten å tilby utenom Kristus? spør hun retorisk. De unge går isteden til islam som tilbyr dem streng identitet, samhold, klare grenser, rettesnor, myndighet og styring – mot full underkastelse.

Om å gå fra protestantisme til katolisisme sier hun: – Som protestant var jeg i havet, men jeg svømte bare på overflaten, for jeg var uvitende om rikdommene som ventet på meg i dypet.

Siste del av boken er en «peptalk» til alle katolikker om daglig å tilføre seg selv ny kunnskap om Kristus, å praktisere bønner, og å gi kirken driftsmidler slik som de evangelikale gjør. Kort sagt: Tiende!

Det er et eventyr å høre denne originale, høyt utdannede forfatterstemmen beskrive sitt livsløp som hun dediserer til barna sine. Vi lærer mye om Tyrkia, om USA og om oss selv. Hun trekker inn mye kunnskap fra tverrgatene i livet. Med driv, energi og evne til kortfattet, klar formulering av store eksistensielle spørsmål, er dette en bok for hvermannsen. Boken har korte kapitler og lite tekst på sidene, likevel får hun sagt mye. Hun skriver stadig artikler om utenrikspolitikk i den akademiske pressen, men også i *Catholic World Report*. •

«[...] går vi tilbake til tiden forut for 1960-tallets revolusjonerende endringer, fantes det også en kultur der mange, på godt og vondt, så på seksualitet som noe privat og intimt, underlagt moralske normer om forpliktelse, forsiktighet, ansvar. At vi forkaster noen sider ved en kultur, betyr sjelden at vi bør forkaste alt. Har vi som samfunn forkastet noe vi er avhengige av?»

HENRIK SYSE I AFTENPOSTEN

«Både prester og andre gjør sikkert lurt i å tenke kritisk gjennom at fridager i et moderne, flerreligiøst samfunn fortsatt er lagt til kristne merkedager. Likevel, hvor lurt og redelig er det å skrive historien ut av tidsregningen? Ikke særlig lurt tror jeg. Tidligere forsøk på revisjonistisk historieskriving er i senere perioder møtt med hoderysting. Å kutte båndene mellom fridagene og de fortellingene som har strukturert en kulturs tids- og års-rytme, vil innebære å kutte båndene til vår kulturelle hukommelse.»

JORUNN ØKLAND I VERDIDEBATT, VÅRT LAND

«Ikke rart at vanlige, sympatiske, reflekterte troende i et mangfold av sterke og ressursrike kristne miljøer stundom føler seg som rene avvikere i det norske mediebildet. For det er ikke et spill som holdes opp for dem, det er ofte et vrengebilde. Vi trenger mer journalistikk om hva kristendom er.»

KNUT OLAV ÅMÅS I AFTENPOSTEN

«We've been spoiled, perhaps, by the clarity and beauty of Francis' writing since he became pope. I presumed that the rest of the Roman Curia would follow his example. Instead, the document released last week (May 18) reads like it was written by an ivory-tower theologian more interested in being obscure than in communicating with the public. In addition, the English translation reads like it was done by Google translation.»

THOMAS REESE I NATIONAL CATHOLIC REPORTER OM DET NYE ØKONOMIDOKUMENTET FRA KONGREGASJONEN FOR TROSLÆREN

PRESTEVIET: Paul Opata ble presteviet i St. Olav domkirke lørdag 21. april av biskop Bernt I. Eidsvig.

ORDINASJONER

Lørdag 21. april 2018 ble diakon **Paul Opata** presteviet i St. Olav domkirke i Oslo av biskop Bernt I. Eidsvig. Paul vokste opp i området rundt Lake Victoria i Vest-Kenya. Han studerte til mastergraden i Kenya i emnet International Relations and Diplomacy ved Universitetet i Nairobi 2009–2011.

Han har bachelorgrad i filosofi og religiøse studier fra St. Augustine Seminary, tilknyttet Det pavelige universitet Urbaniana i Roma 2001–2004. Etter å ha studert og jobbet i hjemlandet kom han til Norge som student i 2012. Her studerte han til mastergrad i internasjonale menneskerettigheter og flerkulturalitet ved høyskolen i Buskerud og Vestfold. Han ble

tatt opp som student ved St. Eystein presteseminar i august i 2014 med teologistudier ved Det teologiske Menighetsfalkultet.

26. august 2017 ble han diakonviet av biskop Bernt I. Eidsvig, og har siden 15. september praktikum i St. Olav domkirkemenighet i Trondheim.

Vi gratulerer!

Bang Cong Pham ble beskikket til lektor mandag 12. mars i St. Johannes apostel og evangelist-menighet av biskop Bernt I. Eidsvig. Bang Cong Pham ble tatt opp som kandidat til det permanente diakonat 10. februar 2017.

Paul Opata

Bang Cong Pham

Utnevnelser

UTNEVNELSER I OSLO KATOLSKES BISPEDØMME

- ▶ **P. José Johan Dumandan** ble med virkning fra 1. februar 2018 løst fra stillingen som kapellan i St. Paul menighet i Bergen, og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Olav menighet i Oslo med ansvar for Filippinsk sjelesorg i menighetene i Drammen, Hønefoss, Jessheim, Kongsvinger, Lillestrøm, Oslo, Porsgrunn og Tønsberg.
- ▶ **P. Amando Bergantino Alfaro** ble med virkning fra 1. februar 2018 utnevnt til kapellan i St. Svithun menighet i Stavanger med ansvar for Filippinsk sjelesorg i menighetene i Stavanger, Arendal, Kristiansand, Askim, Moss og Fredrikstad.
- ▶ **P. Frode Eikenes** ble med virkning fra 15. april 2018 løst fra stillingen som sogneprest i St. Ansgar menighet i Kristiansand, og er fra samme dato utnevnt til sogneadministrator i St. Elisabeth menighet på Eikeli.
- ▶ **P. Louis Dang Quang Tien** ble med virkning fra 15. april 2018 utnevnt til sogneadministrator i St. Ansgar menighet i Kristiansand.
- ▶ **P. Nikolas Goryczka O.F.M.** er med virkning fra den 15. april 2018 gjenutnevnt til kapellan ved Lunden kloster. Utnevnelsen har en virkning til 31. juli 2019.
- ▶ **P. Peter Van Nguyen** ble med virkning fra 15. mai 2018 utnevnt til kapellan i St. Torfinn menighet i Hamar. Fra samme dato løses han fra stillingen som kapellan i St. Ansgar menighet i Kristiansand.
- ▶ **P. Myron Kuspys** er med virkning fra den 9. mai 2018 utnevnt til kapellan i St. Hallvard menighet i Oslo (50%) og ansvar for ukrainsk sjelesorg (50%).
- ▶ **P. Bharath Villavarayan** blir med virkning fra 1. september 2018 løst fra stillingen som biskopens kapellan, og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Hallvard menighet i Oslo. P. Bharath vil fortsette som rektor ved St. Eystein presteseminar.
- ▶ **P. Tao Bjørn Quoc Nguyen** blir med virkning fra 1. september 2018 løst fra stillingen som kapellan i St. Paul menighet i Bergen, og samme dato utnevnt til biskopens kapellan.

KOMMENDE PRESTEVIELSER

Diakon Josef Ottersen vil bli presteviet lørdag 23. juni 2018 kl. 14.00 i St. Olav domkirke i Oslo av biskop Bernt I. Eidsvig.

KIRKENS MOR: *Jomfru Maria* av Giovanni Battista Salvi da Sassoferrato (1609–1685)

Ny minnedag for jomfru Maria

Pave Frans har lagt til en ny minnedag for Maria, Kirkens mor, i den romerske kalender. Dagen etter pinsedagen, altså på 2. pinsedag eller pinsemandagen, feirer Kirken fra og med i år jomfru Maria, Kirkens mor.

Dagen er blitt innskrevet i Den katolske kirkes universelle kalender, i og med at Den pavelige kongregasjon for gudstjenesteliv og sakramentsforvaltning presenterte et dekret lørdag 3. mars.

Kardinal Robert Sarah, kongregasjonens prefekt, uttaler at den nyinnstiftede minnedag for den salige jomfru Maria, Kirkens mor, og den nye feiringen «skal hjelpe oss å minnes at tilveksten i det kristne livet må forankres i Korsets mysterium, i Kristi offer i den Eukaristiske feiringen og i Frelseren og de frelstes mor.»

Ny priorinne på Tautra Mariakloster

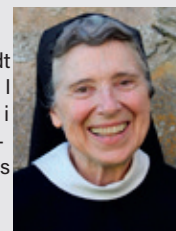
▶ Torsdag i påskeoktaven, den 5. april, ble sr. **Brigitte Pinot** valgt til ny priorinne for Tautra Mariakloster for en periode på seks år. Sr. Gilchrist Lavigne avsluttet sin termin dagen før. Sr. Brigitte er fransk, og kom til Tautra fra et av våre kloster i Belgia i juni 2015. I fjor pinse avla hun løfte om stabilitet inntil døden i Tautra Mariakloster.

Pater Wilhelmus Hertman O.F.M feirer 75-årsjubileum

▶ Pater **Wilhelmus Hertman** O.F.M. var i St. Paul menighet mellom 1954–1987 (først som rektor for St. Franciskus Xaverius-søstrene på «Florida»-sykehus, og deretter som sogneprest). Han feiret 75-årsjubileum for sin prestevielse 4. april 2018. Han flyttet til sitt kloster i Nijmegen i 2015. Han bor nå på et pleiehjem drevet av jesuittene. Vi gratulerer med dagen! Samtidig gjør vi oppmerksom på at han blir 100 år 10. oktober i år.

Søster Rosemary på Tautra 80 år

▶ 3. mars fylte sr. **Rosemary Durcan** O.C.S.O. i Tautra Mariakloster 80 år. Sr. Rosemary er født i USA 3. mars 1938. I 1957 trådte hun inn i cistercienserklosteret Mount St. Mary's Abbey i Wrentham, Massachusetts, USA. Hun var blant grunnleggerne av Our Lady of the Mississippi Abbey i Iowa i 1964 og superior av Tautra Mariakloster som ble innviet 25. mars 1999.

FASIT QUIZ: 1 a | 2 a | 3 a | 4 b | 5 a)
Det finnes faktisk flere. Men allerede i Bibelens to første kapitler er det to nokså ulike. 6 c | 7 c | 8 c) faktisk ikke et eple! | 9 c | 10 c | 11 c | 12 a | 13 b | 14 c | 15 a | 16 c | 17 a | 18 a | 19 a | 20 a

Pavens bonneintensjoner

JUNI: SOSIALE NETTVERK

At sosiale nettverk må arbeide for å være inkluderende på et vis som respekterer andres forskjellighet.

JULI: PRESTER OG DERES PASTORALE TJENESTE

At prester som opplever utmattethet og ensomhet i sitt pastorale arbeid, må finne hjelp og trøst gjennom nærhet til Herren og i sine vennskap med brødre i presteskapet.

AUGUST: DEN DYREBARE FAMILIEN

At alle vidtrekkende beslutninger som fattes av økonomer og politikere, må beskytte familien som en av menneskehetens skatter.

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

JUNI

2 JUNI: Ferming i St. Magnus kirke, Lillestrøm

5.-12. JUNI: Ad liminabesøk, Roma

15. JUNI: Messe på St.a Katarinahjemmet i anledning Tribunalets årsmøte

20. JUNI: Møte med Finansrådet, OKB

21. JUNI: Møte med Presterådet, OKB

22. JUNI: Messe for elevene ved St.a Sunniva skole, St. Olav domkirke, Oslo, kl. 11.00

23. JUNI: Prestevielse, diakon Josef Ottersen

27. JUNI: Fagdag med sogneprester og -administratører

29. JUNI: Messe i St. Peter kirke, Halden, med konsekreering av apostelkorsene

22. JULI: Besøk på NEKs leir, Mariaholm

27.-30. JULI: Trondhjem

AUGUST

11. AUGUST: Pontifikalmesse i St. Olav domkirke, Oslo, i anledning Mariae himmelfart

14. AUGUST: Messe for personalet ved St.a Sunniva skole i Oslo, etterfulgt av foredrag

23. AUGUST: Møte med Konsultorkollegiet, OKB

24. AUGUST: Møte med Pastoralrådets arbeidsutvalg, OKB

26. AUGUST: Høymesse i St. Mikael kirke, Moss, i anledning St. Carolus Borromeussøstrenes avskjed

Oppdatert pr. 14. mai.

JULI

8. JULI: Gudstjeneste på Selja, i anledning Bjørgvin bispedømme og Selja kommunes 950 årsjubileum

NYE MEDARBEIDERE

► **Mona Fallin** (47) begynte som økonomisjef i Oslo katolske bispedømme den 1. mars. Hun har allerede rukket å sette seg inn i flere prosjekter, og å se på hvordan økonomistyringen i bispedømmet kan videreutvikles for bedre å møte kommende utfordringer. Mona er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole 1998. Statsautorisert revisor fra 2002.

► **Anna Maria Pietras** er fra 1. mai ansatt som administrasjonskonsulent i St. Hallvard menighet i Oslo. Anna Maria er utdannet teolog med pedagogikk. Hun har erfaring med undervisning i religion og samfunnsfag og som ergoterapeut fra Polen. Etter at hun kom til Norge, har hun arbeidet som lærerassistente, SFO-assistent og husvert hos Frelsesarmeen. Som frivillig har hun vært kateket tilknyttet St. Olav domkirkemenighet i Oslo.

Biskop Berislav Grgičs kalender

JUNI

2. JUNI: Hl. Messe på St. Elisabethhjemmet

3. JUNI: Hl. Messe i Karmel

6.-12. JUNI: Ad Limina i Roma

17. JUNI: Hl. Messe i Vår Frue kirke

23. JUNI: Hl. Messe på St. Elisabethhjemmet

24. JUNI: Hl. Messe i Karmel

30. JUNI: Møte med filippinske katolikker i Tromsø

18.-20. AUGUST: Visitas i St. Sunniva menighet, Harstad

19. AUGUST: Høymesse i St. Sunniva kirke, Harstad i anledning kirkens 125-årsjubileum

25.-26. AUGUST: Visitas i Den Hl. Families menighet, Storfjord

29. AUGUST: Møte i finansrådet

SEPTEMBER

2. SEPTEMBER: Hl. Messe i Karmel

5.-10. SEPTEMBER: Plenarmøte i Den nordiske bispekonferanse i Szczecin [Polen]

10.-14. SEPTEMBER: Prestemøte og retrett på Storfjord (Lofoten)

16. SEPTEMBER: Hl. Messe i Karmel

22.-23. SEPTEMBER: Visitas i St. Lorenzo Ruiz kapell, Bjørnevatn

23. SEPTEMBER: Høymesse i St. Lorenzo Ruiz kapell, Bjørnevatn, i anledning 20-årsjubileumet

28.-30. SEPTEMBER: Reise til Zagreb

Oppdatert pr. 11. mai.

JULI

1. JULI: Hl. Messe i Vår Frue kirke

8. JULI: Hl. Messe i Karmel

16.-26. JULI: Ferie

29. JULI: Hl. Messe i Karmel

AUGUST

2.-5. AUGUST: Visitas St. Mikael menighet, Hammerfest

5. AUGUST: Høymesse i St. Mikael kirke, Hammerfest i anledning kirkens 60-årsjubileum

12. AUGUST: Høymesse i Vår Frue kirke

Skuespiller Rolf Sand

Skuespiller og teaterinstruktør Rolf Ove Heier Sand gikk bort søndag den 20. mai, i en alder av 98 år.

Rolf Sand var katolikk og hadde mange verv i Kirken, blant annet som leder av Massemediekommisjonen i OKB under biskop Gran. Han hadde et sterkt og sammensatt forhold til Kirken, med bakgrunn i at han som barn ble satt bort av familien til en streng oppdragelse hos St. Josephsøstrene i Oslo. Samtidig var han også uendelig takknemlig for alt det Kirken hadde gitt ham gjennom livet, fra de tidligste år som korgutt under messene.

«Jeg fikk følelse av at troen var livsnerven i livet hans. Han var et sterkt eksempel på hva tro kan bety og hvilken vekt og virkning den kan ha i et liv,» sier journalist Julie Løddesøl om Rolf Sand til katolsk.no.

Rolf Sand debuterte som skuespiller ved Nationalteatret i 1949 med tittelrollen i Holbergs «Den pantsatte bondedreng». I 1952 gikk han til Trøndelag Teater, deretter til Riksteatret fra 1954 og Nationalteatret igjen fra 1958. 1962 begynte

han ved Det norske teatret, hvor han ble en viktig del av ensemblet i over 25 år. Han er også kjent fra en rekke roller i Radioteatrets oppsetninger og spilte i nærmere 30 filmer, hvor den mest kjente er «Bør Børson jr».

«Rolf Sand er en sikker menneskeskildrer med stor innsikt i rollens særpreg; han har særlig gjort seg bemerket innenfor stillkomedie. Allsidighet er et stikkord til hans liv og karriere. Å være skuespiller har alltid vært mer enn et yrke for Rolf Sand, det har hatt med religion, sosial samvittighet, engasjement og kjærlighet til barn å gjøre,» står det om ham i Norsk biografisk leksikon.

I 2015 ble Rolf Sand utnevnt til æresmedlem av Norsk Skuespillerforbund. I begrunnelsen kan man blant annet lese: «Sand beskrives av sine tidligere kolleger som omtenksum, ansvarsbevisst, morsom og fantasifull: Han hadde en egen evne til å finne muligheter i alle situasjoner – en ekte skuespiller.» Og en ekte katolikk som med troen som basis også så muligheter i de situasjoner livet bød på.

Requiescat in pace

P. Thomas Patfoort, O.P.

Michel Patfoort ble født i landsbyen Les Moërs i fransk Flandern 13. april 1918 og døde i Paris 18. mars 2018. Hans morsmål var flamsk. Som begavet gutt gikk han på en kostskole som forberedte til prestestudier. 20 år gammel avla han sine første løfter i dominikanerordenen og fikk klosternavnet Thomas. Hans eldre bror Albert var allerede dominikaner.

Han ble presteviet i 1944, og var fortsatt en ung mann da han kom til Oslo i 1952. Han ble i 20 år. I den første tiden var p. Patfoort særlig engasjert i katolsk ungdomsarbeid. Hans elskelig vesen gjorde ham til en høyt skattet skriftefar, bl.a. for søstrene på Lunden.

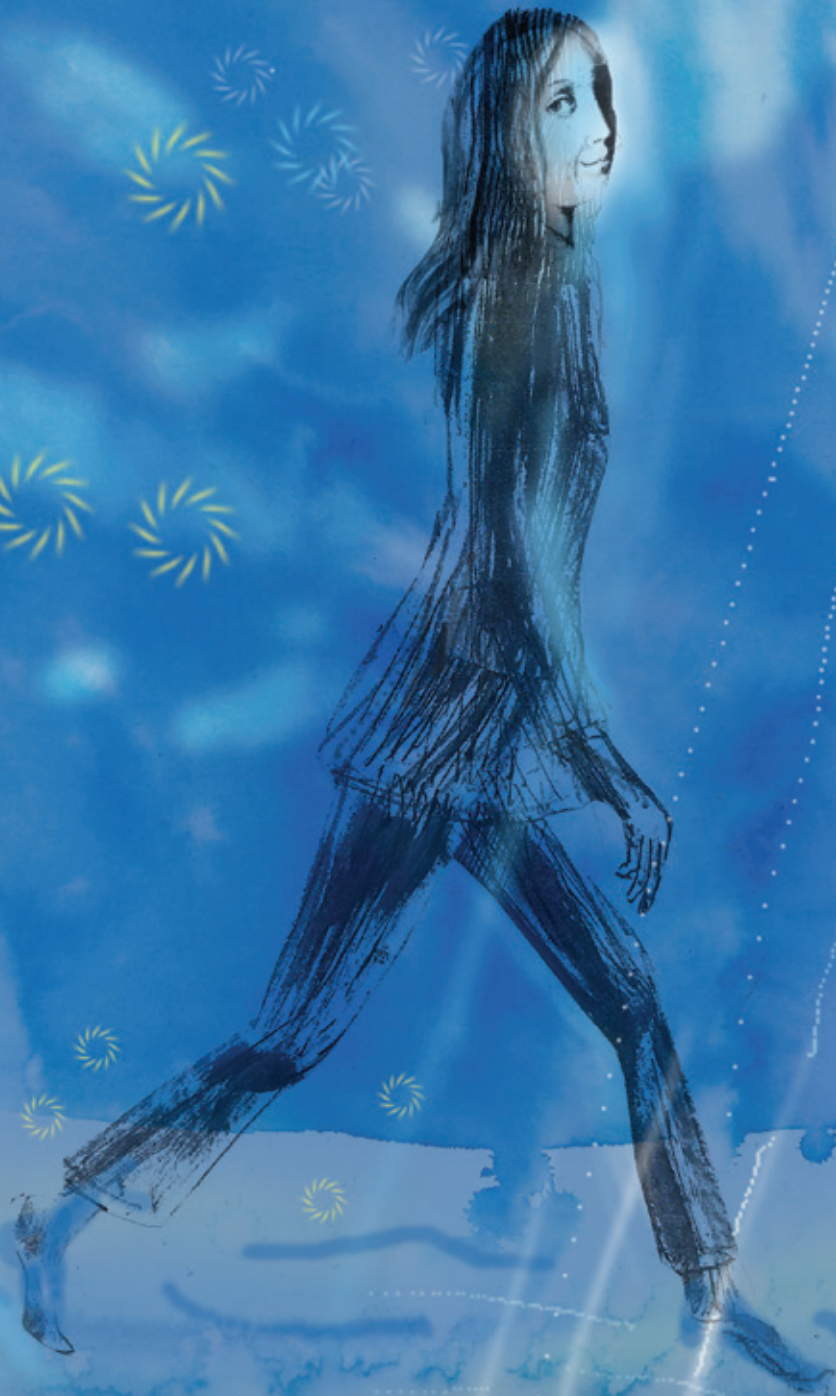
Thomas Patfoort var skolert i liturgi, spesialist i gregoriansk og hadde en nydelig sangstemme. Han skrev innledningen til Vatikan II s «De sacra liturgia» - gudstjenestenes fornyelse» da den kom på norsk i 1964. Her fremhever han at den liturgiske reform er det første store skritt som Kirken tar i arbeidet med sin indre fornyelse, og at den først vil bli virkeliggjort når de katolske kristne på bred front har gått inn for å iverksette den, ut fra et sinn som stadig søker å være i pakt med Kirkens rene tradisjon. Innledningen viser hans sans for legfolkets plass i Kirken, hans ønsker om kristen enhet, og ikke minst gir den et program for liturgisk fornyelse. Han var selv med på å iverksette denne, sammen med sin medbror p. Thoralf Olav Norheim, som satte musikk til messens og tidebønnenes norske tekster.

Thomas Patfoort, som ledet koret i St. Dominikus kirke, gikk helhjertet inn for fornyelsen. En del legfolk protesterte - de hadde forsvart messen på latin mot kritikk i mange år, og den var blitt del av deres identitet. De stiftet bevegelsen «Una Voce», «Med én røst». Pater Patfoort møtte også disse trosfellene med respekt. Mens han bodde i Oslo, holdt han kurs i sang for novisene i Lille i Frankrike. Når de overså en halvnote, grep han spontant inn ved å rope «Pass på!» på norsk. Hans norsk var ham like naturlig som morsmålet. Musikeren p. Patfoort hadde også sans for billedkunst, og var med på å velge ut korsveien i St. Dominikus, som består av 14 kvadratiske marmor-relieffer, av den franske kunstneren Maxime Adam-Tessier. Og han talte rosende om den nålevende p. Kim En-Joong, som i Paris skaper non-figurative glass-malerier og lerreter.

I Paris tilhørte han kommuniteten i rue du Faubourg Saint-Honoré, hvor han etter hvert fikk selskap av norske frater Per Klingberg, og sin kjødelige bror Albert, som døde i 2013, mer enn hundre år gammel. Her var han igjen kantor, og holdt liturgien på et høyt nivå.

Sammen med frater Per holdt han kontakten levende med norske bosatt i Paris, og med venner på visitt. Pater Patfoort ligger nå begravet på dominikanernes gravsted i Paris. Og han ser Gud, den uskapte skjønnhet, ansikt til ansikt.

fr. Arne Dominique Fjeld, O.P.

Guds hjerte

Av Rolf Jacobsen

Guds hjerte vet vi ikke,
men vi vet
noe som overstrømmer oss
som et regn over hendene.

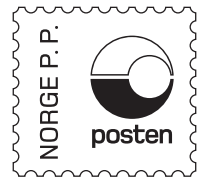
Hans øyne ser vi ikke,
men vi ser
usynlig lys over alle ting
som i sommernatten.

Hans stemme hører vi ikke,
men vi finner
veier overalt og spor i hjertene
og stier med lavmælt lys.

Foto: © Gyldendal Norsk Forlag

Rolf Jacobsen (1907–1994) var en av modernismens fremste poeter i Norge på midten av 1900-tallet og en lyriker av internasjonalt format. Han la nytt land til poesien. Det moderne industrisamfunns verden av teknologi og maskiner finner poetisk uttrykk hos ham. Han skriver om telefonkablenes nervefibre og om gassledningenes hule blodårer, men ser også hvordan «cigarettenes blå sjel flagrer som en kysk engel/gjennom kastanjeløvet mot det evige liv». (Diktet *Byens metafysikk*). Han var i mange år journalist, og kjente mediasamfunnets hektiske puls. Som 60-åring sa han at hadde han vært yngre, ville han kanskje ha kjøpt seg en gitar og begynt som Bob Dylan. Rolf Jacobsen ble tatt opp i den katolske kirkes fulle fellesskap i St Torfinns kirke på Hamar i 1950. *Guds hjerte* er hentet fra samlingen *Sommeren i gresset* (1956).

Returadresse:
Oslo Katolske Bispedømme,
Akersveien 5, 0177 Oslo

**Vil du motta informasjon
om hjelpeprosjekter,
fasteaksjonen og mer?**

**Da må du gi oss
ditt samtykke.**

Innføring av ny personvernlov i EU og Norge gjør at alle fra 1. juli må gi sitt samtykke til å motta informasjon på nytt.

DETTE GJØR DU:

1. Gå inn på caritas.profundo.no/minside
2. Opprett ny bruker
3. Kryss av for informasjonen du ønsker

Takket være bidrag fra våre støttespillere, hjalp Caritas Norge i fjor hundretusener av mennesker med livreddende mat, helsehjelp, utdanning, norskurs og hjelp til å komme seg i jobb.

Tusen takk for din støtte!

 **Caritas
Norge**

**Følg oss i sosiale medier:
@caritasnorge**

